

Första stegen

DORICO₆

 steinberg

Steinbergs dokumentationsteam: Cristina Bachmann, Martina Becker, Lillie Harris, Christina Kaboth, Insa Mingers, Matthias Obrecht, Sabine Pfeifer

Översättning: Ability InterBusiness Solutions (AIBS), Moon Chen, Jérémie Dal Santo, Rosa Freitag, GiEmme Solutions, Josep Llodra Grimalt, Vadim Kupriianov, Roland Münchow, Boris Rogowski, Sergey Tamarovsky, Peter Lindström

Informationen i detta dokument kan ändras utan förvarning och utgör inte ett åtagande från Steinberg Media Technologies GmbH. Den programvara som beskrivs i detta dokument omfattas av ett licensavtal och får inte kopieras till andra medier utom vad som uttryckligen tillåts i licensavtalet.

Ingen del av denna publikation får kopieras, reproduceras eller på annat sätt överföras eller spelas in, för något ändamål, utan föregående skriftligt tillstånd från Steinberg Media Technologies GmbH. Registrerade licenstagare av produkten som beskrivs här får skriva ut en kopia av detta dokument för eget bruk.

Alla produkt- och företagsnamn är ™ eller ® varumärken tillhör deras respektive ägare. För mer information, vänligen besök www.steinberg.net/copyrights/.

© Steinberg Media Technologies GmbH, 2025. Alla rättigheter förbehållna.

Dorico_6.1.10_sv-SE_2025-10-13

Detta dokument Första stegen, bör användas med den svenska språkversionen. Tangentkommandon är ändrade för att passa svenskt tangentbord, en del är ändrade för att passa det svenska språket och en del är bara tillagda.

Innehållsförteckning

3	Innehållsförteckning	
4	Introduktion	
4	Rundtur i användargränssnittet	
6	Lägenas funktion	
7	Doricoprojekt	
8	Tangentkommandon	
10	Sätt upp projektet	
10	Starta ett nytt projekt	
11	Lägg till en pianist	
12	Ta bort extrastämman	
13	Skriva in noter	
13	Popovers	
13	Lägg till tonart	
15	Lägg till en taktart	
15	Lägg till takter	
17	Insättningsmarkör	
17	Mata in melodin i översta notplanet	
19	Mata in ackorden på det nedre notplanet	
22	Lägg till förtecken	
24	Lägg till en stämma i det översta notplanet	
26	Lägg till bågar	
28	Sätt in en bindebåge	
30	Lägg till dynamik	
32	Lägg till artikulation	
34	Lägg till arpeggio till ackord	
35	Lägg till tempomarkeringar	
37	Gör en klavändring	
38	Radera pauser	
39	Sätt in multioler	
42	Lägg till prydnadsnoter	
43	Lägg till en oktavlinje	
44	Skriv in noterna i takt 33-35	
47	Korsade noter till intilliggande notplan	
48	Stava om noter (enharmonisk förväxling)	
49	Lägg till indikationer för vänster/höger hand	
51	Lägg till reprisslut	
52	Färdigställ noterna	
54	Layout och sidformatering	
55	Lägg till titel och kompositör	
56	Sidmallar och tokens	
58	Göm partirubriken	
58	Göm notplansetiketter (namn)	
59	Ändra sidstorlek och marginaler	
60	Ta bort copyright-textramen (Dorico Pro endast)	
62	Ändra notplanens storlek	
63	Ändra inställningar för vertikala avstånd	
64	Ändra avstånd mellan not- och korsnotplansbalkning	
65	Börja på en vänstersida	
66	Ändra skaftriktning	
67	Ändra balkgruppering	
69	Justera dynamik	
70	Justera formerna på bågar (Dorico Pro och Dorico Elements)	
71	Flytta objekt grafiskt (Dorico Pro och Dorico Elements)	
75	Spela upp noterna	
76	Byta enhet för ljudutgång	
76	Använd en uppspelningsmall	
77	Spela upp stycket	
78	Ändra dynamiska nivåer vid uppspelning	
81	Ändra poco rit. sluttempo	
82	Ändra spelad längd på noter	
84	Utskrift och export	
84	Skriv ut kopior	
85	Exportera till PDF	
87	Exportera ljud	
89	Ytterligare notationer	
89	Lägg till sångtext	
91	Sätt in fermater	
93	Lägg till en dämpad spelteknik	
94	Lägg till ackordsymboler	
95	Lägg till snedstreck (rytm)	
98	Sätt in upprepningstakter	
99	Visa ackordsymboler ovanför olika notplan	
100	Lägg till ett trumset	
102	Skriv in noter för trumset	
104	Lägg till tremolo	
105	Aktivera swing-uppspelning för trumset	
106	Ta bort trumsetet från partituret	
107	Titta på stämmorna	
113	Slutliga tips	
114	Index	

Introduktion

Välkommen till denna guide **Första stegen**, som vi har skapat för att hjälpa dig komma igång med Dorico genom att ta dig genom alla steg som behövs för att skapa och förbereda ett kort pianostycke, följt av ett utdrag ur en blueslåt.

Vi hoppas att de principer och tekniker du lär dig i denna guide hjälper dig att bli bekant med vanliga arbetsuppgifter och känna dig mer självsäker när du arbetar med dina egna projekt.

Den här guiden introducerar dig till följande:

- Användargränssnittet och dess viktigaste delar
- De olika lägen i Dorico och deras funktioner
- Att starta ett projekt
- Skriva musik och noterat det som krävs för att producera ett kort pianostycke och några ytterligare vanliga noteringar i ett separat stycke
- Layout och formatering av sidor, inklusive justering av notation som balkgruppering och skaftriktningar
- Spela upp musik och justera uppspelningen
- Utskrift och export

Pianostycket som används i dessa uppgifter är Dora Pejačevićs "Walzer-Capricen nr 2".

Bilagor och PDF-referens kan du hitta här [🔗](#).

Inom en relativt kort tidsperiod innehåller detta stycke många notationer som är vanliga för de flesta musikstilar, såsom dynamik och artikulationer, samt noter i flera stämmor samtidigt, ackord och kors-notplans-balkning. Andra vanliga notationer som inte ingår i detta stycke, såsom text och ackordsymboler, finns i en separat sektion i slutet av guiden.

NOTERA

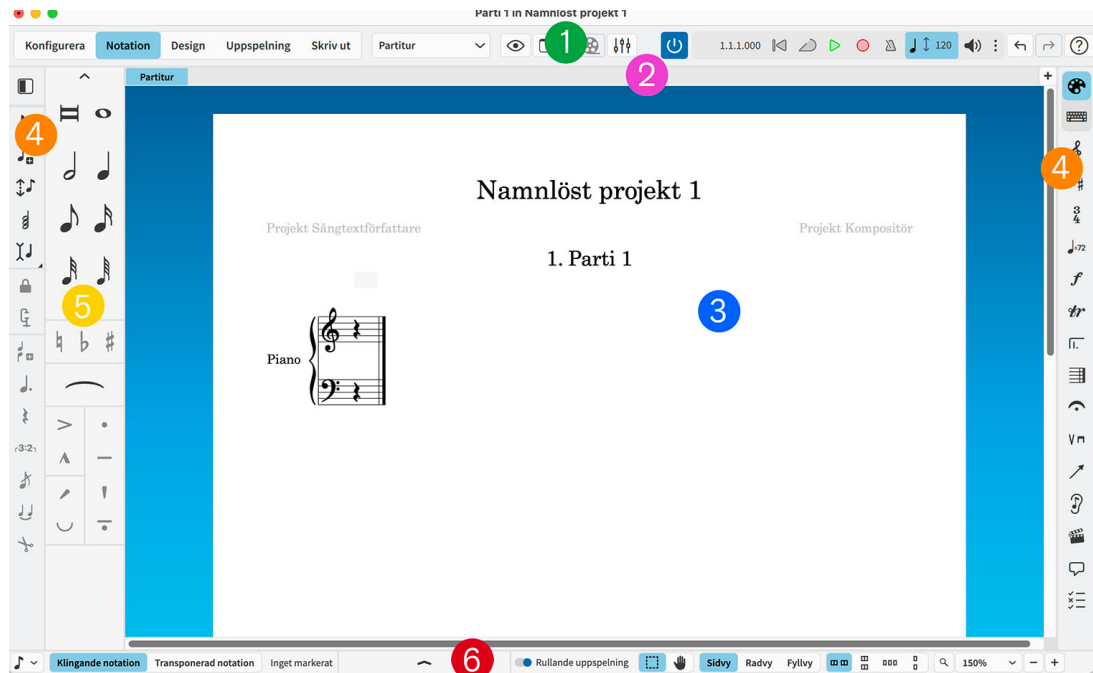
- Denna guide beskriver inmatning av noter med standardinställningarna att välja notvärde före tonhöjden och specificera förtecken, punkteringar och artikulation innan inmatning av noter. Även om Dorico stödjer den omvända inmatningsinställningen rekommenderar vi att använda Doricos standardinställningar så att du kan följa alla steg i ordning.
- Skärmdumpar i denna guide visar Dorico Pro. Uppgifter är möjliga i alla produktversioner om inget annat anges.
- Du kan få tillgång till relevant dokumentation inifrån Dorico genom att klicka på hjälpknappar [?](#). Dessa knappar visas i många dialogrutor och i det kontextuella hjälpöverlägget, som du kan visa i projektfönstret genom att trycka **F1 (Windows) eller Cmd-/ (macOS)** eller genom att klicka på **Visa Hjälp** [?](#) i verktygsfältet.

Rundtur i användargränssnittet

I Dorico är användargränssnittet allt inom projektfönstret. Dess grundläggande struktur är densamma i alla lägen.

Nedan finns en bild på projektfönstret med dess olika områden märkta.

1 Verktögsfält

Verktögsfältet är placerat högst upp i projektfönstret.

Till vänster om verktögsfältet finns knapparna för de olika lägena. Genom att byta läge ändrar du arbetsytan och tillgängliga paneler. Knappen för det aktuella läget visas markerad. Du kan läsa mer om lägen i nästa ämne.

NOTERA

Dorico SE har ingen **Design**knapp eftersom den inte har Designläge.

I mitten av verktögsfältet finns stäm- och partiturväljaren, som låter dig ändra stämman som visas i dokumentområdet, samt knappar för att dölja/visa zoner och visuella element, såsom flikfältet.

Till höger i verktögsfältet finns knappar för att dölja/visa **Video**, **Mixern** och **uppspelningskontroller** och mini-kontroller med uppspelnings- och inspelningskontroller.

2 Flikfält

Flikfältet är placerat högst upp i projektfönstret, mellan verktögsfältet och dokumentområdet. Det finns tillgängligt i lägena Konfigurera, Notation och Design.

Flikfältet visar vilka flikar som för närvarande är öppna, namnet på stämman som är öppen i varje flik, och låter dig öppna fler flikar. Om du delar projektfönstret för att visa två flikar samtidigt visas ett separat flikfält i varje del.

3 Centrala området

Den centrala delen av projektfönstret där du arbetar med ditt projekt. När du sätter upp ett nytt tomt projekt visar detta område i Konfigurera-, Notation- och Design-lägena projektstartområdet där du kan lägga till dina första musiker.

När du har lagt till en musiker eller ensemble blir detta område musikområdet som visar de partitur och instrumentala partier du skapar.

I Uppspelningsläget innehåller detta område en spåröversikt som visar spåren i den valda

layouten och partiet.

I utskriftsläge blir detta område förhandsvisning, som visar hur stämmor och partitur kommer att se ut när de skrivs ut på papper eller exporteras till ett grafikformat.

TIPS

Partitur och instrumentala stämmor kallas "Stämmor och partitur" i svenska Dorico. Layouter (kallas det i den engelska versionen) låter dig visa olika presentationer av dina noter. I ett projekt med separata instrumentala stämmor, som en stråkkvartett, kan du växla mellan att visa partiturets layout och varje stämmas layout i den aktuella fliken. Du kan ha så många eller så få flikar öppna som du vill.

4 Verkttygsllådor

Verkttygsllådor är kolumnerna på vänster och höger kant av projektfönstret. De innehåller olika verktyg och alternativ beroende på det aktuella läget. Verkttygsllådor låter dig mata in och ändra noter, notationsobjekt och ramar, samt avgöra vilka paneler som visas i sina respektive zoner.

Du kan inte gömma verkttygsllådor; de visas alltid.

5 Zoner

Zoner är områden på vänster, höger och nedre kanter av projektfönstret. De innehåller paneler som tillhandahåller noter och funktioner som du behöver för att konfigurera, notera, redigera och formatera dina noter. Olika paneler finns tillgängliga i varje zon beroende på läget. Till exempel innehåller vänsterzonen i notationsläge notpanelen, som visar notvärden, vanliga förtecken, bågar och artikulationer.

Du kan gömma och visa zoner antingen individuellt eller tillsammans.

- För att dölja/visa alla zoner, klicka på **Dölj/återställ zoner** i verkttygsfältet.
- För att dölja/visa enskilda zoner, tryck **Ctrl/Cmd-7** för vänster zon, **Ctrl/Cmd-8** för nedre zonen och **Ctrl/Cmd-9** för höger zon.

Panelen som visas i vänster- och högerzonerna bestäms av det aktuella valet i motsvarande verkttygsllåda. För den nedre zonen bestäms panelen som visas av det aktuella valet i den nedre zonens verkttygsfält; till exempel **Egenskaper** visar Egenskapspanelen.

6 Statusfält

Statusfältet är remsan längst ner i projektfönstret. Dess alternativ varierar beroende på det aktuella läget. Till exempel, i Notationsläget kan du ändra den rytmiska notlinjalens upplösning och växla mellan sid-, rad- och fyllvy.

Statusfältet visar också information om ditt nuvarande val, såsom det taktnummer där du har valt en not.

Lägenas funktion

I Dorico finns olika lägen: Konfigurera, Notation, Design, Uppspelning och Utskrift. Varje läge representerar en annan fas i arbetsflödet för att förbereda partitur och stämmor, så de innehåller olika verkttygsllådor, paneler och funktionalitet från varandra.

Konfigureralläge

I Konfigureralläget kan du ställa in projektets grundläggande element: instrument och spelarna som håller dem, partier, stämmor och videor. Du kan också avgöra hur de

interagerar med varandra; till exempel genom att ändra spelarna som tilldelats stämmor.

Du kan se noter i dokumentområdet och växla mellan andra flikar och stämmor, men du kan inte välja eller interagera med något i dokumentområdet.

Notationsläge

I Notationsläge kan du mata in och redigera dina noter, inklusive att ändra rytmiska positioner för objekt, ändra tonhöjd på noter och ta bort noter och objekt. De tillgängliga verktygen och panelerna låter dig mata in alla noter och notationsobjekt som används mest.

Avsiktligt kan du inte flytta noter och objekt grafiskt på sidan i Notationsläge. Grafiska justeringar är endast möjliga i Designläget.

Designläge (Dorico Pro och Dorico Elements)

I Designläget kan du göra finjusteringar av noterna du matar in i Notationsläget och bestämma hur sidorna i ditt projekt är utlagda.

Eftersom Designläget fokuserar på formatering och utseende av stämmor kan du inte ta bort några noter eller objekt, ändra deras rytmiska positioner eller ändra tonhöjden på noter.

Uppspelningsläge

I Uppspelningsläget kan du ändra hur dina noter låter vid uppspelning; till exempel genom att ladda VST-instrument och tilldela dem till spår och stämmor.

Du kan ändra andra aspekter av uppspelningen med Tangentredigeraren i både Notationsläget och Uppspelningsläget, såsom att mata in automation och ändra ljudlängden på noter under uppspelning utan att påverka deras notvärde.

Utskriftsläge

I utskriftsläge kan du skriva ut dina stämmor eller exportera dem som grafikfiler.

När du skriver ut stämmor kan du bestämma pappersstorlek och andra alternativ, såsom duplex- eller häfte. När du exporterar stämmor kan du specificera olika grafikformat, såsom PDF eller PNG, och den information du vill inkludera i deras exporterade filnamn.

Du kan växla mellan lägena när som helst på något av följande sätt:

- Tryck på **Ctrl/Cmd** plus en av siffrorna 1-5 (**Ctrl/Cmd-1** för Konfigurera, (**Ctrl/Cmd-2**) för Notation, (**Ctrl/Cmd-3**) för Design, (**Ctrl/Cmd-4**) för Uppspelning, (**Ctrl/Cmd-5**) för Utskrift).
- Klicka på motsvarande knapp i verktygsfältet.
- Välj **Fönster > [läge]**.
- För att byta till Notationsläge, dubbelklicka i dokumentområdet i Konfigurera- eller Designläget.

Doricoprojekt

Ett projekt är en individuell fil som innehåller all nödvändig musikalisk information, inklusive flera instrument, deras noter och uppspelningsinställningar.

I Dorico kallas separata musikdelar för "partier". Ett parti kan vara en enskild låt på ett album, en sats i en sonat eller symfoni, ett nummer i en scenmusikal, eller en kort skala eller notläsningsövning på bara några takter.

Ett enskilt projekt kan innehålla valfritt antal partier, och varje parti kan använda valfri kombination av musiker. Till exempel, om bleckblåsare är tacet i en sats kan du ta bort

dem från det partiet men behålla dem i andra partier.

Spelarna representerar musiker som håller instrument

- En ensam musiker representerar en person som kan spela ett eller flera instrument, såsom en klarinettist som dubblar altsaxofon eller en slagverkare med olika instrument.
- En sektionsmusiker representerar flera personer som alla spelar samma instrument, till exempel en violinsektion i en orkester eller en sopransektion i en kör.

Sektionsmusiker kan bara hålla ett enda instrument, men de kan delas in i mindre enheter och på flera notplan i Dorico Pro.

Stämmor kombinerar det musikaliska innehållet från partier och musiker med sidformatering för att skapa paginerad musiknotation. Strämmor delar musikaliskt innehåll (såsom tonerna varje instrument spelar), men kan ha oberoende formatering (såsom systembrytningar och sidvändningar på olika ställen).

Du kan ha valfritt antal stämmor i ett enda projekt med valfri kombination av musiker och partier. Till exempel kan du inkludera en repetitions pianist i vokalstämman utan att visa pianonoter i partituret.

Hela partitur- och stämmans layout har olika standardinställningar; till exempel visas flertaktspausar automatiskt i stämmor, men inte i partitur.

Tangentkommandon

Tangentkommandon är uppsättningar av tangenter som utför definierade uppgifter när de trycks tillsammans. De är också kända som "tangentbordsgenvägar" eller "snabbtangenter". Många tangentkommandon är samma på olika operativsystem men vissa är det inte, och denna guide skiljer dem åt.

När tangentkommandon använder motsvarande modifieringstangenter beroende på operativsystem, indikeras modifieratangenterna separerade med ett snedstreck, där Windows-modifier tangenten först och macOS-modifier tangenten kommer därefter.

EXEMPEL

Ctrl/Cmd-Alt-Nerpil betyder: tryck Ctrl-Alt-Nerpil på Windows, **Cmd-Alt-Nerpil** på Mac.

När tangentkommandon kräver helt olika tangenter beroende på operativsystem, anges de först med Windows-tangentkommandot, följt av macOS-tangentkommandot.

EXEMPEL

F1 (Windows) eller Cmd-/ (Mac) betyder: tryck **F1** på Windows, **Cmd-/** på Mac.

Tangentkommandon i Dorico har designats för att vara logiska, konsekventa och tillgängliga med ett vanligt datortangentbord, utan att behöva ett knappsats.

Denna guide fokuserar på att använda tangentbordet för att ge en enkel sekvens av steg som du kan följa. Du kan dock också använda musen för att mata in och redigera anteckningar och objekt i Dorico.

EXEMPEL

- Piltangenterna navigerar på egen hand genom markeringen runt dokumentområdet.

- **Alt** modifierar markerade objekt.

Till exempel, i Notationsläge, lägger man till **Alt** till upp/ner-piltangenterna flyttas noterna stegvis; lägger man till **Alt** till höger/vänster-piltangenter flyttar noter/objekt rytmiskt med aktuell upplösning på notlinjalen. I Designläge flyttar du objekt lite grand grafiskt om du lägger till **Alt** till piltangenterna. **Skift-Alt** ändrar längden på noter/objekt i Notationsläge.

Till exempel, **Skift-Alt-Högerpil** förlänger noter/objekt med aktuell notlinjalsupplösning.

- **Ctrl/Cmd** ökar mängden som det markerade objektet modifieras med.

Till exempel, i Notationsläge, genom att lägga till **Ctrl/Cmd-Alt** på upp/ned-piltangenterna, transponerar man noter en oktav; **Ctrl/Cmd-Skift-Alt-Högerpil** fördubblar längden på noterna. I Designläge flyttar tillägg av **Ctrl/Cmd - Alt** på vilken piltangent som helst objekt med en stor mängd grafiskt.

- **Skift** plus bokstavstangenter öppnar popovers i Notationsläge.

Till exempel, **Skift-D** öppnar dynamikens popover; **Skift-O** öppnar ornament-popovern.

- **Ctrl/Cmd - Skift** plus specifika bokstavstangenter öppnar inställningsdialoger.

Till exempel, **Ctrl/Cmd-Skift-L** öppnar **Layout-inställningar**; **Ctrl/Cmd-Skift-N** öppnar **Notation-inställningar** (Dorico Pro och Dorico Elements).

Sätt upp projektet

För att guida dig genom att sätta upp projektet för detta solopianostycke, täcker följande uppgifter att starta ett nytt projekt, lägga till ett piano och ta bort reservstämman.

Starta ett nytt projekt

Det första steget i att producera ett verk i Dorico är att starta ett nytt projekt.

FÖRKUNSKAP

Du har installerat och öppnat Dorico.

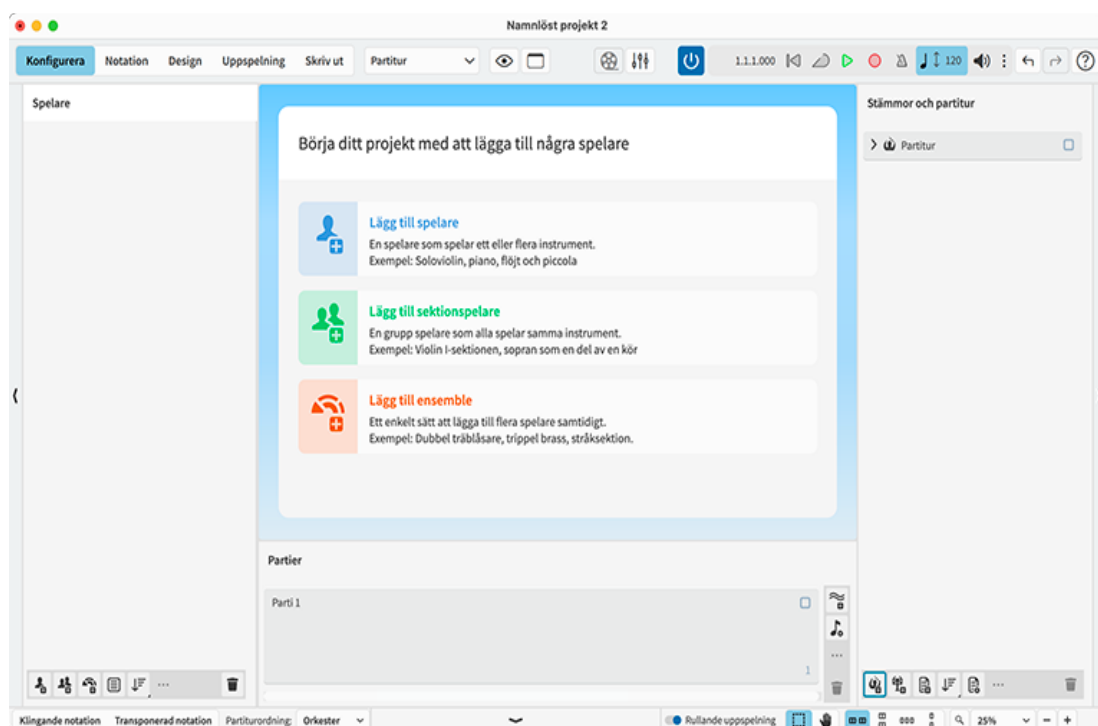

PROCEDUR

- Tryck **Ctrl/Cmd-N** för att starta ett nytt projekt.
  - Du kan också välja **Arkiv > Ny**.

RESULTAT

Nya tomma projekt startar i Konfiguraläge. Detta gör att du kan lägga till musiker och instrument direkt. När du har lagt till minst en musiker blir projektområdet i mitten dokumentområdet och visar notplan.

Till vänster finns alla musiker i projektet i Spelarpanelen. Den är för närvarande tom, eftersom du inte har lagt till några musiker än.

Till höger visar panelen Stämmor och partitur med ett partitur. Partiturt skapas automatiskt i varje nytt projekt.

Längst ner i fönstret finns Partipanelen. Alla partier i ditt projekt visas här.

TIPS

- Dorico tillhandahåller projektmallar med olika uppsättningar musiker redan inkluderade, såsom en stråkkvartett eller SSAATTBB-kör.
- Du kan också använda sidan **Skapa ny** i Hubben för att starta nya projekt.

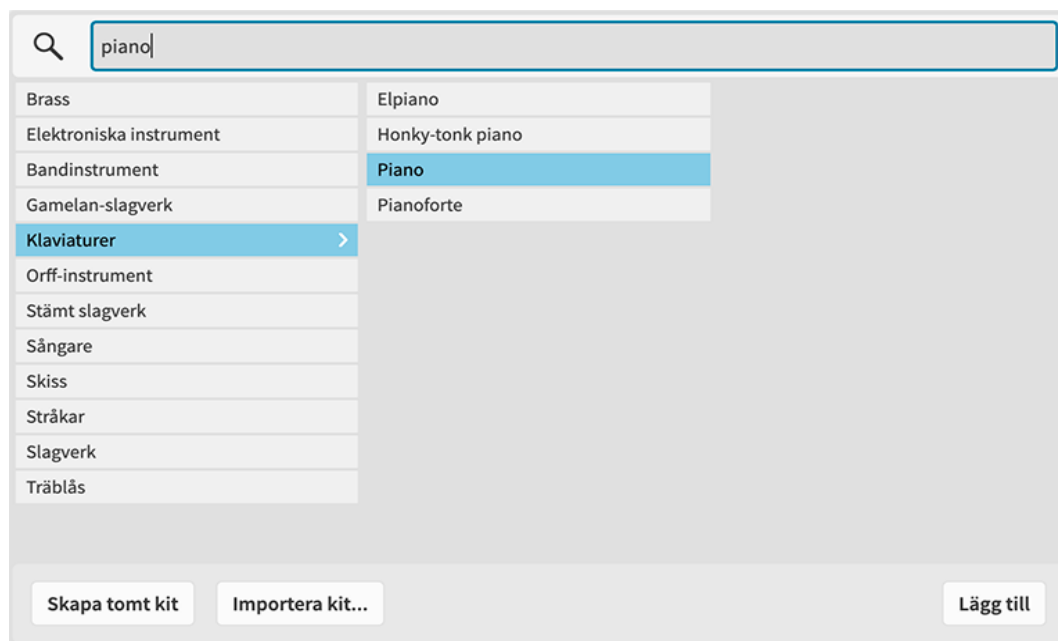
Lägg till en pianist

Stycket du reproducerar är för solopiano, så du behöver lägga till en ensam musiker och tilldela ett pianoinstrument.

PROCEDUR

1. Tryck **Skift-S** för att lägga till en ny musiker och öppna instrumentväljaren.
  - Du kan också klicka på **Lägg till musiker** i projektstartområdet.
2. Skriv in piano i instrumentväljaren sökruta.

3. Klicka på **Lägg till** eller tryck på **Retur**.

RESULTAT

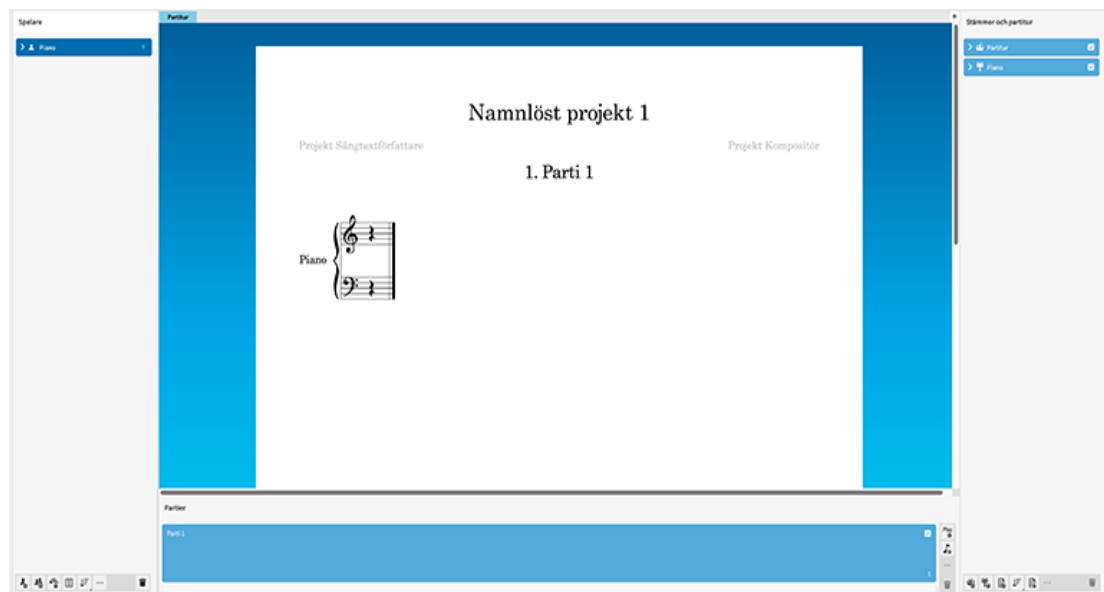
Du har lagt till en musiker och tilldelat den ett pianoinstrument. I dokumentområdet visas de nödvändiga pianonotplanen och deras respektive klaver.

I panelen **Stämmor och partiturer** till höger i fönstret finns nu en pianostämma utöver den befintliga partituret. Dorico skapar automatiskt stämma för varje musiker du lägger till i projektet.

I projekt med större ensembler, som orkester, är det i panelen **Stämmor och partiturer** som du kan hitta varje instrumentstämma. Det är också där du kan sätta upp ytterligare stämmor, som en slagverksstämma som samlar noterna från flera slagverkare, eller ett vokalt partitur som innehåller sångarna och ett repetitionspiano.

I slutet av denna guide kommer vi att gå igenom hur man hanterar och tittar igenom stämmor, efter att ha gått igenom olika formateringsalternativ som du kan tillämpa på alla

typer av stämmor och partitur.

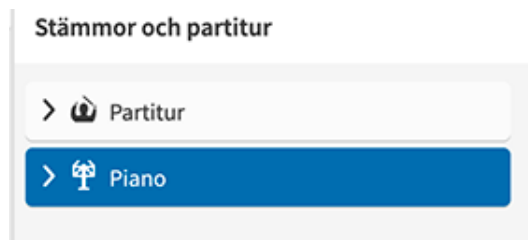
Ta bort extrastämman

Eftersom detta stycke bara involverar en musiker kan du ta bort den stämma som skapats som standard och bara behålla partituret. I projekt med en musiker kan du upptäcka att det är lättare att hålla koll på ditt arbete om du bara har en stämma.

PROCEDUR

4. I panelen **Stämmor och partitur** till höger, välj **Pianostämman**.

5. Tryck **Backsteg** eller **Delete**.

Du kan också klicka på **Ta bort stämma** i åtgärdsfältet längst ner i panelen.

RESULTAT

Pianostämmans är borttagen, så att endast partituret återstår.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Vi rekommenderar att du sparar ditt projekt.

Skriva in noter

Nu när du har satt upp ditt projekt kan du börja skriva noter. Följande uppgifter tar dig genom att mata in de noter och notationselement som krävs för detta pianostycke, med en separat uppgift för varje punkt för tydlighet, även om Dorico är utformat så att du också kan mata in de flesta element samtidigt som du matar in noter och andra element: du behöver inte stoppa notinmatning för att lägga till dynamik, till exempel.

Andra vanliga notationer som inte ingår i detta stycke, såsom text och ackordsymboler, finns i en separat sektion i slutet av guiden.

Vissa steg innebär att utföra handlingar i specifika takter. Taktnumret för det för närvarande valda objektet visas i statusfältet längst ner i fönstret. Systemspåret (den genomskinliga grå linjen ovanför systemet) visar också varje taktnummer; du kan dölja/visa systemspåret genom att trycka på **Alt-T**.

Popovers

Under följande uppgifter kommer du att använda popovers för att mata in notationer som tonart och dynamik. Popovers är tillfälliga värdefält som visas ovanför notplanen och låter dig mata in olika objekt och utföra uppgifter med hjälp av textposter.

Det finns specifika popovers för olika ändamål, såsom att mata in tonart eller lägga till noter vid specifika intervall ovanför befintliga noter. Du kan bara använda popovers i Notationsläge.

Dynamik-popovern med ett exempel.

En av de viktigaste fördelarna med popovers är att du kan använda dem när du matar in noter: när du till exempel vill mata in en ny taktart, kan du öppna taktartens popover med dess tangentkommando, mata in den taktart du vill ha och sedan fortsätta mata in noter.

Även om specifika poster krävs för många noteringar, är de korrekta posterna för olika noteringar konsekvent och logiskt strukturerade. Till exempel uttrycks multioler alltid som ett förhållande, 3:2 eller 5:4. Tonarter uttrycks med versaler för durtonarter och gemener för molltonarter. Taktarter uttrycks som ett par separerade tal; vanliga taktarter använder ett snedstreck, såsom 3/4 eller 6/8.

Du kan identifiera popovers på symbolen på deras vänstra sida, vilket är samma symboler som används i Notationsverktygslådan till höger i fönstret. **Paneler** och **Popover**-knappar högst upp i Notationsverktygslådan låter dig växla mellan att komma åt paneler och popovers när du klickar på knappar i verktygslådan.

Lägg till tonart

Alla nya projekt i Dorico börjar utan någon tonartsignatur, vilket behandlas som atonalt; det vill säga utan en underförstådd tonalitet. Det här stycket är i $A\flat$ -dur, så du behöver sätta in en tonart.

FÖRKUNSKAPER

Du måste vara i Notationsläge. Om du är det, visas **Notation** i verktygsfältet markerat. Om du inte är det, tryck **Ctrl/Cmd-2** eller klicka på Notation i verktygsfältet för att byta till Notationsläge.

Om du vill zooma in kan du göra det genom att till exempel trycka **Ctrl/Cmd-+** eller med hjälp av

zoom-alternativ 100%   i statusfältet längst ner i projektfönstret.

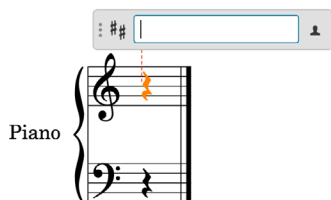

PROCEDUR

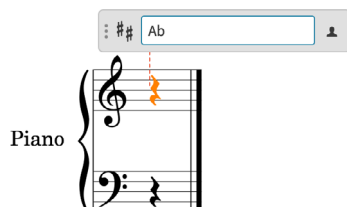
1. Klicka på pausen på översta notlinjen.

2. Tryck för att öppna Tonarts-popovern.

3. Skriv Ab i popovern.

- Versaler indikerar durtonart, gemener antyder molltonart. Du kan också ange - för ♭ och + för #.

4. Tryck **Retur** för att stänga popovern.

RESULTAT

En tonartssignatur i Ab-dur sätts in, vilket är början på partiet. Den placeras automatiskt till höger om klaverna.

TIPS

Du kan också lägga till tonartssignaturer med hjälp av panelen Tonart, Tonalitetssystem och Förtecken till höger i fönstret, vilket du kan visa genom att klicka på **Paneler** , sedan

Tonartsbeteckningar Tonal system och Förtecken **#** i Notationsverktygslådan.

I avsnittet **Tonartsbeteckningar** kan du klicka på **Färre kors/ fler b** tills displayen har fyra b-förtecken, välj Dur ovanför och sedan klicka på tonarten för att sätta in den.

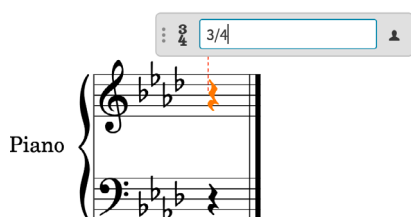
Lägg till en taktart

Alla nya Dorico-projekt börjar utan taktart som standard. Eftersom detta stycke är i 3/4 kräver det en taktart.

Du kan mata in noter utan taktart, men du kan bara lägga till takter efter att du har satt in en taktart så Dorico vet hur långa takterna ska vara. Du kan ändra och ta bort taktarter när som helst: Dorico flyttar taktstreck och justerar hur noter noteras därefter.

PROCEDUR

1. Klicka på pausen på övre notplanet.
2. Press **Skift-M** för att öppna taktarterns popover.
3. Skriv in **3/4** i popovern.

4. Tryck **Retur** för att stänga popovern.

RESULTAT

En 3/4-taktart sätts in vid den rytmiska positionen för den markerade pausen, vilket är början på partiet. Den visas automatiskt till höger om både klav och tonart. Det finns nu en enda takts rytmiskt utrymme i partiet.

TIPS

Du kan också lägga till taktarter med hjälp av panelen Taktarter (Meter) till höger i fönstret, som du kan visa genom att klicka på **Paneler** och sedan **Taktartsbeteckningar** i Notationsverktygslådan.

Lägg till takter

Dorico skapar automatiskt takter när du når slutet av sista takten när du matar in noter. Det kan dock vara hjälpsamt att ha alla takter du behöver i förväg.

FÖRKUNSKAPER

Du måste ha matat in taktarten så att Dorico vet hur långa takterna ska vara.

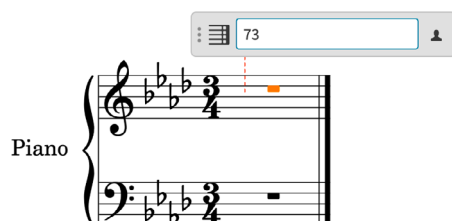
PROCEDUR

1. Markera pausen på översta notplanet.

- Du kan välja föremål genom att klicka på dem eller använda tangentbordet. Om inget är valt i musikområdet väljer man ett element på den tidigaste rytmiska positionen på den högsta notlinjen som för närvarande syns.

2. Tryck **Skift-B** för att öppna popovern för **Takt, taktstreck och taktpaus**.

3. Skriv in **73** i popovern.

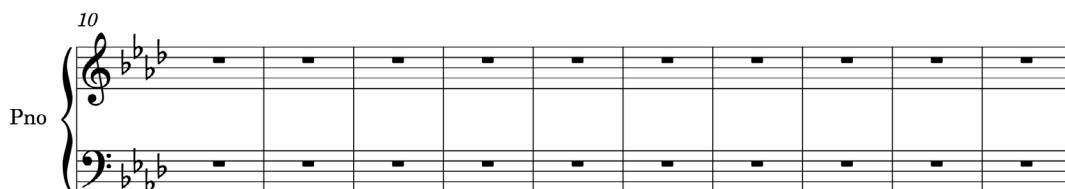
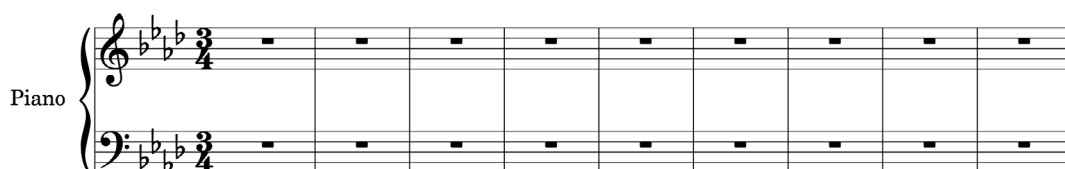

4. Tryck **Retur** för att stänga popovern.

RESULTAT

73 takter läggs till, vilket ger det totala antalet takter i partiet 74, vilket är det antal som krävs för detta stycke. De är för närvarande trångt placerade eftersom de är tomma, men Dorico justerar automatiskt bredden när du matar in noter.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Med hjälp av tonarts- popovern (**Skift-K**), mata in en tonartändring till D $\flat$ -dur i takt 33 och en annan tillbaka till A $\flat$ -dur i takt 43 med hjälp av popover-posterna **D $\flat$** respektive **A $\flat$** . Dorico visar automatiskt dubbla taktstreck vid tonartskiften.

Insättningsmarkör

Under följande uppgifter kommer du att använda insättningsmarkören för att mata in noter. I Dorico är markören en vertikal linje som visar den rytmiska position där noter, ackord eller objekt matas in.

Markören har en notsymbol bredvid, som anger skaftriktning namn och typ av den aktuella stämman. Den har en + symbol om stämman är ny.

Markörens utseende och beteende ändras beroende på inmatningsläge och det aktuella stämnumret. Till exempel, när du matar in noter, går markören automatiskt till nästa rytmiska position efter varje not, men när du matar in ackord eller noter på tablatur går markören inte automatiskt framåt. Markören ser också annorlunda ut när prydnadsnoter eller noter matas in i en snedstrecksstämman, och när Skjut in- eller ackordläge är aktiverat.

När markören är aktiv matas noter och notationer in på dess position. Detta gör att du kan mata

in dynamik och speltekniker mitt i noterna och knyta kedjor, till exempel.

Mata in melodin i översta notplanet

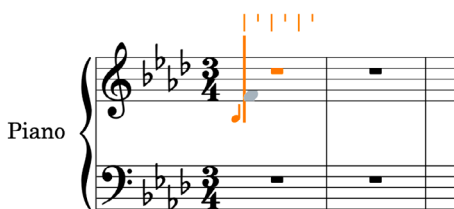
I detta stycke är melodin på det översta diskantnotplanet. För de första takterna av melodin behöver du mata in enskilda noter i ordningsföljd.

FÖRKUNSKAPER

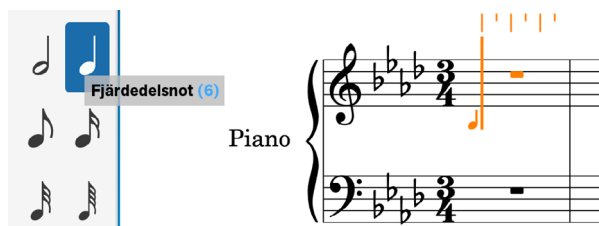
- På sidan **Notinmatning och redigering i Inställningar** (tangentkommandot **Ctrl/Cmd-**), har du ställt in **Ange förtecken, punkteringar och artikulation** till **Före inmatning av not**.
- Om **Tonhöjd före notvåde** är aktiv i Notverktygslådan till vänster i fönstret, tryck **K** eller klicka på dess knapp för att inaktivera den.

PROCEDUR

- I takt 1, markera pausen på översta notplanet.
- Tryck **Skift-N** eller **Retur** för att börja notinmatning.
  - Du kan se att du är i notinmatning när inmatningsmarkören aktiveras och visas på notplanet, linjer som indikerar det notlinjalen visas ovanför notplanet, och **Börja notinmatning** är aktiv i Notverktygslådan.

I Notpanelen till vänster i fönstret är fjärdedelsnotknappen markerad. Detta visar notlängden som kommer att användas för nästa noter du matar in.

Om Notpanelen till vänster inte visas, tryck **Ctrl/Cmd-7** eller klicka på Visa vänster zon i Notverktygslådan.

- Kvartsnoten (crotchet) är standardlängden när du börjar mata in tonen. De första fyra tonerna i melodin är dock åttondelsnoter.

3. Tryck 5 för att välja åttondelsnoter.

- Tangentkommandona för notlängd använder siffrorna högst upp på din dator tangentbord, även om du också kan använda ett nummerknapp. **6** är fjärdedelsnoter, med mindre nummer som används kortare notvärden och större nummer får längre notvärden.
- Markören är fortfarande i början av takten, men den första noten i melodin är på andra taktslaget. Men du behöver inte mata in pauser för att komma dit.

4. Tryck Mellanslag två gånger för att flytta markören framåt två åttondelar

- Under notinmatning flyttar **Mellanslag** fram markören med den notlängd som för närvarande valts i Notpanelen.

5. Tryck F, sen G, sen A, sen B för att mata in motsvarande tonhöjder.

- De fyra tonerna matas in som åttondelsnoter med start från karetpositionen. Dorico strålar automatiskt tonerna och visar en kvartsnotpaus i början av takten.

- Dorico använder bokstäverna A-G på ditt datortangentbord för tonhöjder. Noter med förtecken i tonarten följer automatiskt tonarten om du inte specificerar annars. Så när du trycker på **A** och **B**, sätts A $\flat$ och B $\flat$ in.

- Nästa not är en punkterad halvnot, inte en åttondel.

6. Tryck 7 två gånger snabbt för att välja punkterade halvnoter.

- Du kan också lägga till/ta bort punkteringar genom att trycka på . (på ditt datortangentbord, inte ett numeriskt tangentbord).

7. Tryck G för att mata in en punkterad halvnot G.

- Dorico väljer automatiskt noter med det minsta intervallet bort från föregående not. Som ett resultat är detta G en ters under, istället för en sext över, det föregående Bb.

8. Upprepa steg 3 till 7 för takterna 3-4.

TIPS

Alternativt kan du trycka **Esc** för att stoppa notinmatning, välj takter 1-2 på den övre notplanet (inklusive fjärdedelspausen), tryck sedan **R** att upprepa materialet direkt efter sig självt.

9. Tryck Esc eller Retur för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har matat in alla noter som krävs i de första fyra takterna för det övre notplanet.

TIPS

Du kan också mata in noter genom att klicka på notplan när markören är aktivt och **Pekaren** i Notverktygslådan är avstängd, eller genom att spela dem på en anslutet MIDI-klaviatur.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Fortsätt att skriva in noter på det övre notplanet med det du lärt dig i denna uppgift fram till slutet av takt åtta. För att mata in låga F i början av takt 7 efter den höga F i slutet av takt 6, tryck **Ctrl-Alt-F (Win)** eller **Ctrl-F (Mac)**. Om du istället matar in ett högre F, tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Nerpil** för att transponera den en oktav nedåt.

Att ändra balkgrupperingen kommer att tas upp i en senare uppgift.

Mata in ackorden på det nedre notplanet

Att lägga in noter ovanpå varandra för att skapa ackord liknar mycket att mata in noter i ordning (i det att markören måste vara aktiv), men inmatningsbeteendet är något annorlunda.

PROCEDUR

1. I takt 1, markera pausen på det nedre notplanet.

2. Tryck **Skift-N** eller **Retur** för att börja notinmatning.

3. Tryck **Q** för att starta ackordinmatning.

- Ackordinmatning låter dig mata in flera noter på samma position; det vill säga markört-positionen. Vid ackordinmatning visas ett + tecken högst upp i markören.

- Du kan också börja med ackordinmatning genom att klicka på **Ackord** i Notverktygslådan till vänster i fönstret.
- Precis som i föregående uppgift väljs standardnotlängden för en fjärdedelsnot i Notpanelen. I detta stycke är ackorden i de första takterna alla fjärdedelsnoter, så du behöver inte ändra längden.

4. Tryck **A** för att mata in ett A $\flat$.

- Eftersom detta är den första noten på notplanet använder Dorico klavens standardnot för att bestämma registret, och väljer därför det A $\flat$ som ligger närmast F:et i basklavens centrum. Men detta stycke kräver A $\flat$ nedanför.

5. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Nerpil** för att transponera det valda A $\flat$ en oktav ned.

- Alt-Nerpil** flyttar noter nedåt efter notlinjeposition; det vill säga stegvis; lägg till **Ctrl/Cmd** transponerar noter längre ner; det vill säga med oktav.

6. Tryck **E** för att mata in ett E $\flat$.

- Vid ackordingång lägger Dorico till nya toner ovanför föregående ton som standard.

7. Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

- Vid ackordingång går markören inte automatiskt framåt, vilket gör att du kan

bygga upp noter till ackord på en enda rytmisk position. Dorico förväntar sig att ackordinmatning fortsätter tills du slutar med det.

- Eftersom de notvärde som för närvarande är vald är en fjärdedelsnot, flyttas markören framåt en fjärdedelsnot.

- Nu när Dorico har det första ackordet som tonhöjdsreferens, skulle nästa A $\flat$ som standard matas in i samma oktav som det första ackordet, vilket inte är vad stycket kräver.

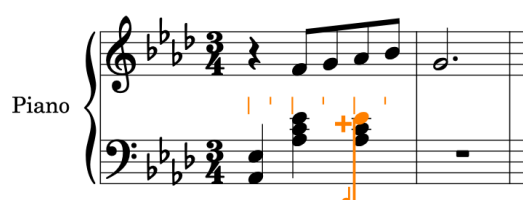
- Tryck på **Skift-Alt-A** för att mata in A $\flat$ ovanför noten längst ner i föregående ackord, tryck sedan **C** och sedan **E** för att mata in motsvarande noter som ackord ovanför A $\flat$.

- Dorico väljer automatiskt noter med det minsta intervallet bort från föregående not. Att lägga till **Skift-Alt** samt bokstaven för noten, matar in den ovanför föregående not, oavsett intervall. För en lägre not är det **Ctrl-Alt (Win) eller Ctrl (Mac)**. Om du är osäker på om du behöver specificera registret kan du alltid transponera noter upp/ner i oktaver efter att du har matat in dem.

- Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

- Tryck **A**, sen **C**, sen **E** för att skriva in motsvarande noter som ackord.

- Nästa takt är väldigt lik den första. Men det börjar med det lägre A $\flat$:et igen.

- Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

- Tryck Ctrl-Alt-A (Win) eller Ctrl-A (Mac) för att mata in A $\flat$ under tonen längst ner i föregående ackord, tryck sedan **E** för att mata in ett E $\flat$ ovanför A $\flat$:et.

- Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

- Tryck **B** för att mata in ett B $\flat$, sen **Ctrl/Cmd-Alt-Upppil** för att transponera B $\flat$ upp en oktav

- Tryck **D**, sen **E** för att mata in motsvarande noter ovanför B $\flat$.

- Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

- Tryck på **B**, sedan **D**, sedan **E**.

- Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

19. Upprepa steg 4 till 17 till för 3-4.

TIPS

Alternativt kan du trycka **Esc** för att stoppa notinmatning, välj takt 1-2 på det nedre notplanet och sedan, tryck **R** för att upprepa materialet direkt efter sig självt.

20. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har matat in alla ackord som krävs i de första fyra takterna för den nedre notlinjen.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Fortsätt att mata in ackord på det nedre notplanet fram till taktslag 1 i takt 6, eftersom förtecken krävs på taktslag 2 i takt 6.

Lägg till förtecken

Hittills har alla noter du matat in följt förtecknen i tonarten A $\flat$ -dur. Men ackorden i takt 6 inkluderar B $\sharp$ och D $\sharp$, så du behöver lägga till förtecken.

PROCEDUR

1. I takt 6, markera fjärdedelspausen på taktslag 2 på det nedre notplanet.
2. Press **Skift-N** eller **Retur** för att börja notinmatning.
3. Om ackordinmatning inte redan är aktiv, tryck **Q** för att aktivera det.

- F:et längst ner i ackordet behöver inget förtecken, men efter föregående ackord är standardregistret för nästa F du matar in en ters under A $\flat$:et på taktslag 1, istället för sexten ovanför som krävs här.
- 4. Tryck **Skift-Alt-F** för att mata in ett F i korrekt, högre oktav.
  - De två nästa noterna kräver båda ett återställningstecken, så du behöver förbereda förtecken innan du matar in varje not.
- 5. Tryck **0** för att välja återställningstecken.
  - Du måste trycka på **0** på ditt datortangentbord, inte det numeriska tangentbordet.

- Du kan också välja återställningstecken genom att klicka på **å-tecken** i Notpanelen till vänster i fönstret.

- Tryck **B** för att mata in ett H.

- Förtecken gäller bara en not. Du måste välja om en återställningstecken för D_♯et.

- Tryck **0** för att välja å-ställningstecken.

- Tryck **D** för att sätta in ett D.

- Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

- Tryck **F**, sen **B**, sen **D** för att mata in motsvarande tonhöjder.

- Eftersom förtecken varar resten av takten som standard, matas nästa B och D också automatiskt in som B_♭ och D_♭.

- Tryck **Esc** eller **Return** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har inmatade ackord där varje innehåller två toner med återställningstecken. Återställningstecken göms automatiskt på det andra ackordet eftersom standardregeln om förteckens längd i Dorico är vanlig praxis, där förtecken gäller ända till slutet av takten. På liknande sätt visar B_♭ i takt 7 på översta notplanet automatiskt ett varningstecken.

TIPS

- Du kan också lägga till förtecken på markerade noter utanför notinmatning. Ibland är detta mer hjälpsamt, eftersom du kan lägga till samma förtecken på flera noter samtidigt. För en **b**-förtecken, tryck **-**. för en **#**-förtecken, tryck **+**. Minus sänker noterna medan plus höjer dem. **0** för återställningstecken representerar ingen förändring.
- Du kan hitta fler förtecken än **b**, **♯**, eller **#** i panelen Tonartsbeteckningar, tonala system och förtecken till höger i fönstret, vilket du kan visa genom att klicka på **Paneler** , sedan **Tonartsbeteckningar, tonala system och förtecken** i Notationsverktygslådan.
- För mer information om regler för förtecken varaktighet, se [Bruksanvisningen](#). I Dorico SE kan du inte ändra regeln om förteckens varaktighet.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Fortsätt mata in ackord på det nedre notplanet med det du lärt dig i denna och föregående uppgift, upp till och med första takten i takt 14, utan arpeggiotecknen: du lägger till dem i en senare uppgift.

Lägg till en stämma i det översta notplanet

I takt 9 dyker en andra stämma upp på det övre notplanet, så du behöver lägga till en extra stämma. Vi kommer också att förklara hur du kan identifiera stämman du skriver in noter i.

PROCEDUR

1. I takt 9, markera pausen i det översta notplanet.
2. Tryck **Skift-N** eller **Retur** för att börja notinmatning.
  - Bredvid markören finns en notsymbol. Detta visar vilken stämma, allt du sedan matar in är tilldelat genom att visa dess skaft, nummer och typ (normal, snedstreck eller prydnad).

- Just nu visar notsymbolen att du matar in toner i den första uppskaftsstämman på notsystemet, men denna takt kräver en nedstämma.
3. Om ackordinmatning är aktiv, tryck på **Q** för att stoppa den.
  4. Tryck **Skift-V** för att skapa en ny stämma.
    - Ett + tecken visas bredvid notsymbolen, vars skaft nu pekar nedåt. Detta indikerar en ny nedåtriktad stämma.

5. Tryck **7** för att välja halvnoter, sedan **.** (punkt) för att lägga till en punktering, vilket gör notvärdet till punkterade halvnoter.
6. Tryck **B** för att mata in ett B♭ i den nya nedåtriktade stämman.

- Dorico visar ett påminnelsetecken ♭ på B:et på grund av H:et på bottennotplanet i

föregående takt

- Markören går automatiskt vidare till nästa takt. Men i detta fall finns det fortfarande andra noter i uppsaktsstämman i takt 9 som du behöver mata in.

7. Tryck **Vänsterpil** tills markören är placerad i början av andra taktslaget i takt 9.

- När du flyttar markören med piltangenterna, beror hur långt den rör sig på den aktuella notlinjalsupplösningen (snarare än notlängden som valts i Notpanelen när du trycker på mellanslag). Den aktuella upplösningen av notlinjalen $\text{♪}^\sim$ visas i statusfältet längst ner i fönstret. Som standard är den inställd på åttondelar.
- Notsymbolen bredvid markören indikerar att den fortfarande är inställd på nersaktsstämman, men åttondelsnoterna i takt 9 är i uppsaktsstämman.

8. Tryck **V** för att byta till uppsaktsstämman.

V växlar genom alla aktiva stämmor i notplanen. Eftersom det för närvarande bara finns två stämmor på översta notplanet, växlar **V** mellan upp- och nedsaktsstämmorna.

9. Tryck **5** för att välja åttondelsnoter.

10. Tryck **E, G, F** och sen **E** för att mata in noterna Eb, G, F och Eb som åttondelsnoter i uppsaktsstämman.

11. Tryck **7** sen **.** (punkt) för att välja punkterade halvnöter.

12. Tryck **Q** för att börja med ackordinmatning.

13. Tryck Ctrl-Alt-A (Win) eller Ctrl-A (Mac) för att mata in Ab en kvint under, istället för en kvart ovanför, föregående Eb, och sedan D för att mata in Db ovanför som ett prickat halvtönsackord i uppstämningen.

14. Tryck **V** i början av takt 11 för att byta till nedsaktsstämman.

15. Upprepa steg 5 till 13 i takterna 11-12.

TIPS

Alternativt kan du trycka **Esc** för att stoppa notinmatningen, markera takterna 9–10 på det övre notplanet, tryck sedan **R** för att upprepa materialet direkt efter sig självt.

16. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatningen.

RESULTAT

Du har lagt till en ny nedåtgående röst och matar in alla toner som krävs i takterna 9-12 för Topppersonal. I vilken ordning du matar in anteckningar för varje röst spelar ingen roll: Dorico uppdaterar automatiskt stamriktningar och röstkolumner för att anpassa sig till röster.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Mata in noterna i takt 13 på den övre notlinjen med det du lärt dig i denna uppgift, eller kopiera dem från takt 11.

Lägg till bågar

De flesta fraser i detta stycke har bågar. Denna uppgift börjar med att lägga till bågar till de fraser du redan har matat in, och beskriver sedan hur man lägger in en båge tillsammans med nya noter.

PROCEDUR

1. I takt 1, klicka var som helst på åttondebalken på det övre notplanet för att välja alla noter i balken.

2. Tryck **S** för att lägga till en båge över de markerade noterna.

- Du kan också lägga till bågar genom att klicka på **Båge** (slur icon) i Notpanelen till vänster i fönstret.

3. Upprepa steg 1 och 2 för varje fras som kräver en båge, fram till slutet av takt 8.

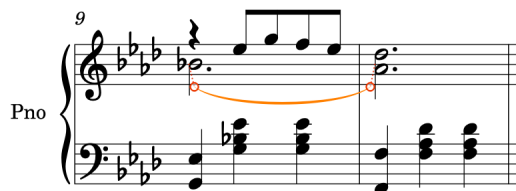
- Bågen över takterna 9-10 förenar noter i olika stämmor, så du måste välja dessa noter olika.

4. I takt 9, välj noten på nedskaftsstämman.

5. **Ctrl/Cmd**-klicka på minst en not i takt 10 på översta notplanet.

6. Tryck **S** för att lägga till en båge mellan de valda noterna.

7. Upprepa steg 4 till 6 för de andra bågarerna i korsande stämmor i takterna 11-13.

- Om du har Dorico Pro eller Dorico Elements kan du i en senare uppgift vända dessa bågar och justera deras form, så att de börjar på pauserna.
- Detta gäller redan inmatade noter, så nu kan du mata in noter och bågar tillsammans.

8. Markera pausen i takt 14 på översta notplanet.

9. Tryck **Skift-N** eller **Retur** för att börja notinmatning.

10. Om notsymbolen bredvid markören är nedåtriktad, tryck **V** för att vända den uppåt.

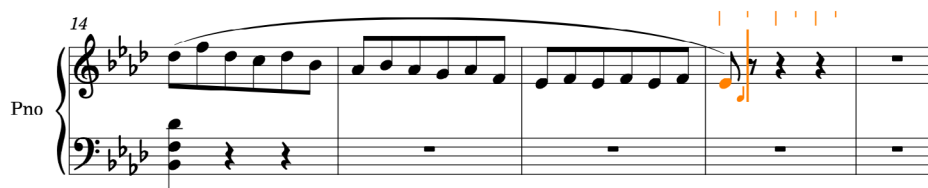
11. Om ackordinnatning är aktiv, tryck **Q** för att stoppa den.

12. Tryck **5** för att välja åttondelsnoter.

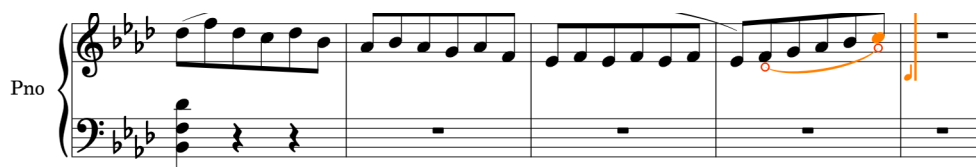
13. Tryck **S** för att starta en båge.

14. Skriv in noterna under den första bågen, fram till den första åttondelsnoten i takt 17.

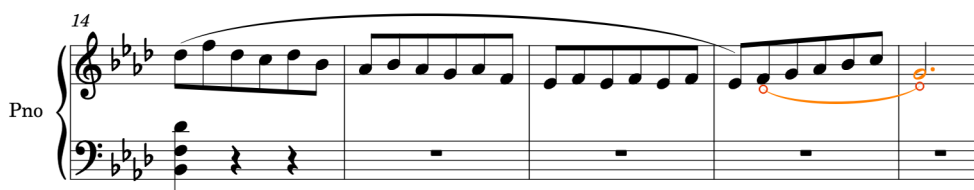
15. Tryck **Skift-S** för att stoppa bågen utan att stoppa notinmatning.

16. Tryck **F** för att skriva in F:et i början av nästa fras.
17. Tryck **S** för att inleda nästa båge från den markerade noten; det vill säga F:et du just satte in.
18. Mata in noterna under den andra bågen, fram till slutet av takt 17.
- 19.

20. Tryck **7** för att välja halvnoter, sen . (punkt) för att lägga till en punktering, vilket gör notvärdet punkterat.
21. Tryck på **G** .

22. Tryck **Skift-S** för att stoppa bågen.
23. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har lagt till slingrar i befintliga fraser, inklusive korsande slurs och inmatningsslurdar tillsammans med inmatningsnoter.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Du kan kopiera noterna på båda notplanen i takt 3-4 till takt 19-20.

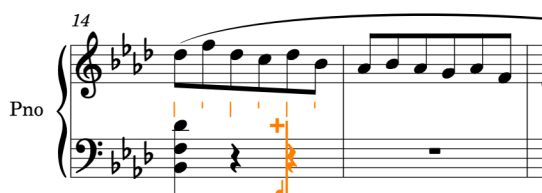
Sätt in en bindebåge

Det finns en bindebåge som förenar två noter på det nedre notplanet över taktlinjen mellan takt 14 och 15. I dessa steg kommer du att mata in den bindebågen.

PROCEDUR

1. Markera fjärdedelsnoten på taktslag 3 i takt 14, på det nedre notplanet.
2. Tryck **Skift-N** För att börja notinmatning.
3. Om ackordinmatning inte redan är aktiv, tryck **Q** för att starta den.

4. Tryck **7** för att välja halvnoter.

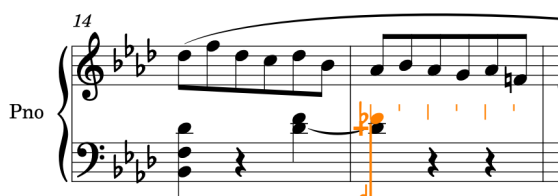
- Vi menar faktiskt halvnoter, trots att markören är på den sista fjärdedelsnoten i takten.

5. Tryck **D** för att mata in en halvnot Db.

- Tada! Halvnoten Db visas automatiskt som två bundna fjärdedelsnoter.

6. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Uppil** för att transponera den en oktav upp.

7. Tryck **6** för att välja fjärdedelsnoter.

8. Tryck **F**, sen **Mellanslag** för att flytta markören framåt.

9. Tryck **b** för att välja b-förtecken, sen **F** för att mata in ett Fb.

10. Tryck **Esc** eller **Return** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har matat in en halvnot som visas som två sammanbundna fjärdedelsnoter. Dorico behandlar det som en enda not, vilket betyder att om du klickar på något av nothuvudena är båda markerade.

TIPS

I Dorico behöver du i de flesta fall inte sätta in bindebågar: välj helt enkelt den totala längden på noten, och Dorico delar upp den i delade noter efter taktarten och dess position i takten. Detta gäller både balkgruppering och notgruppering. Om du behöver binda ihop noter manuellt är tangentkommandot **T**; för att ta bort bindebågar är tangentkommandot **X**.

I Notationsläge kan du bara välja hela bindebågskedjor eftersom Dorico anser att varje bindebågskedja är en enda not. Du kan dock fortfarande mata in notationer, såsom dynamik, i mitten av bindkedjor genom att aktivera markören och flytta den till den nödvändiga rytmiska positionen inom bindågskedjan.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Du kan mata in resten av noterna på det nedre notplanet fram till slutet av takt 18. Vi rekommenderar att du matar in Eb:et i slutet av takt 15 som ett D; du kommer att lära dig att stava om noter i en senare uppgift.

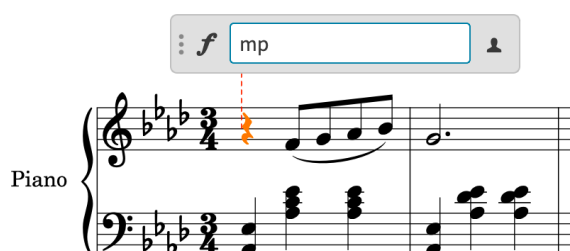
Lägg till dynamik

Detta stycke innehåller flera olika dynamik, bland annat sådana som *mp*, som kallas "direkt dynamik" i Dorico, och crescendo/diminuendo-hårnålar, som vi gemensamt kallar "gradvis dynamik". Precis som med bågar kan du lägga till dynamik i befintliga noter samt lägga till dem vid notinmatning.

Du kan också mata in en båge samtidigt genom att börja med den efter steg 13 och avsluta den mellan de två F:en i steg 17.

PROCEDUR

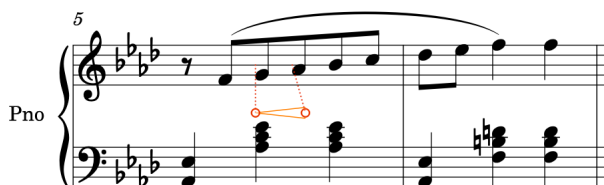
1. I takt 1, markera fjärdedelspausen på det övre notplanet.
2. Tryck **Skift-D** för att öppna dynamik-popovern.
3. Skriv in **mp** i popovern.

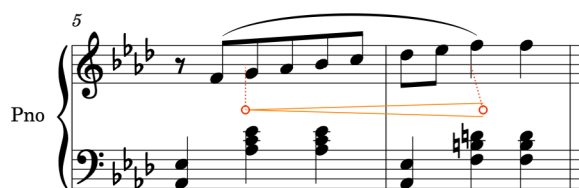
4. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in dynamiken *mp*.

5. I takt 5, markera åttondelnoten G på det övre notplanet.
6. Tryck **<** för att mata in en crescendo-hårnål som sträcker sig över den valda noten; den har en åttondels varaktig.
  - Dorico använder tecknen < och > för crescendo- respektive diminuendo-hårnålar, på grund av deras liknande utseende.

- Den här hårnålen bör faktiskt vara längre, så du behöver förlänga den.
7. Tryck **Skift-Alt-Högerpil** för att förlänga hårnålen till taktslag 2 i takt 6.
    - Antalet tryck som krävs beror på din rytmiska linjalsupplösning.

TIPS

- Du kan också förkorta hårnålar genom att trycka på **Shift-Alt-Vänsterpil**. Dessa tangentkommandon gäller även för noter, liksom alla notationer med längd, såsom pedallinjer, bågar och gradvisa tempoväxlingar.
  - Om du väljer ett intervall av toner och sedan matar in en gradvis dynamik, spänner det automatiskt över urvalet.
-
- Nu kan du prova att mata in noter och dynamik samtidigt.
8. I takt 21, markera heltaktspausen på översta notplanet.
  9. Tryck **Skift-N** för att börja notinmatning.
  10. Om ackordinmatning är aktiv, tryck **Q** för att stoppa den.
  11. Tryck **5** för att välja åttondelsnoter.
  12. Tryck **Mellanslag** för att avancera markören en åttondel, tryck **F** sedan för att mata in ett F.
    - Om du inte redan har matat in frasen i takterna 19-20 kan F:et matas in i fel oktav. Du kan antingen trycka på **Ctrl-Alt-F** (Win) eller **Ctrl-F** (Mac) för att ange den lägre oktaven innan du matar in den, eller trycka på **Ctrl/Cmd-Alt-Nerpil** för att transponera den ner en oktav efter att du matat in den.
  13. Tryck **<** för att starta en crescendo-hårnål.
    - Hårnålen är ännu inte synlig, eftersom den inte har något värde förrän du har flyttat fram markören. Den kommer att dyka upp och utökas när du matar in noter.
  14. Tryck **G, A, B, C, D** och sen **E** för att mata in motsvarande noter.
    - Hårnålen förlängs när du matar in noter. Hårnålar förlängs också när du trycker **Mellanslag** för att avancera markören.

15. Tryck **]** (Skift--) för att avsluta hårnålen.
16. Tryck **6** för att välja fjärdedelsnot.
17. Tryck **F** två gånger för att sätta två F.
18. Press **Esc** eller **Retur** eller för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har lagt till direkt och gradvis dynamik till befintliga noter, och matat in gradvis dynamik samtidigt som du lägger in noter.

TIPS

Du kan också lägga till dynamik med Dynamikpanelen till höger i fönstret, vilket du kan visa genom att klicka på Paneler och sedan **Dynamik** i Notationsverktygslådan.

Lägg till artikulation

Detta stycke innehåller flera olika artikulationer, inklusive marcato-, tenuto- och staccatomärken. Du kan lägga till artikulationer till befintliga noter samt lägga in dem tillsammans med toner.

PROCEDUR

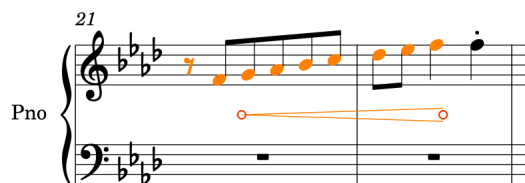
1. **Ctrl/Cmd** – klicka på G i takterna 2, 4, 18 och 20 på översta notplanet.
2. Tryck på **Ä** för att lägga till marcato till alla markerade noter.

- Du kan också välja artikulationer genom att klicka på motsvarande knapp i Notpanelen till vänster i fönstret.
3. **Ctrl/Cmd**–klicka på fjärdedelsnoten F på taktslag 3 i takterna 6, 8 och 22.
  4. Tryck **Ä** för att lägga till staccato även på dessa noter.

- Nu kan du prova att mata in noter och artikulation samtidigt. Nästa artikulation du behöver mata in är i slutet av takt 24 och eftersom frasen i takter 23-24 är densamma som i 21-22 kan du kopiera det mesta.
5. I takt 21, välj åttondelspausen på översta notplanet.
  6. **Skift**–klicka på F:et på taktslag 2 i takt 22 på översta notplanet för att markera allt på översta notplanet upp till den tonen.

7. **Alt**–klicka på det övre notplanet i början av takt 23.

- Detta kopierar det markerade materialet till den närmaste positionen till muspekaren, som bestäms av den rytmiska linjalsupplösningen, utan att kopiera det till Urklipp. Om notlinjalens upplösning är mycket liten, som 32-delar, måste du vara mer exakt där du **Alt**-klickar än om det är inställt på ett högre värde, som fjärdedelar.

8. I takt 24, markera fjärdedelspausen på taktslag 3 på översta notplanet.

9. Tryck **Skift-N** för att börja notinmatning.

10. Tryck **'** för att välja staccato.

11. Tryck **F** att mata in ett F med ett staccato.

- Artikulationer är vidhängande (klibbiga) i Dorico, vilket betyder att alla toner du matar in har den valda artikulationen tills du inaktiverar den eller stoppar notinmatning. Detta skiljer sig från förtecken, där det valda förtecknet bara gäller för nästa ton du matar in.

12. Tryck **'** igen för att inaktivera staccato.

- Nästa steg hoppar framåt i stycket för att visa inmatning av på varandra följande noter med tenuto-markeringar.

13. Tryck **Ctrl/Cmd-Högerpil** för att flytta markören till nästa takt för varje tryck tills den når början av takt 39.

14. Tryck **A** för att välja tenuto.

15. Tryck **D**, **F** och sen **B** för att mata in motsvarande noter med tenuto-artikulation.

- Det finns också tre fjärdedelsnoter med tenutomarkeringar på det nedre notplanet i denna takt, så du måste flytta markören bakåt för att mata in dessa noter också.

16. Tryck **Ctrl/Cmd-Vänsterpil** för att flytta markören tillbaka en takt till början av takt 39.

17. Tryck **Nerpil** för att flytta markören till det nedre notplanet.

Tryck **O** för att välja ett återställningstecken, sedan **G**, **F** och sedan **E** för att mata in motsvarande noter med tenuto-artikulation.

18. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har lagt till artikulation till befintliga noter och tillsammans med inmatningsnoter.

Lägg till arpeggio till ackord

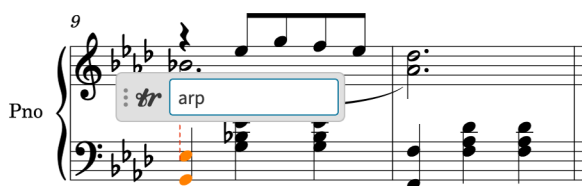
De flesta ackorden i detta stycke spelas rakt, men ett antal är rullat, vilket markeras med ett arpeggiotecken. Du kan lägga till arpeggiotecken till befintliga ackord samt lägga in dem tillsammans med inmatningsnoter.

FÖRKUNSKAP

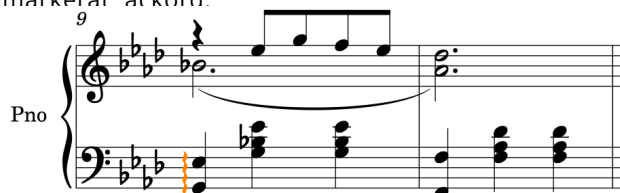
Du har matat in alla ackord på den undre notraden, upp till och med första takten i takt 14.

PROCEDUR

- I takt 9, klicka på skaftet på ackordet på taktslag 1 på det nedre notplanet för att markera alla noter i ackordet.
  - Arpeggio appliceras automatiskt på alla noter i stämman, så du kan till och med välja bara en enda not i ackordet.
  - Du kan bara lägga till arpeggio till ett ackord åt gången.
- Tryck **Skift-O** för att öppna ornament-popovern.
- Skriv **arp** in i popovern.

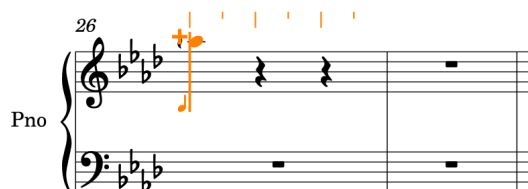

- Tryck **Retur** för att stänga popovern och sätta in ett arpeggiotecken över alla noter i markerat ackord.

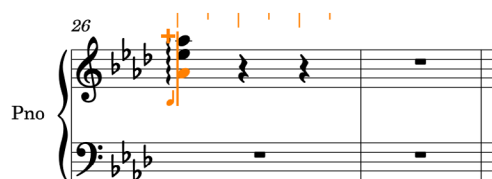

- Upprepa steg 1 till 4 för ackorden på taktslag 1 i takt 11, 13 och 14.
  - Nu kan du prova att lägga in ett arpeggio tillsammans med ett ackord.
- I takt 26, markera heltaktspausen på översta notplanet.
- Tryck **Skift-N** för att börja notinmatning.

8. Om ackordinmatning inte redan är aktiv, tryck **Q** för att starta den.
9. Tryck **Skift-O** för att öppna ornament-popovern.
10. Skriv **arp** i popovern.
11. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in ett arpeggiotecken vid den rytmiska positionen av markören.
12. Tryck **A** för att mata in ett A $\flat$.

- När du matar in A $\flat$:et visas ett kort arpeggiotecken till vänster om noten.
  - Baserat på de tidigare noterna i denna stämma på notplanet matar Dorico in A $\flat$:et högst upp i ackordet.
13. Tryck **Ctrl-Alt-E** (Win) eller **Ctrl-E (Mac)**, sedan **Ctrl-Alt-A** (Win) eller **Ctrl-A** (Mac) för att mata in motsvarande noter under det övre A $\flat$.

- När du matar in E $\flat$ och sedan ett A $\flat$ nedanför, sträcker sig arpeggion automatiskt över alla tre tonerna.
14. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

Du har lagt till arpeggio till befintligt ackord och även matat in ett arpeggio samtidigt som dumatar in ett nytt ackord.

TIPS

Du kan också lägga till arpeggio med hjälp av panelen Ornament till höger i fönstret, som du kan visa genom att klicka på Paneler och sedan Ornament i Notationsverktygslådan.

Lägg till tempomarkeringar

Eftersom detta stycke komponerades under romantiken innehåller det en hel del rubato. Detta visas i musiken med relativt korta tempovariationer, inklusive ett *ritardando* följt av ett *a tempo*, som du kommer att mata in i denna uppgift.

Nu när du har slutfört flera uppgifter har du förmodligen korrekt räknat ut att du kan mata in tempomarkeringar både under notinmatning och genom att lägga till dem i befintlig musik. Under notinmatning matas de in vid caret-positionen. Dock förlängs inte gradvisa tempoförändringar, som *accelerando*, när du matar in toner.

PROCEDUR

1. I takt 11, markera en not på taktslag 2.

- Eftersom tempomarkeringar är systemkopplade element och gäller för alla system i en stämma/partitur, kan du välja noter på något notplan som spänner över det önskade notvärdet.

2. **Ctrl/Cmd**-klicka på ackordet på taktslag 3 i takt 12.

3. Tryck **Skift-T** för att öppna tempo-popovern.

4. Skriv **poco rit.** i popovern.

5. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en *poco rit.* gradvis tempoförändring som sträcker sig över markeringen.

- En fortsättningslinje visas automatiskt under sin längd. De cirkulära handtagen i början och slutet styr dess start- och slutpositioner.

6. I takt 13, välj någon av noterna eller resten på taktslag 1.

7. Tryck **Skift-T** för att öppna tempo-popovern.

8. Skriv in **/a tempo** i popovern.

9. Tryck **Retur** två gånger för att välja din inskrivning och mata in den.

RESULTAT

Du har lagt till en gradvis tempoförändring och en direkt tempoförändring. Dorico justerar automatiskt ritardando-fortsättningslinjen med "a tempo"-markeringen.

TIPS

Du kan också lägga till tempomarkeringar med Tempo-panelen till höger i fönstret, som du kan visa genom att klicka på Paneler och sedan Tempo i Notationsverktygslådan.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Med tempo-popovern (**Skift-T**) sätter du in en Grazioso tempomarkering i början av takt 1. Om du sätter in versionen med ett föreslaget metronommärke kan du gömma det genom att markera **Visat metronommärke** och inaktivera det i **Tempo**-gruppen i Egenskapspanelen i den nedre zonen (tryck **Ctrl/Cmd-8** för att dölja/visa det).

Dorico justerar automatiskt Grazioso tempomarkering med taktarten.

Gör en klavändring

I detta stycke ändras registeret på notlinjen tillräckligt drastiskt på vissa ställen för att motivera en ändring av nyckeln. Första nyckelbytena sker i slutet av styckets första sektion.

PROCEDUR

1. I takt 28, markera pausen på översta notplanet.
2. Tryck **Skift-N** för att börja notinmatning.
3. Om ackordinmatning inte redan är aktiv, tryck på **Q** för att starta den.
4. Tryck **F**, **C** och **F** för att mata in motsvarande noter som ett fjärdedelsackord.
5. Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.
6. Tryck **Skift-C** för att öppna klaverna och oktavlinjerna popover.
7. Skriv in **bass** i popovern.

8. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en basklav vid markörens position.

9. Fortsätt mata in noter och ackord på den övre notlinjen fram till slutet av takt 29.

- För att välja b-förtecken för varje F♭ på taktslag 3 i takt 28, tryck **B**.
- När du lägger till ett ackord i den nedskaftade stämman på taktslag 3 i takt 29, dyker pauser upp på taktslag 1 och 2. I nästa uppgift kan du ta bort dem.

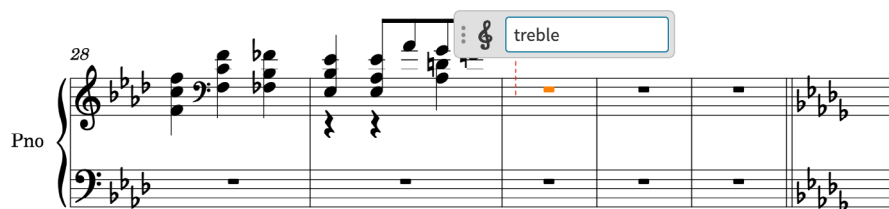
10. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

11. I takt 30, markera pausen på det översta notplanet.

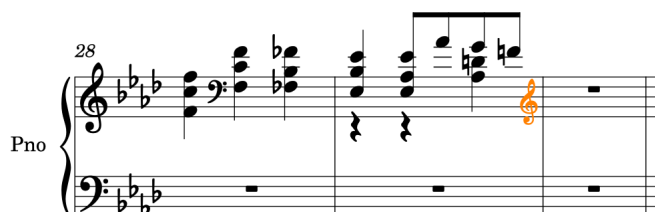
12. Tryck **Skift-C** för att öppna popovern för Klaver och oktavlinjer.

13. Skriv **treble** i popovern.

14.

15. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en diskantklav på den valda rytmiska positionen.

RESULTAT

Du har matat in två klavbyten plus de noter och ackord som krävs på övre notplanet i takterna 28-29.

TIPS

- När klaver läggs till i början av ett markerat befintligt notomfång, lägger Dorico automatiskt till en återställande klav i slutet av markeringen.
- Du kan också lägga till klaver med hjälp av Klav-panelen till höger i fönstret, som du kan visa genom att klicka på **Paneler** och sedan **Klaver** i Notationsverktygslådan.

Radera pauser

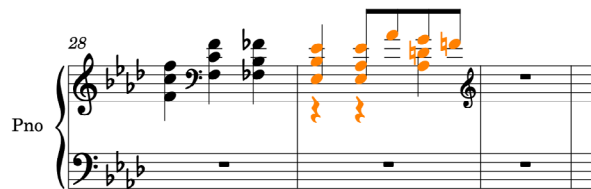
Dorico visar automatiskt pauser mellan de noter du matar in, i enlighet med den rådande taktarten och deras position i takten. När man använder stämmor för att notera löpande noter, som i takt 29, är pauser i dessa stämmor inte alltid önskade. I sådana fall kan du ta

bort dem.

PROCEDUR

1. I rad 29, klicka på notplanet för att välja alla objekt i fältet.

2. Välj **Redigera > Ta bort pauser**.

RESULTAT

Alla pauser i markeringen tas bort. Detta görs genom att automatiskt aktivera egenskaperna Starta stämma och Avsluta stämma i gruppen Noter och pauser i Egenskapspanelen på de nödvändiga noterna så att inga pauser visas i det markerade området.

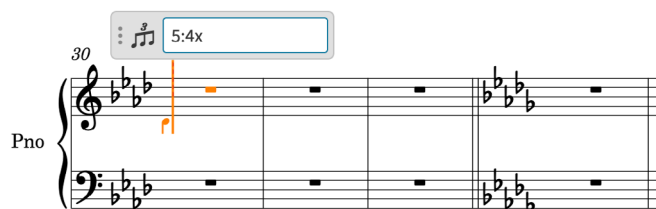
Sätt in multioler

I takterna 30-40 finns det flera olika multioler som du måste mata in. Dorico låter dig mata in multioler med valfritt förhållande, inklusive över taktstreck.

PROCEDUR

1. I takt 30, markera pausen på det översta notplanet.
2. Tryck **Skift-N** för att börja notinmatning.
3. Om ackordinmatning är aktiv, tryck **Q** för att stoppa det.
4. Tryck **Skift-,** (;) för att öppna Multiol-popovern.
5. Skriv in **5:4x** i popovern.

- Multioler uttrycks som proportioner: antalet noter i multiolen, följt av antalet normala noter som multiolen varar, separerade av ett kolon. Till exempel betyder **5:4** fem noter på samma tid som fyra (en kvintol), **3:2** betyder tre noter på samma tid som två (en triol).
- Multioler använder det aktuella notvärdet, om du inte anger notvärdet i slutet av din

popover-post, till exempel, **x** för sextondelar, **e** för åttondelar eller **q** för fjärdedelar.

6. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en sextondelskvintol.

7. Tryck **4** för att välja sextondelsnoter.

- Du kan mata in noter av vilken längd som helst i multiolen i vilken proportion som helst. Om noten är för lång för att få plats noteras eventuell extra längd utöver multiolen.

8. Tryck på **F**, **D**, **Ctrl-Alt-G** (Win) eller **Ctrl-G** (Mac) för att mata in G under, **Skift-Alt-D** för att mata in D♭:et över och sen **F**.

- Multioler är vidhängande i Dorico, vilket betyder att du fortsätter att mata in den angivna multiolen tills du slutar med multiolinmatning eller notinmatning.
- Dorico visar en påminnelse $\flat$ på första D:t på grund av D♭ i föregående takt.

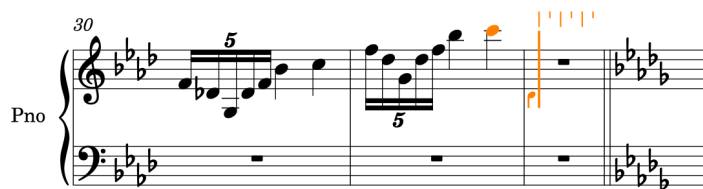
9. Tryck **Skift-.** (.) för att stoppa multiolinmatning.

- **Skift-.** stoppar multiolinmatning, **Skift-S** slutar med bågar, medan **Skift-_** ( ) stoppar gradvis dynamik.

10. Tryck **6** för att välja fjärdedelsnoter.

11. Tryck på **B**, sedan **C**.

12. Upprepa steg 4 till 11 för takt 31.

TIPS

Alternativt kan du trycka **Esc** för att stoppa notinmatning, markera takt 30 (utan diskantklaven), tryck **R** för att upprepa materialet direkt efter sig själv, tryck sedan **Ctrl/Cmd-Alt-Upppil** för att transponera den en oktav upp.

13. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

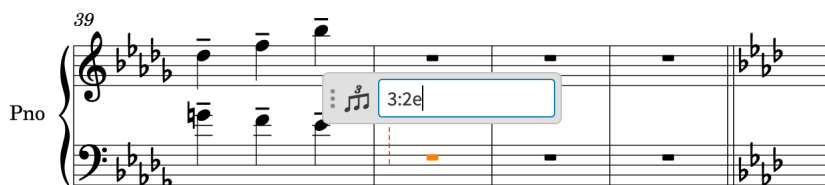
- Nu kan du prova att lägga in på varandra följande trioler.

14. Markera pausen i takt 40 på basnotplanet.

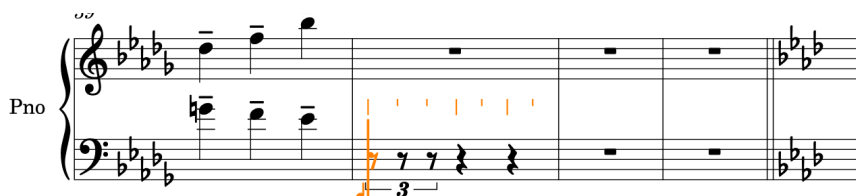
15. Tryck **Skift-N** för att börja notinmatning.

16. Tryck **Skift-** för att öppna Multiol-popovern.

17. Skriv in **3:2e**, för tre åttondelsnoter inom två, i popovern.

18. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en åttondelstriol.

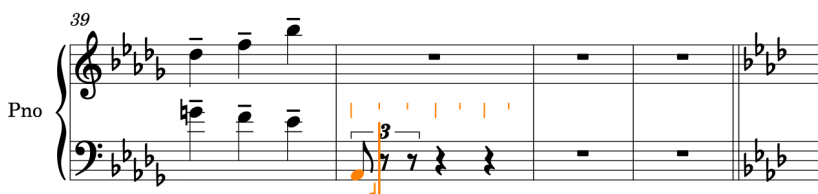
19. Tryck **5** för att välja åttondelsnoter.

20. Tryck **A** för att mata in ett Ab.

- Baserat på de föregående noterna ger detta ett Ab som är två oktaver för högt.

21. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Nerpil** två gånger för att transponera den till rätt oktav.

22. Tryck på **Skift-Alt-E** för att mata in Eb en kvint ovanför, istället för en kvart under det föregående Ab, sen **A**, **C**, **E** och **A** för att mata in motsvarande noter som åttondelstrioler.

23. Tryck **Skift-** för att stoppa multiolinmatning.

24. Tryck **Skift-C** för att öppna klaverna och oktavlinjernas popover.
25. Skriv in **treble** i popovern.
26. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en diskantklav vid markörens position.
27. Tryck **6** för att välja fjärdedelsnoter.
28. Tryck **C** för att mata in en fjärdedelsnot C.

29. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

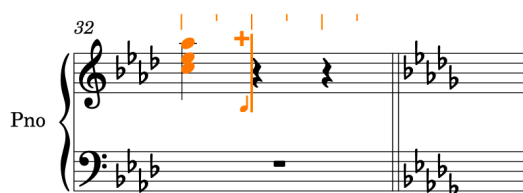
Du har matat in två olika typer av multioler och en extra klavvändring. I en senare uppgift kan du ändra riktningen på skaften i takterna 30–31.

Lägg till prydnadsnoter

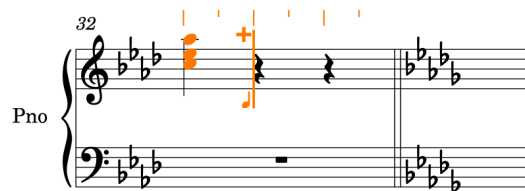
I takt 32 finns en prydnadsnot före ett ackord på den övre notlinjen. I denna uppgift matar du in ackorden på den övre notlinjen i takt 32, inklusive prydnadsnotennoten.

PROCEDUR

1. I takt 32, markera pausen på översta notplanet.
2. Tryck **Skift-N** eller **Retur** för att börja notinmatning.
3. Om ackordinmatning inte redan är aktiv, tryck **Q** för att aktivera den.
4. Tryck **Ctrl-Alt-C** (Win) eller **Ctrl-C** (Mac), **E** och sen **A** för att mata in ackordet.
5. Tryck **Mellanslag** för att avancera markören.

6. Tryck **Alt-P** för att starta prydnadsnotsinmatning.
  - Vid prydnadsnotsinmatning verkar markören något kortare än vid standardnotinmatning.

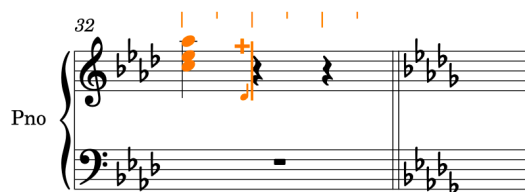

- Du kan också aktivera prydnadsnotsinmatning genom att klicka på Prydnadsnoter i Noternas verktygslåda till vänster i fönstret.

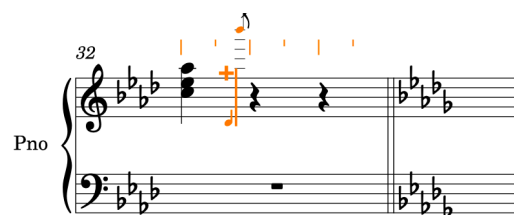
7. Tryck **5** för att välja åttondelsnot.

8. Tryck **B** för att mata in en B♭ prydnadsnot.

9. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Uppil** två gånger för att transponera den upp två oktaver.

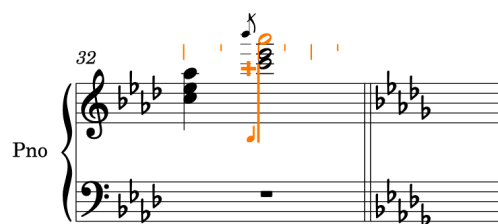
10. Tryck **Alt-P** för att stoppa inmatningen.

- Markören blir större och verkar avancera lite när den återgår till normal notposition. Den hade stannat kvar i prydnadsnotspositionen eftersom ackordingången var aktiv.

11. Tryck **7** för att välja halvnöter.

12. Tryck **Ctrl-Alt-C** (Win) eller **Ctrl-C** (Mac), **E** sedan **A**.

13. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

RESULTAT

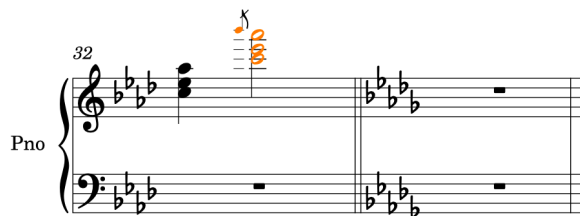
Du har matat in en prydnadsnot av typen genomstruket förslag tillsammans med de nödvändiga ackorden på det övre notplanet i takt 32.

Lägg till en oktavlinje

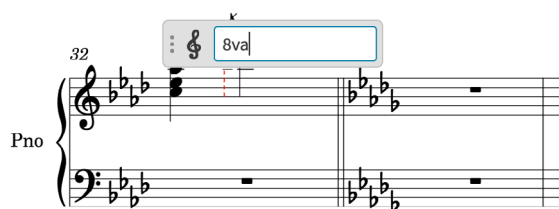
För att undvika många hjälplinjer kan ackordet du matar in i takt 32 som hoppar upp en oktav noteras med en 8va oktavlinje; det vill säga en oktavlinje som indikerar att noter spelas en oktav högre än de skrivna.

PROCEDUR

1. I takt 32, klicka på prydnadsnoten på övre notraden, Skift-klicka på ackordet på taktslag 2.

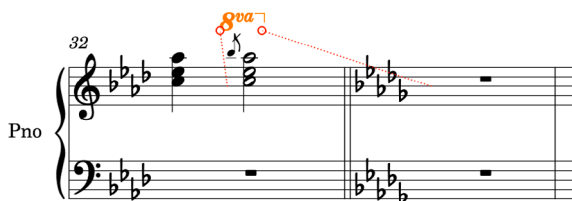

2. Tryck **Skift-C** för att öppna popovern för Klav och oktavlinjer.
3. Skriv in **8va** i popovern.
4. Tryck **Retur** för att stänga popovern.

RESULTAT

En oktavlinje på 8va som sträcker sig över prydnadsnoten och ackordet matas in. Alla noter inom oktavlinjens spann noteras automatiskt en oktav lägre än innan du matar in oktavlinjen.

Oktavlinjens slutpunkt är fäst vid början av nästa takt, vilket indikeras av den streckade röda linjen, men dess fortsättningslinje slutar till höger om ackordet. Detta följer konventioner för längd och placering av oktavlinjer.

TIPS

Du kan också lägga till oktavlinjer med hjälp av Klavpanelen till höger i fönstret, vilket du kan visa genom att klicka på **Paneler** och sedan **Klaver** i Notationsverktygslådan. De delar en panel med klaver, eftersom båda notationerna ändrar var noter förekommer på notplan.

Skriv in noterna i takt 33-35

Takterna 33–35 inkluderar notplanskorsade balkar (balkar som börjar på basnotplanet och slutar på diskantnotplanet) och ackord med alternativa stavningar. I denna uppgift matar

du in alla noter och ackord som krävs i dessa takter; i de två följande uppgifterna korsar du noterna från undre notplanet till det övre notplanet och stavar om noter för att visa B $\flat$:n.

PROCEDUR

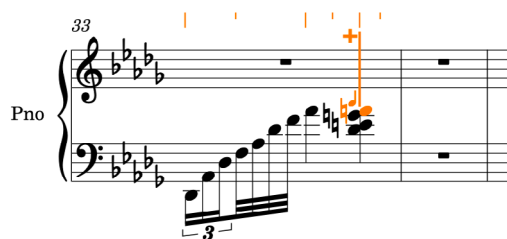
1. I takt 33, markera pausen på det nedre notplanet.
2. Tryck **Skift-N** eller **Retur** för att börja notinmatning.
3. Om ackordinmatning är aktiv, tryck **Q** för att avaktivera den.
4. Tryck **Skift-.** för att öppna Multiol-popovern.
5. Skriv in **3:2x** i popovern.
6. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en sextondelstriol.
7. Tryck **4** för att välja sextondelsnoter.
8. Tryck **D** för att mata in ett D $\flat$, sen **Ctrl/Cmd-Alt-Nerpil** två gånger för att transponera ner två oktaver.
9. Tryck på **Skift-Alt-A** för att mata in A $\flat$ en kvint ovanför, istället för en kvart under det föregående D $\flat$ och sedan **D** för att mata in D $\flat$ en kvart ovanför det.

10. Tryck **Skift-.** för att stoppa Multiolinmatning.
11. Tryck **3** att välja 32-delsnoter.
12. Tryck **F, A, D** och sen **F** för att mata in motsvarande noter.

13. Tryck **6**, sen **A** för att mata in en fjärdedelsnot A $\flat$.
14. Tryck **Q** för att starta ackordinmatning.
15. Tryck på **Ctrl-Alt-D** (Win) eller **Ctrl-D** (Mac) för att mata in ett D $\flat$ en kvint under, istället för en kvart ovanför föregående A $\flat$, sedan **O, E, O, G, O** och sedan **A**.
  - Detta matar in ackordet på taktslag 3 med nödvändiga återställningstecken. Du kommer att stava om A $\sharp$ till en B $\sharp$ senare.
16. Tryck **Uppil** för att flytta markören till den översta notplanet.

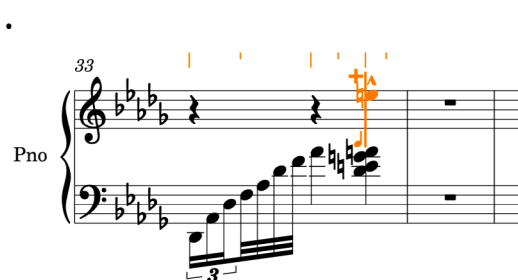

17. Tryck **Ä**, **0** och sedan **Ctrl-Alt-E** (Win) eller **Ctrl-E** (Mac).

- Detta markerar marcato-artikulationen, återställningstecknet och matar in ett **E** i en sext under, istället för en ters ovanför föregående not på övre notplanet (det vill säga C längst ner i ackordet i takt 32).

18. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatning.

- Takt 33 ska nu se ut så här:

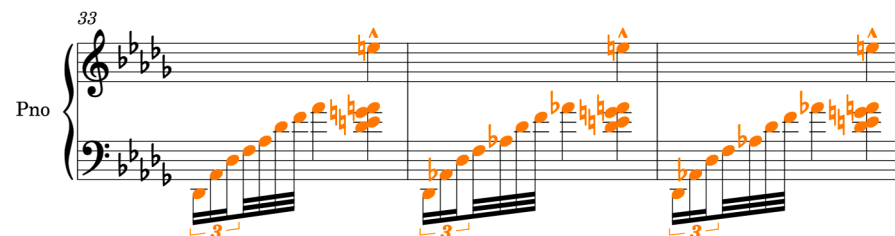

19. Välj allt i takt 33, tryck sedan **R** två gånger för att upprepa det i takterna 34 och 35.

20. Välj allt i takterna 33-35, välj sedan **Redigera > Ta bort pauser**.

- Ett snabbt sätt att markera allt i takterna 33-35 är att klicka på det ena notplanet i takt 33, men inte på noterna, och sedan **Skift-klicka** i det andra notplanet i takt 35, inte heller på noterna.

RESULTAT

Du har matat in de noter och ackord som krävs för takt 33-35 och tagit bort pauserna. Att ta bort pauser var nödvändigt här eftersom ackorden beter sig som om de vore i en nedåtriktad stämma när man korsar dem till ovanliggande notplan. När korsnoter bara involverar en stämma är det inte nödvändigt att ta bort pauser: Dorico gömmer dem automatiskt vid

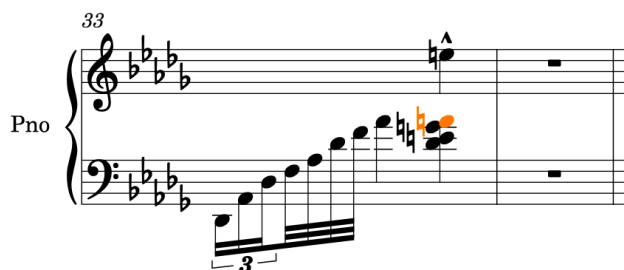
behov.

Korsade noter till intilliggande notplan

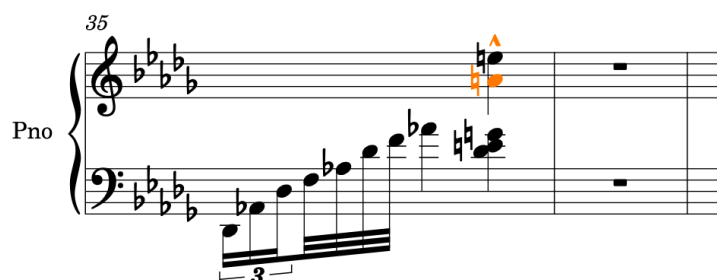
I Dorico kan du uppnå korsnotsbalkar för fraser som sträcker sig över flera notplan genom att mata in alla noter på ett notplan och sedan korsa några till det andra. I den tidigare uppgiften matar du in noterna så att du nu kan korsa dem.

PROCEDUR

1. I takt 35, välj **A**:et högst upp i ackordet på taktslag 3.

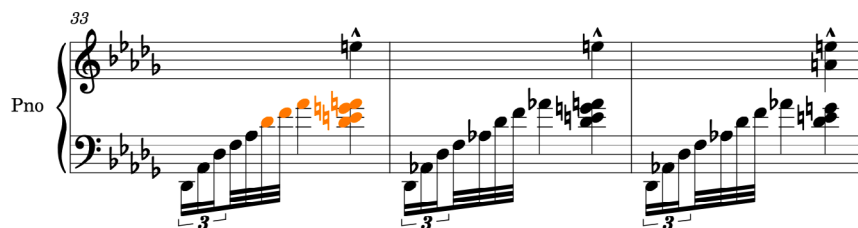

2. Tryck **Alt-N** för att flytta noten så att den tillhör diskantnotplanet.

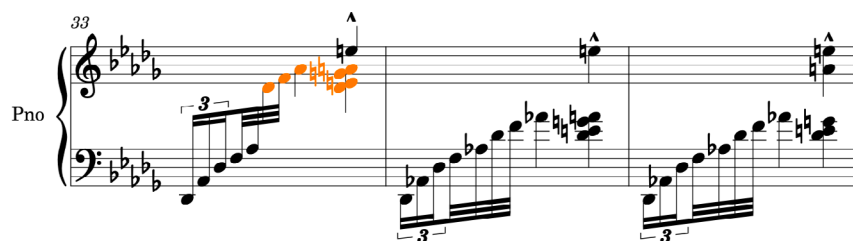

- **A**:et slås ihop med uppskaftsstämman med det befintliga **E**:et.

3. I takt 33, välj 32-delsnoten **D**, och **Skift**-klicka sedan på ackordet på taktslag 3.

4. Tryck **N** för att korsa de markerade noterna till notplanet ovan.

5. Upprepa steg 3 till 4 för takterna 34-35.

RESULTAT

Noterna korsas automatiskt från nedre till övre notplanet med centrerade korsande balkar och lämpliga skaftriktningar. Noter korsade till andra notplan tillhör fortfarande deras hemnotplan, men finns på det andra.

TIPS

- Tangentkommandon för att flytta noter till andra notplan använder samma tangenter som korsade noter till andra notplan, plus **Alt**-tangenter: att flytta noter till notsystemet ovanför (**Alt-N**) och korsa noterna till notplanet ovanför (**N**) innebär båda uppåtgående rörelse, medan att flytta noter till notplanet nedanför (**Alt-M**) och korsa noter till notplanet nedanför (**M**) båda innebär nedåtgående rörelse.
- Du kan också **Ctrl/Cmd**-klicka på relevanta noter i takt 33-35 och korsa dem alla till

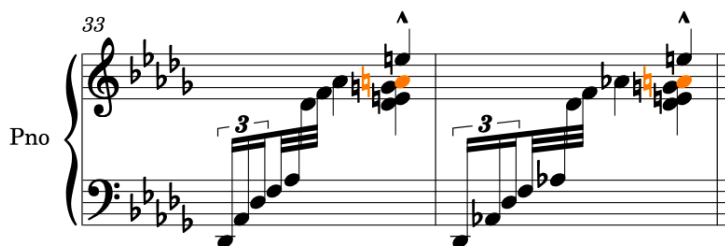
notplanet över, men detta kan gå långsammare än separata **Skift**-klickade markeringar.

Stava om noter (enharmonisk förväxling)

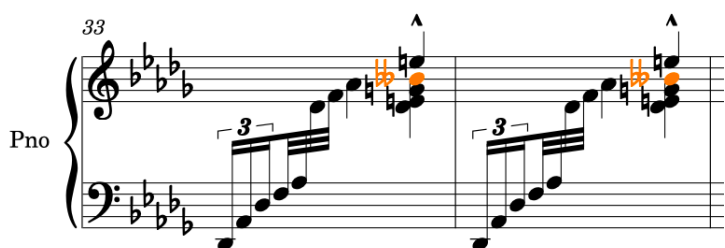
I takterna 33-34 matar du in A $\flat$ som noterades som B $\sharp$ i originalutgåvan, och ett D $\flat$ i takt 35 som ursprungligen noterades som C $\sharp$. Du kan också ha matat in ett D $\flat$ i takt 15 som ursprungligen noterades som ett E $\sharp$. I denna uppgift kan du stava om dessa noter.

PROCEDUR

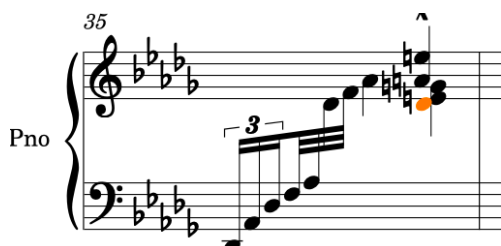
1. I takt 33 och 34, välj A $\flat$ i nerskaftsackordet på taktslag 3.

2. Tryck **Alt-+** för att stava om dem med noten ovan och notera dem som B $\sharp$.

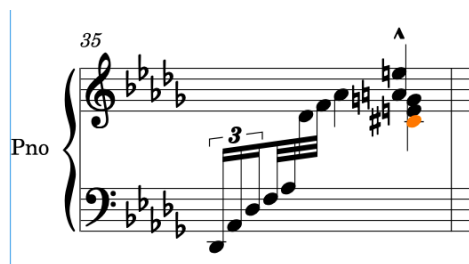

3. I takt 35, välj D $\flat$:et längst ner på nerskaftsackordet på taktslag 3.

4. Tryck **Alt--** för att stava om det med noten nedan och notera det som C#.

5. I takt 15, välj D $\sharp$ på taktslag 3 på basnotplanet.

6. Tryck **Alt++** för att stava om den med noten ovan och notera den som ett E $\flat$.

RESULTAT

A $\sharp$ och D $\sharp$ stavas uppåt, och D $\flat$ stavas nedåt.

TIPS

- Tangentkommandon för att stava om noter använder samma tangenter som att lägga till förtecken, plus **Alt**-tangenter: omstavning uppåt (**Alt++**) och korsförtecken (+) innebär båda att höja noter, medan omstavning nedåt (**Alt--**) och b-förtecken (-) båda innebär att noterna sänks.
- Du kan hitta fler förtecken än $\flat$, $\sharp$ eller $\natural$ i panelen Tonartsbeteckningar, tonala system och förtecken, till höger i fönstret, vilket du kan visa genom att klicka på Paneler , sedan **Tonartsbeteckningar, tonala system och förtecken** i Notationsverktygslådan.

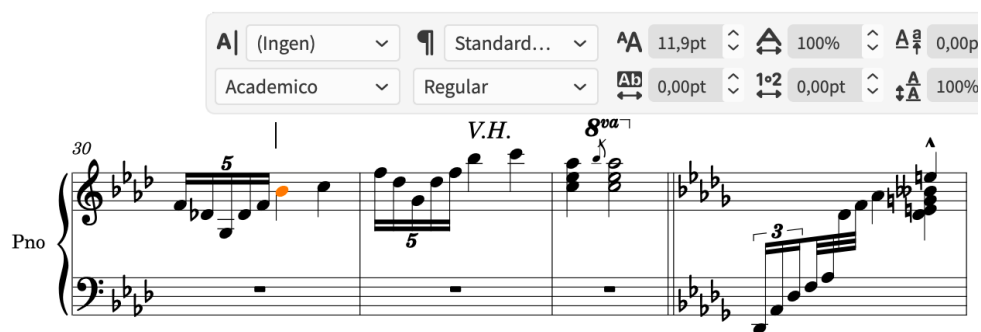
Så istället för att skriva in ett A $\sharp$ och sedan stava om det, kan du skriva in ett B $\sharp$ direkt.

Lägg till indikationer för vänster/höger hand

För att klargöra vilken hand som ska spela noter när de noteras på samma notsystem har originalutgåvan "V.H." och "H.H."-indikationer, för "vänster hand" respektive "höger hand", ovanför och under notplanet.

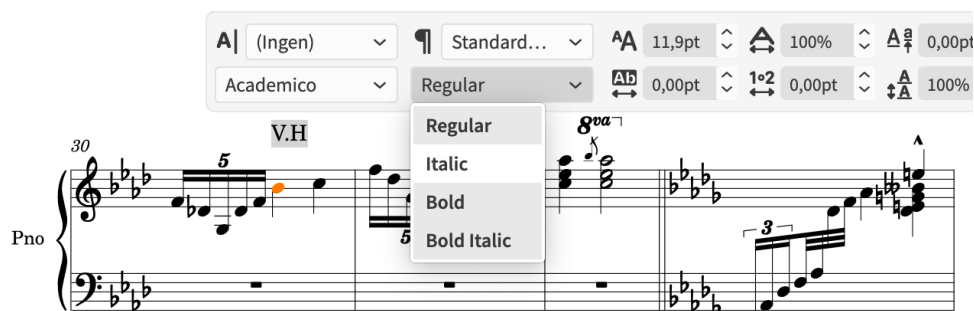
PROCEDUR

- I takt 30, välj B $\flat$ på taktslag 2 på det övre notplanet.
- Tryck **Skift-X** för att lägga till notplanstext och öppna textredigeraren.
  - Du kan också lägga till text med noteringslistor genom att klicka på Popovers och sedan Text i Noteringsverktygslådan. För att öppna textredigeraren för ett befintligt textobjekt, markera det och tryck

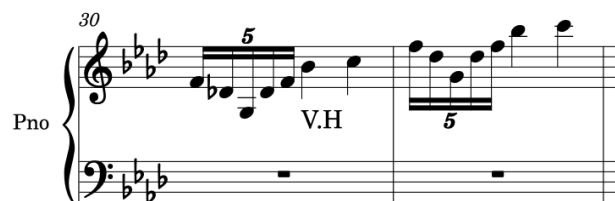
3. Skriv in V.H.

4. Välj texten "V.H." i textredigeraren och välj sedan den kursiva typsnittsstilen från redigeringsalternativen.

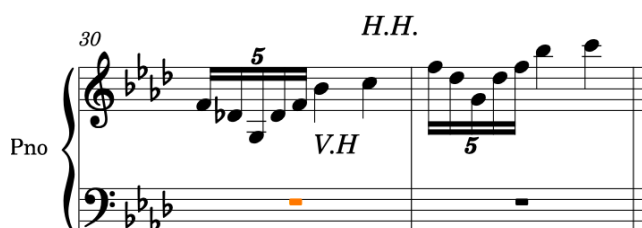

5. Tryck **Esc** eller **Ctrl/Cmd-Retur** för att stänga textredigeraren.

6. Välj texten "V.H.", tryck sedan **F** för att vända om den till under notplanet.

7. Upprepa steg 1 till 5 för "H.H."-indikationen, men i steg 1 markerar du C på taktslag 3.

8. **Ctrl/Cmd**-klicka på båda textobjekten, sedan **Alt**-klicka på notplanet på taktslag 2 i takt 31 för att kopiera dem på den positionen.

RESULTAT

Du har lagt till textelement som visar vänster och höger hand, formaterat texten kursiv och vänt på "V.H."-angivelsen till under notplanet.

Lägg till reprislut

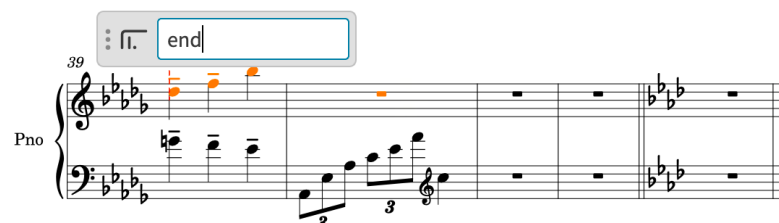
Strukturer för reprislut i Dorico inkluderar automatiskt raderna ovanför notplanen och repristaktstrecket. I originalutgåvan har det andra reprislutet en sluten hake, så du kan också återskapa det.

PROCEDUR

1. I takt 39, välj valfri not på första slaget.
2. **Skift**-klicka på vad som helst som varar till slutet av takt 40, som noten på taktslag 3 på det undre notplanet eller taktpausen på det övre notplanet.
- 3.

4. Tryck **Skift-R** för att öppna repris-popovern.
5. Skriv in **end** eller **ending** i popovern.

6. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in ett reprislut där den första änden sträcker sig efter din markering, och det andra slutet varar en takt.

7. Markera reprislutets klamrar och tryck på **Skift-Alt-Högerpil** för att förlänga den så att den varar i två takter.

8. Byt till Designläge genom att antingen trycka **Ctrl/Cmd-3** eller klicka på Design i verktygsfältet.
9. Markera endast det andra reprisslutets klammer.

10. I Egenskapspanelen i den nedre zonen, aktivera Linjens ände i gruppen Repris slut, välj sedan Stängd från menyn för att ge linjen en hake.
  - Om du inte kan se Egenskapspanelen, tryck på **Ctrl/Cmd-8** för att visa den nedre zonen, sen välj **Egenskaper** i den nedre zonens verktygsfält.

RESULTAT

Du har lagt till reprisslutet, förlängt andra slutet och gett det andra slutet ett stängt slut. Dorico sätter automatiskt in ett repristaktstreck i slutet av det första slutet.

Färdigställ noterna

Du bör nu ha skrivit in en bra del av hela stycket och genom att följa de tidigare uppgifterna lärt dig hur man gör allt som krävs för att slutföra Dora Pejačevićs "Walzer-Capricen nr 2".

Nu kan du slutföra inmatningen av hela stycket genom att titta på det kompletta partitet (finns i [Webbhelp First Steps-guiden](#) i bilagorna). Här är några påminnelser och tips som hjälper dig att bli klar:

- Noterna från takt 43 till slutet är nästan en exakt upprepning av takterna 1–32. Om du först avslutar allt som krävs i takt 1–32 kan du helt enkelt kopiera det till takt 43 och kontrollera om det finns skillnader, och justera det duplicerade materialet efter behov.

NOTERA

I originalutgåvan inkluderades inte klavändringarna i takt 28–30 när de återkommer i takterna 70–72, förmodligen för att spara horisontellt utrymme i det systemet. Du kan själv bestämma om du vill inkludera klavändringarna andra gången!

- Om du matar in något på fel plats eller stämman kan du enkelt flytta och förlänga/förkorta noter och element. På samma sätt kan du ange notregistret innan du matar in dem och ändra deras tonhöjd efter inmatning. För mer information, se [Operation Manual](#) (på engelska).
- Du borde inte behöva mata in pauser någonstans: flytta bara markören till där noterna ska vara, så visar Dorico eventuella nödvändiga pauser runt dem.

-
- Du kan använda piltangenterna för att navigera runt objekt i dokumentområdet och trycka på **Tabb** för att byta valet till andra typer av objekt på samma position, som från en not till en dynamik eller båge.

Layout och sidformatering

När du har skrivit in alla nödvändiga noter och notereringar kan du lägga ut och formatera sidor för att skapa praktiska notblad.

Följande uppgifter tar dig genom de steg som krävs för denna process. Du kan göra de flesta av de övergripande ändringarna i vilket läge och produktversion som helst, men vissa uppgifter är bara möjliga i Designläget.

Om du har slutfört alla steg i avsnittet Skriv noter och avslutat stycket, eller laddat ner det färdiga men oformaterade Dorico-projektet från [Webbhelp First Steps-guiden](#), bör ditt projekt se ut ungefär så här:

För att producera praktiska notblad för framförande kommer följande uppgifter att resultera i att stycket får plats på två sidor, vilket gör att det passar bekvämt på notställ utan bladvändningar. Uppgifterna visar att du gör detta främst med de tillgängliga standardalternativen, utan mycket justering på enskilda sidor.

TIPS

- Många av följande uppgifter involverar dialogen **Layout-inställningar** och i slutet av varje uppgift har du möjlighet att **Använda** dina ändringar och **Stänga** dialogrutan. Du kan dock göra ändringar utan att behöva stänga **Layout-inställningar**, vilket är särskilt användbart om du har dialogrutan öppen på en andra skärm. Du kan ha dialogrutan öppen tills slutet av **Börja på en vänstersida**, istället för att stänga och öppna den igen mellan uppgifterna.
- Vi rekommenderar att du återställer hela partituret till fabriksinställningarna. Du kan göra detta i **Layout-inställningar (Ctrl/Cmd-Skift-L)** genom att klicka på **Fabriksåterställning** längst ner i fönstret.
- Du kan slutföra många av dessa uppgifter i valfri ordning eftersom projekten följer de inställningar du väljer dynamiskt.
- Även om detta projekt bara innehåller en enda stämma kan du använda principerna som täcks i följande uppgifter när du formaterar stämmor för större ensembler. Alternativen i **Layout-inställningar** kan ställas in per stämma, vilket innebär att du till exempel kan skapa mindre mellanrum mellan systemen i täta stämmor med få tillfällen att vända sidor, utan att påverka avståndet i andra stämmor eller hela partituret. På samma sätt påverkar det som standard bara stämman att flytta objekt grafiskt i Designläget.

Lägg till titel och kompositör

Du behöver lägga till titel- och kompositörinformation för projektet. På sidan 1 finns två olika titlar: projekttiteln ("Namnlöst projekt 1", troligen) och partititeln ("Parti 1").

Projekttiteln och partititeln är separata eftersom Dorico låter dig ha flera separata musikstycken, kända som "partier", i samma projekt. Till exempel kan du ha ett projekt som heter "Symphony in G" som har fyra satser, var och en ett separat parti. I detta projekt finns det bara ett parti.

PROCEDUR

1. Tryck **Ctrl/Cmd-I** för att öppna dialogen Projektinfo.

- Du kan också öppna dialogen Projektinfo genom att välja **Arkiv > Projektinfo**.

2. I listan till vänster, välj **1. Parti 1**.

3. I åtgärdsfältet längst ner till vänster i listan, klicka på **Döp om parti**.

4. Skriv in **Walzer-Capricen nr 2** in i partinamn-fältet.

5. Tryck på **Retur**.

6. Längst ner till höger i dialogen, klicka på **Använd**.

- Detta uppdaterar partititeln i Titelfältet för att matcha partinamnet. Partinamn och partititlar kan vara olika och används på olika platser. Titlar visas på sidor i partitur och stämmor, medan partinamnet används vid export av ljud senare.

7. Inom kompositörsfältet, skriv in **Dora Pejačević**.

NOTERA

Mata in de accentuerade tecknen direkt, till exempel från teckenkartan (Win) eller emoji- och symbolvisaren (Mac), istället för att klistra in dem.

8. I listan till vänster, välj **Projekt**.

9. Längst ner i dialogrutan, se till att **Parti 1** är markerat för **Kopiera info från**.

10. Klicka på **Kopiera** för att kopiera all information från **Parti 1** till **Projekt**.

11. Klicka på **Använd**, och sedan **Stäng**.

RESULTAT

Titel och kompositör för både projektet och parti 1 uppdateras.

Eftersom projekttitel och partititel refereras till på olika ställen med "tokens" som standard, är det ibland enklast att ge både projektet och partiet samma information i **Projektinfo**, istället för att ändra "tokens" som används på olika ställen.

Walzer-Capricen No. 2

Dora Pejačević

1. Walzer-Capricen No. 2

Grazioso

Piano *mp*

Sidmallar och tokens

Även om du bara kan redigera och använda sidmallar och tokens fullt ut i Dorico Pro, är det värt att förstå de grundläggande principerna för hur Dorico använder dem för att visa information på sidor, oavsett produktversion.

När du lade till information i **Projektinfo**, dök den informationen automatiskt upp på notbladet. Detta påverkade följande information:

1. Projekttitel

2. Partirubrik, som visar numret och titeln på Parti 1

3. Projektkompositör

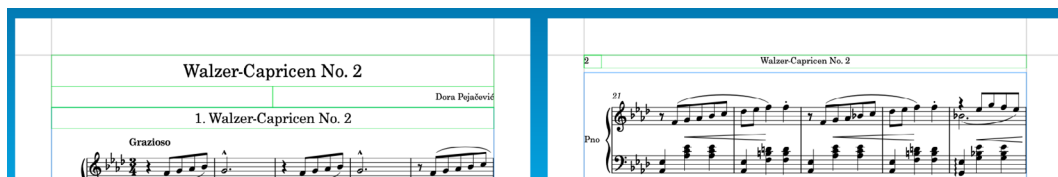

4. Löpande rubrik, som visar titeln på Parti 1

Partirubriken och löprubriken refererar båda till partititeln, snarare än projekttiteln, så att de kan uppdateras automatiskt enligt närmaste parti under dem. Om ditt projekt till exempel innehöll fyra partier, betyder det att du kan använda samma sidformatering på alla sidor, och partititlarna refererar alltid till det relevanta partiet.

Dorico uppnår detta genom att använda tokens som refererar till fält i Projektinfo. Tokens fylls automatiskt med motsvarande information, såsom partititlar eller stämnamn. Du kanske också känner till dem som "wildcards".

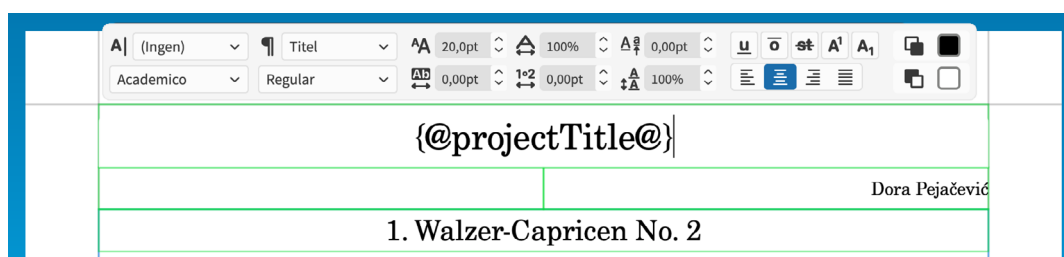
I Dorico Pro och Dorico Elements visas de gröna textramarna på standardsidmallarna som innehåller dessa tokens när du byter till Designläge:

Sidmallar i Dorico tillåter att samma sidformatering kan appliceras på flera olika sidor och i olika stämmor. Alla sidor i dina partitur och stämmor ärver sina sidformat från sidmallar. När du skapar eller ändrar något på sidmallar återspeglas detta automatiskt på de sidor som använder dessa sidmallar.

Projektets titel och kompositör finns båda på mallen för **Första** sidan. Det löpande sidhuvudet finns i **Standardsidans** mall. Partirubriken visas ovanför det första systemet i partiet, inuti notramen.

Om du öppnar den översta textramen på sida 1 genom att dubbelklicka på den, visas token som fylls med projekttiteln:

NOTERA

- Att redigera ramar direkt på sidor i partitur och stämmor skapar **åsidosättningar av sidmallar**. Vi rekommenderar istället att redigera motsvarande sidmallar, så att du bara behöver göra ändringarna en gång, och alla sidor som använder sidmallen uppdateras. Vi kommer att gå igenom hur man redigerar sidmallar i en senare uppgift.
- Informationen du lägger till i **Projektinfo** visas bara på sidor där motsvarande tokens finns.
- Standardramarna på sidmallar använder styckesstilar för att konsekvent formatera motsvarande texttyp. Du kan redigera styckesstilar i Dorico Pro och Dorico Elements genom att välja **Bibliotek > Styckesstilar (Ctrl-Alt-Skift-S Win, Cmd-Alt-S Mac)**. Till exempel för att göra titlar större och feta.
- I Dorico Pro är en annan metod för att mata in textramar att välja **Ramar** i Designverktygslådan till vänster i fönstret, markera kanten på en textram och tryck sedan **Retur**.
- Efter att ha lagt in en textram kan du högerklicka för att komma åt tokens via

kontextmenyn.

Göm partirubriken

Eftersom det bara finns ett enda parti i detta projekt kan du gömma partirubriken eftersom den duplicerar projekttiteln. Om ditt projekt innehöll alla nio stycken i Pejačevićs Opus 28 "Walzer-Capricen" skulle du troligen vilja visa partirubriker ovanför varje stycke.

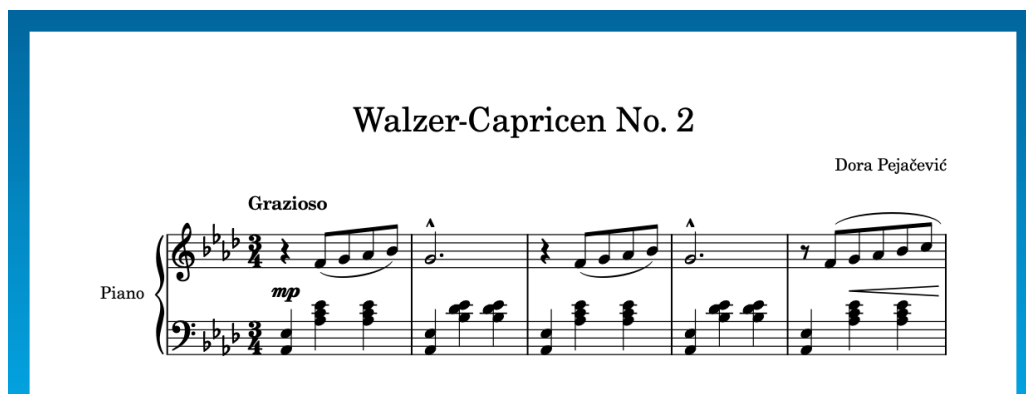

PROCEDUR

1. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna Layout-inställningar.
  2. I kategorilistan, klicka på Sidformat.
  3. I avsnittet **Partier**, välj **Aldrig** för **Visa partiets sidhuvud**.
  4. Klicka på **Använd** och sedan **Stäng**.
-

RESULTAT

Alla partirubriker i partitur och stämmor är dolda. Detta döljer dock inte den löpande rubriken högst upp på sidorna 2–4.

- För projekt med mer än en stämma, se till att du väljer de nödvändiga stämmorna i listan till höger innan du ändrar alternativen.
  - Så frestande det än kan vara om du har Dorico Pro att byta till Designläge, markera rubrikramen för partiet och trycka på **Backsteg** eller **Delete**, är det bättre att dölja partirubriken med denna metod: det skapar ingen sidmallöverskrivning och döljer alla partirubriker i stämman, vilket betyder att du inte behöver ta bort varenda en.
-

Göm notplansetiketter (namn)

Eftersom detta stycke bara innehåller ett piano, att gömma notplansnamn ökar det tillgängliga horisontella utrymmet för noterna utan att förlora användbar information. Eftersom det är en notskrivningstradition att dra in det första systemet lite i stämmor, lägger du också till ett litet indrag av första systemet.

PROCEDUR

5. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna **Layout-inställningar**.

6. I kategorilistan, klicka på **Notplan** och **system**.
  7. I avsnittet **Notplansetiketter**, välj **Ingen** för båda följande alternativ:
    - **Notplansetiketter på första system.**
    - **Notplansetiketter på efterföljande system.**
  8. För **Indrag på första systemet i partiet med**, ange **6**.
  9. Klicka på **Använd**, och sedan på **Stäng**.
-

RESULTAT

Notplansnamn är dolda på alla notplan i stämman, och det första systemet är indraget med 6 mellanrum.

Walzer-Capricen No. 2

Dora Pejačević

Grazioso

mp

6

mf

Ändra sidstorlek och marginaler

Nästa sak du kan göra för att öka det tillgängliga utrymmet på varje sida för noter är att ändra sidmarginalerna.

Följande typer av marginaler är relevanta för detta projekt:

- **Sidmarginaler** för alla fyra kanter, som styr det tillgängliga området för ramar. Ramar kan inte gå längre än sidmarginalerna.
- **Notramsmarginaler** högst upp och ner i notramar, som styr mellanrummen mellan toppen och botten av notramarna och de övre och nedre notplanslinjerna. Mycket höga och mycket låga noter sträcker sig in i marginaler för notramar, så i en mycket låg cellostämma, till exempel, kan du vilja ha en större nedre marginal för noter.

TIPS

- Du kan ändra **Önskad måttenhet** på sidan **Allmänt** under **Inställningar** (**Ctrl/Cmd-**). Denna uppgift använder millimeter.
  - Du kan trycka **tabb** för att välja nästa värdefält i inställningsdialoger.
-

PROCEDUR

1. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna **Layout-inställningar**.
2. I kategorilistan, klicka på **Sidformat**.
3. I avsnittet **Sidstorlek**, bör **A4** vara valt från menyn **Storlek**.
4. I avsnittet **Sidmarginaler**, ändra sidmarginalerna:
  - För **Topp**, ange **11 mm**.
  - För **Botten**, ange **12 mm**.
  - För **Vänster**, ange **14 mm**.
  - För **Höger**, ange **14 mm**.
5. I avsnittet **Marginaler för notramar**, ändra marginalerna på notramen:
  - För **Topp**, ange **12 mm**.
  - För **Botten**, ange **8 mm**.
6. Klicka på **Använd**, och sedan **Stäng**.

RESULTAT

Marginalerna på alla sidor i layouten ändras. En kombination av denna förändring och att dölja stämnamnen i föregående uppgift gör att distributionen av noter till system och sidor uppdateras automatiskt.

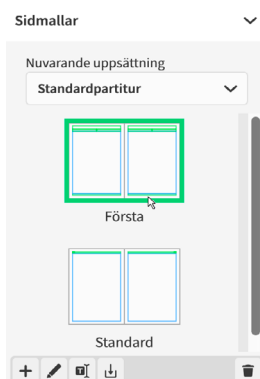

Ta bort copyright-textramen (Dorico Pro endast)

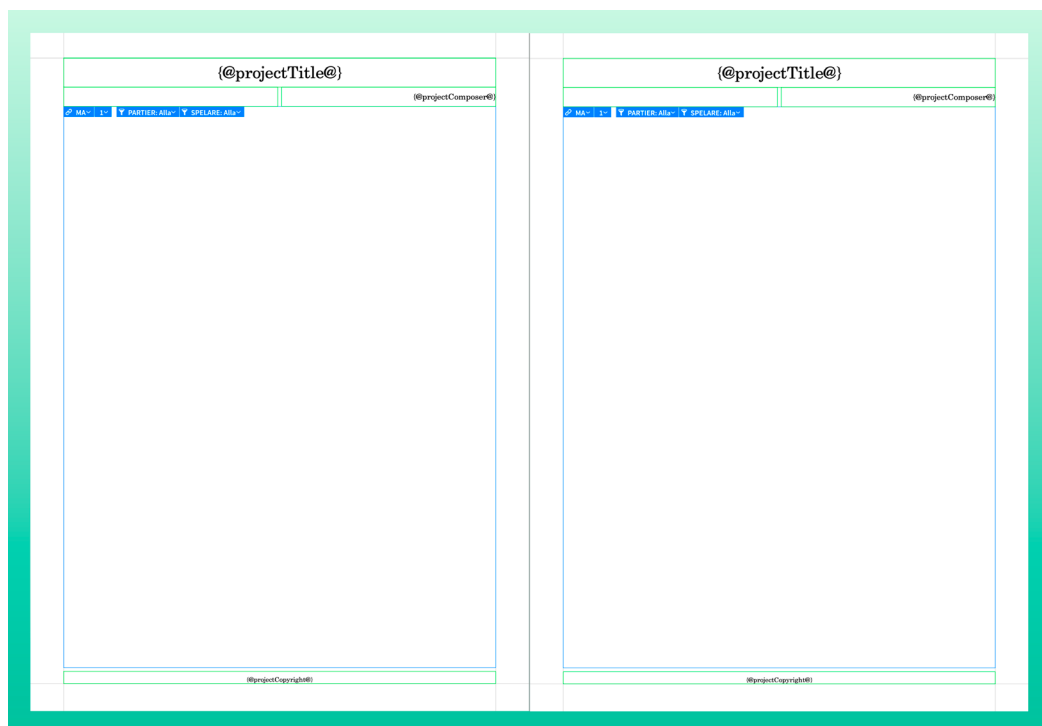
Som standard inkluderar Dorico en textram för upphovsrättsnotisen längst ner i mallen för första sidan (använd för första sidan med noter). Detta stycke kräver ingen upphovsrättsnotis, så Dorico Pro-användare kan ta bort det för att öka det vertikala utrymmet för musik och hålla de nedre noterna i linje över alla sidor.

PROCEDUR

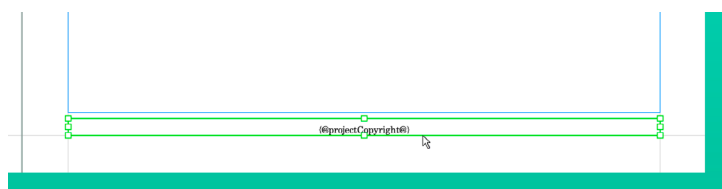
1. Byt till Designläge genom att antingen trycka **Ctrl/Cmd-3** eller klicka på **Design** i verktygsfältet.
2. I panelen Sidor till höger i fönstret, dubbelklicka på **Första** i sektionen för **Sidmallar**.

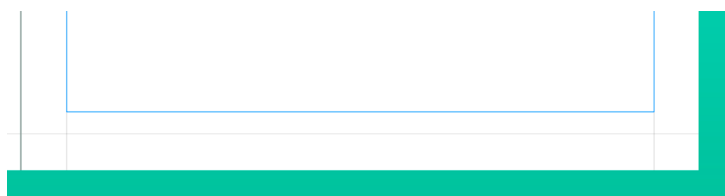
- Om rätt zon inte visas, tryck **Ctrl/Cmd-9** för att visa den.
- Detta öppnar **Första** sidmallen i sidmallsredigeraren.

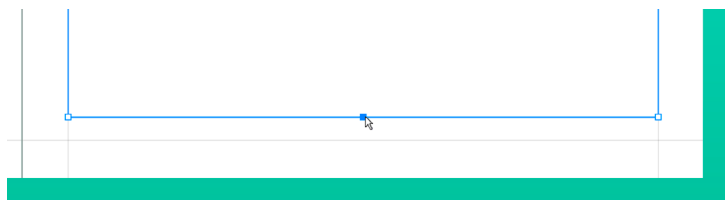
3. Markera ramen för copyright-text längst ner på höger sida.

- Sidmallar i Dorico fungerar som sidpar, vilket gör att högersidor (udda sidor) kan se annorlunda ut än vänstersidor (jämna sidor), om det behövs. Du kan också välja copyright-ramen på vänstra sidan, men i steg 7 måste du klicka på den andra knappen.

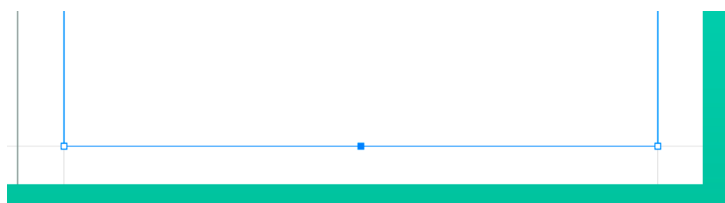
4. Tryck **Backsteg** eller **Delete** för att ta bort ramen.

5. Välj det mittersta handtaget längst ner på notramen på högra sidan.

- Du kan göra detta genom att klicka var som helst på ramkanten för att markera hela ramen och visa handtagen, och sedan klicka på mittenhandtaget. Eller, när hela ramen är markerad, tryck på **Tabb** för att växla handtag till det övre vänstra hörnet och tryck sedan **Nedåtpil** två gånger och **Högerpil** en gång tills det nedersta mitthandtaget är valt.

6. Klicka och dra ner den till sidmarginalen.

- Du kan också trycka **Ctrl/Cmd-Alt-Nerpil** tills den når nedersta sidans bottenmarginal.

7. Högst upp i sidmallsredigeraren, klicka på **Kopiera höger till vänster** .

- Om du tog bort copyright-ramen på vänster sida, klicka istället på **Kopiera från vänster till höger** .

8. Uppe till höger i sidmallsredigeraren, klicka på **Använd** och sedan **Stäng**.

RESULTAT

Den upphovsrättsliga textramen tas bort från båda sidor av första sidans mall, och notramen sträcker sig nu till sidans botten. Sida 1 i layouten uppdateras automatiskt eftersom den använder **Första** sidans mall och inte har några sidmallöverskridningar som skulle förhindra att den plockar upp ändringar i sidmallen.

Ändra notplanens storlek

Notplanens storleken bestäms antingen med hjälp av varje mellanrums höjd eller notplanets totala höjd, för vilka det finns traditionella rasterstorlekar. Att hitta den mest lämpliga notplansstorleken är ofta det snabbaste sättet att förbättra resultatet av partituret, till exempel när storleken är för stor och systemen börjar överlappa.

Även om 7 mm är den vanligaste notplansstorleken för stämmor, är en något mindre storlek på 6,5 mm fortfarande okej för en pianist att läsa från och minskar ytterligare antalet sidor som krävs. Större system är populära bland musiker vars instrument kräver att de är längre

från notstället, såsom trombon- eller kontrabasmusiker.

PROCEDUR

9. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna **Layout-inställningar**.
10. I kategorilistan, klicka på **Sidformat**.
11. I avsnittet **Mellanslagsstorlek**, välj **Storlek 4 (6,5 mm)** från menyn **Rasterstorlek**.
12. Klicka på **Använd** och sedan **Stäng**.

RESULTAT

Notplansstorleken minskas, och nu får verket plats på tre sidor.

Ändra inställningar för vertikala avstånd

Därefter kan du minska standardinställningarna för vertikala avstånd för att minska det minsta utrymme Dorico tillåter för notplan och system.

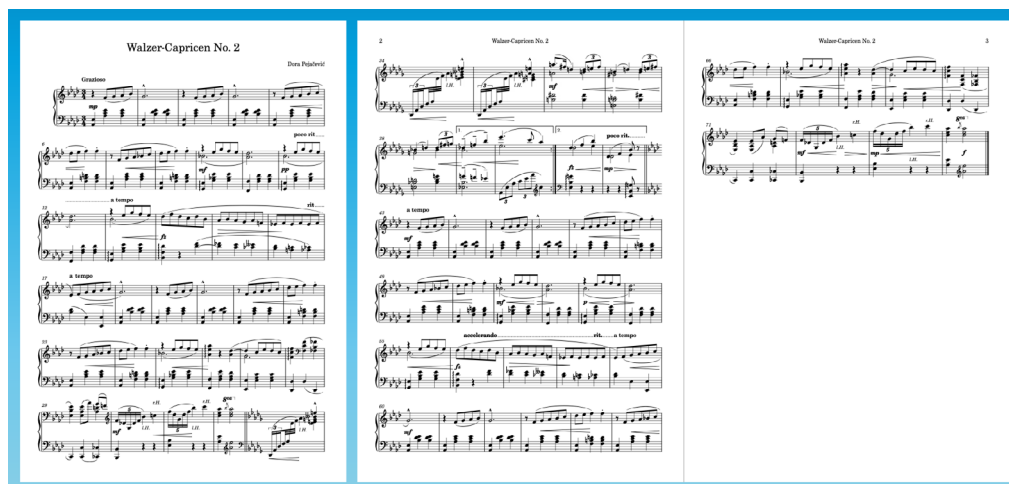
Dorico utför automatiskt kollisionsundvikande beräkningar för höga eller låga noter, dynamik, text och så vidare. Dessa gap förändrar avståndet utöver kollisionsundvikande.

PROCEDUR

1. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna **Layout-inställningar**.
2. I kategorilistan, klicka på **Vertikalt avstånd**.
3. I avsnittet **Minsta avstånd**, för **Ackolad till ackolad**, skriv **4 7/8**.
4. För **Avstånd mellan system**, ange **8**.
5. Klicka på **Använd**, och **Stäng**.

RESULTAT

Alla notplan och system rör sig närmare varandra, vilket ger sidantalet nära två.

Ändra avstånd mellan not- och korsnotplansbalkning

För att få plats med de återstående noterna på sidan 3 på 1-2 sidor, kan du minska minimiavståndet mellan noterna för att få plats med fler takter i varje system. Samtidigt kan du göra mellanrummen mellan skaften lika för korsnotplansbalkarna.

PROCEDUR

1. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna **Layout-inställningar**.
2. I kategorilistan, klicka på **Notavstånd**.
3. För **Standardavstånd för fjärdedelsnoter**, ange **3 1/4**.
4. För **Minsta avstånd för korta noter**, ange **1 1/2**.
  - Alternativt kan du klicka på pilen nedåt till höger om värdefältet tills du når detta värde.
5. Aktivera **Optisk avstånd för balkar mellan notplan**.
6. Klicka på **Använd**, och **Stäng**.

RESULTAT

Det minsta horisontella utrymmet mellan noterna minskas, vilket gör att fler takter får plats i varje system och hela stycket samlas på två sidor. Om det inte är fallet för dig, försök justera parametrarna som täckts i de tidigare uppgifterna lite tills det gör det.

Korsnotplansbalkarna i takt 33–35 har nu optisk avstånd, vilket innebär att mellanrummen mellan skaften är lika stort, istället för mellan nothuvuden. Sammanfattningsvis ser detta stycke bättre ut med jämnt fördelade skaft och större mellanrum mellan nothuvuden, men du kan tycka att lika fördelade nothuvuden är att föredra i andra sammanhang.

Börja på en vänstersida

Eftersom denna stämman nu får plats på två sidor är det logiskt att lägga upp den som ett uppslag på två sidor, med första sidan till vänster och andra sidan till höger.

PROCEDUR

7. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna **Layout-inställningar**.

8. I kategorilistan, klicka på **Sidformat**.

9. I avsnittet **Sidnummer**, ange **2** som **Inledande sidnummer**.

10. Klicka på **Använd**, och **Stäng**

RESULTAT

Det inledande sidnumret ändras, och föregående sida 2, blir sida 3. Eftersom den första sidan nu har ett jämnt nummer behandlar Dorico den automatiskt som en vänstersida, och layouten uppdateras i dokumentområdet för att visa angränsande sidor. Den andra sidan är nu formaterad som en högersida, vilket innebär att sidnumret visas uppe till höger på sidan istället för uppe till vänster.

TIPS

- Reprisslutet högst upp på sida 2 ligger ganska nära den löpande rubriken och sidnumret, nu är det placerat i övre högra hörnet. Om du har Dorico Pro kan du redigera **Standard-**sidmallen (som du gjorde för att ta bort copyright-ramen från **Första** sidans mall) och flytta toppen av notramarna lite längre ner för att öka avståndet.

I alla produktversioner kan du också öka marginalerna på de övre notramarna; men det gäller även första sidan, som har mindre vertikalt utrymme tack vare titel och kompositörsinformation.

- Om du har Dorico Elements eller Dorico SE kan du skapa en titelsida i en annan applikation och sedan kombinera den i den exporterade PDF:en av projektet så att det resulterande dokumentet har tre sidor.

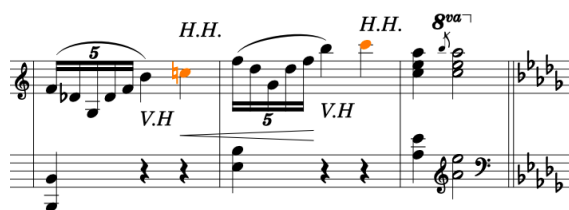
Om du har Dorico Pro, kan du istället för att ändra det initiala sidnumret, lägga in en tom sida i början av stämman och skapa en titelsida med text och grafiska ramar. Vi kommer inte att gå igenom det i denna guide, men du kan titta på videotutorials som [den här](#).

Ändra skaftriktning

För att hjälpa till att klargöra vilka noter som spelas av höger och vänster hand pekar skaften på vissa noter i en annan riktning än standarden beroende på deras tonhöjd. För att matcha detta kan du ändra stämmans riktning på enskilda noter.

PROCEDUR

1. I takterna 30, 31, 72 och 73, **Ctrl/Cmd**-klicka på C:na.

- Du kan zooma in för att få noterna att se större ut genom att till exempel trycka

Ctrl/Cmd-+ eller använda zoomalternativen i statusfältet längst ner i projektfönstret.

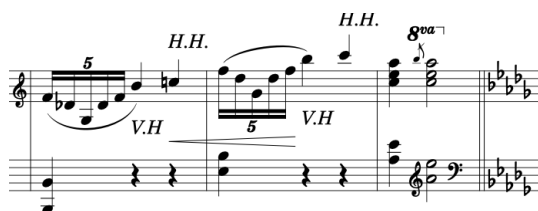
2. Tryck **F** för att vända skaftriktning på de valda noterna.

- Eftersom notskaften på mittlinjen kan peka uppåt eller nedåt beroende på den omgivande kontexten, vänder Dorico också skaften på B♭ i takterna 30 och 72, nu har C-skaften i dessa takter uppskaft. Dock bör B♭:ena ha nedskaft för att skilja händerna åt.

3. Välj B♭:na i takterna 30 och 72, tryck sedan på **F**.

RESULTAT

Skaften på de markerade noterna är vända: C pekar nu uppåt och B♭ nedåt.

NOTERA

Vi rekommenderar inte att byta riktning på skaften när du istället bör byta noter till en upp- eller nerskaftsstämma. Där pauser inte visas ändrar Dorico automatiskt notskaftets riktning efter tonhöjd, oavsett stämma.

Ändra balkgruppering

Dorico skickar automatiskt toner enligt den rådande taktarten (taktarten). Den ursprungliga utgåvan av detta stycke har några strålgrupper som inte följer mätaren, så du måste ändra strålgrupperingen manuellt.

PROCEDUR

1. I takterna 5, 7, 21, 23, 47, 49, 63 och 65, **Ctrl/Cmd**-klicka på F:en på det övre notplanet.

2. Välj **Redigera > Notation > Balkning > Ta bort balkning**, eller högerklicka och välj

detta alternativ från kontextmenyn för att separera alla markerade noter från deras balkgrupper.

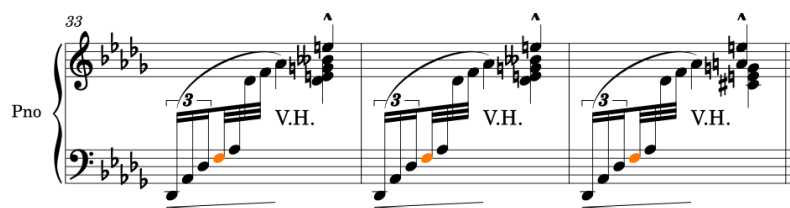
3. I takterna 14-17 och 56-59, klicka på **Ctrl/Cmd**-klicka på den tredje åttondelsnoten i varje takt på den övre notlinjen.

4. Välj **Redigera > Notation > Balkning > Dela balk**, eller högerklicka och välj detta alternativ från kontextmenyn för att dela balkar till vänster om de markerade noterna men låta dem vara balkade på andra sidan.

5. I takter 33-35, välj de första 32-delsnoterna F i varje takt; det vill säga den fjärde tonen i varje takt.

6. Välj **Redigera > Notation > Beaming > Dela balk (Alt-Ö)**, eller högerklicka och välj detta alternativ från kontextmenyn för att dela balkar till vänster om de markerade noterna.

RESULTAT

Du har ändrat standardgrupperingen av balkar i de markerade takterna.

TIPS

Om de förändringar i balkgruppering du vill göra är konsekventa över många takter kan du ange dem som en del av taktarten, till exempel genom att ange [2+3+2]/8 i popovern för en 7/8-taktart grupperad i 2+3+2. I Dorico Pro och Dorico Elements kan du också ändra standardgrupperingen av balkar i olika situationer på sidan **Balkgruppering i Notationsinställningar** (tangentkommando **Ctrl/Cmd-SKift-N**).

Justera dynamik

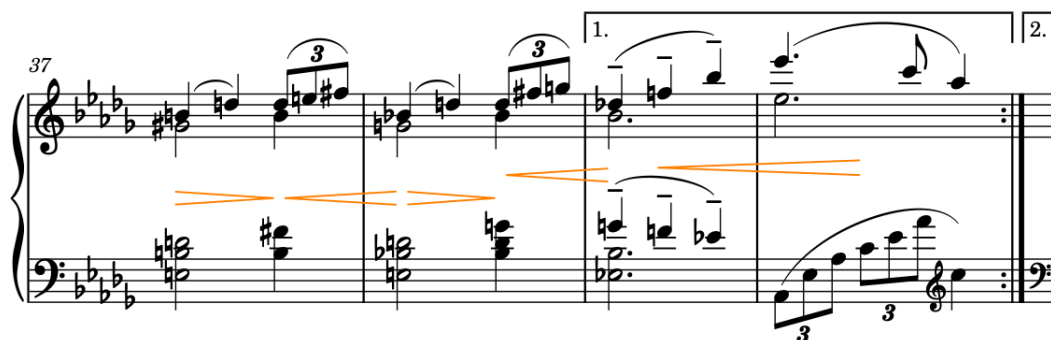
Om du lade till dynamiken separat kanske du märker att de inte är vertikalt justerade. Du kan gruppera dynamiken så att de stämmer överens i en följd.

FÖRKUNSKAP

Du är i Notationsläge (tryck **Ctrl/Cmd-2**).

PROCEDUR

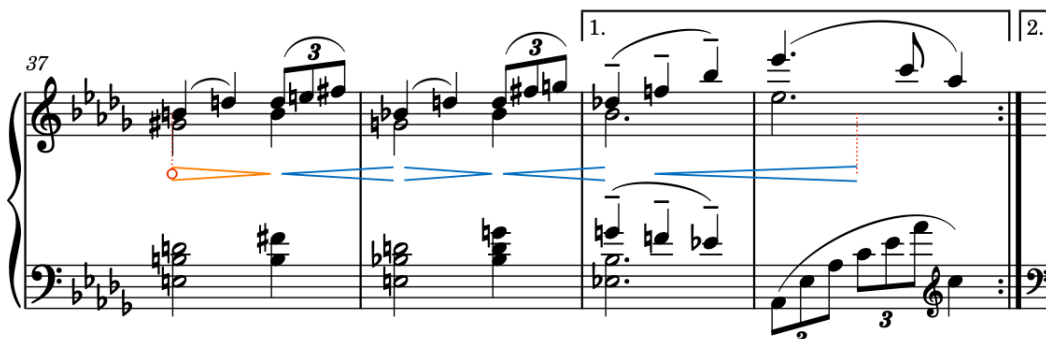
1. I Notationsläget, markera den dynamik du vill gruppera till en grupp. Till exempel lade vi till alla hårnålar i takt 37-40 separat så att de inte är i linje.

2. Välj **Redigera > Notation > Dynamik > Gruppera dynamik**, eller högerklicka och välj detta alternativ i kontextmenyn.

RESULTAT

Den markerade dynamiken grupperas tillsammans och justeras automatiskt. När du markerar någon dynamik i en grupp visas de andra dynamiken i gruppen markerade.

Grupperad dynamik fungerar som en enhet, så till exempel gäller förlängnings-/förkortningskommandon nu för gruppen som helhet snarare än individuell dynamik inom den.

TIPS

- I Dorico Pro och Dorico Elements kan du också grafiskt justera dynamiken i rad utan att gruppera dem. Du kan göra detta i Designläget genom att välja dynamik och välja **Redigera > Notation > Dynamik > Justera dynamik**, som bara kan tillämpas i enskilda stämmor, medan grupperad dynamik gäller för alla stämmor.
- Du kan också länka dynamik vertikalt, vilket kopplar samma dynamik över flera notplan.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Fortsätt att gruppera annan dynamik som du vill anpassa och ha i samma grupp. Till exempel i takterna 51-52 och 53-54.

Justera formerna på bågar (Dorico Pro och Dorico Elements)

Ett antal bågar följer sin standardriktning och form beroende på vilka stämmor de lagts till i, medan de i originalutgåvan täcker hela fraser, inklusive att börja från pauser. Eftersom bågar inte kan börja eller sluta på pauser i Dorico måste du justera deras former manuellt för att uppnå denna effekt.

NOTERA

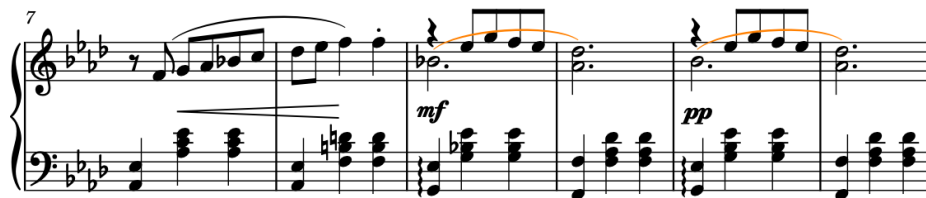
Även om du kan ändra böjningsriktningen på bågar i alla produktversioner, är ytterligare justeringar endast möjliga i Dorico Pro och Dorico Elements. Därför rekommenderar vi inte dessa steg för Dorico SE-användare.

PROCEDUR

1. I takterna 9-12, **Ctrl/Cmd**-klicka på bågarna på det övre notplanet.

2. Tryck **F** att ändra sin krökningsriktning så att de böjer sig uppåt.

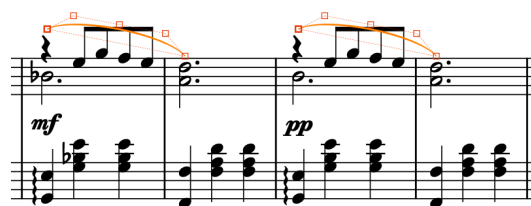
3. Om du inte redan är i Designläget, tryck **Ctrl/Cmd-3** för att byta till Designläge.
4. Markera starthandtagen på de vända bågarna.

- Du kan visa handtag på alla objekt, inte bara markerade objekt, genom att välja **Design > Visa handtag > Alltid**. Detta kan göra det enklare att välja individuella handtag på flera objekt.

5. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Uppil** tills ändpunkterna är placerade ovanför fjärdedelspausen.

- Vi rekommenderar att trycka **Ctrl/Cmd-Alt-Uppil** fyra gånger.

6. Markera kontrollpunkterna en i taget och flytta dem tills bågar böjer sig runt balken.

- Kontrollpunkterna är det inre paret; det vill säga det andra och fjärde handtaget.

- poco rit.* flyttar sig inte automatiskt ur vägen för bågar eftersom detta möjligen är ett kreativt val av placering av båge. Du kan välja *poco rit.* och *a tempo*-markeringar, tryck sen **Ctrl/Cmd-Alt-Uppil** för att flytta dem grafiskt uppåt.

RESULTAT

Du har ändrat böjningsriktningen och formen på bågen, och eventuellt flyttat tempo-markeringarna i takterna 11-12 bort från bågens nya position.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Upprepa dessa steg för andra liknande bågar i takterna 13-14 och 51-56.

Flytta objekt grafiskt (Dorico Pro och Dorico Elements)

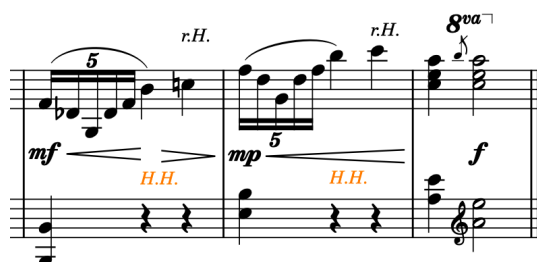
Som ett sista steg kan du justera de exakta grafiska positionerna för objekt i Designläget i Dorico Pro och Dorico Elements. I denna uppgift förbättrar du positionerna för vänster- och högerhandsindikeringar, ändrar vinklarna på några hårnålar och flyttar en annan hårnålar för att göra att topp- och bottennotplanen kommer närmare varandra.

FÖRKUNSKAP

- Du är i Designläge (tryck **Ctrl/Cmd-3**).
- Om du har Dorico Pro är **Redigera grafik** automatiskt valt i graveringsverktygslådan till vänster i fönstret.

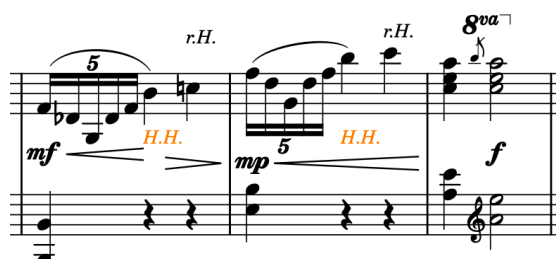
PROCEDUR

1. I takt 72-73, välj textpunkterna "H.H." under den översta notlinjen.

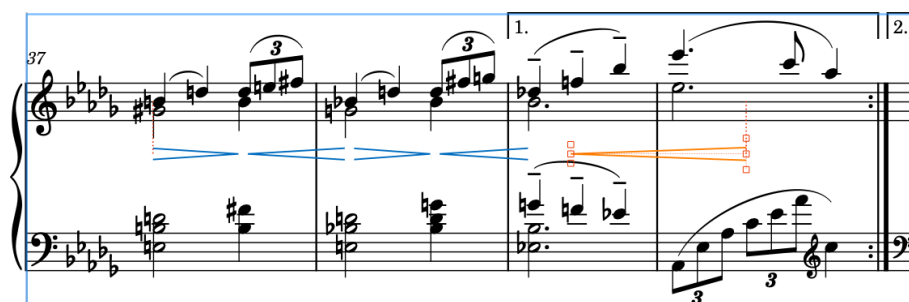
2. I Egenskapspanelen längst ner i fönstret, aktivera **Undvik kollisioner** men lämna kryssrutan avstängd.

- Om du inte kan se Egenskapspanelen, tryck **Ctrl/Cmd-8** för att visa den nedre zonen, markera sen Egenskapspanelen i den nedre zonens verktygsfält.

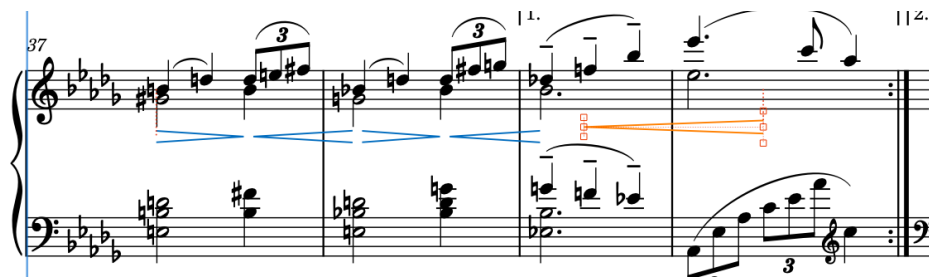
- När egenskapen aktiveras men kryssrutan är avaktiverad, undviker inte de markerade textobjekten automatiskt kollisioner eller bidrar till Doricos beräkningar av vertikalt avstånd. När egenskapen är avaktiverad följer textobjekten standardinställningen för undvikande av textkollisioner (Dorico Pro-användare kan ändra detta på **Textsidan** i **Bibliotek>Design-inställningar**).

3. I takt 39-40, markera den sista hårnålen i gruppen.

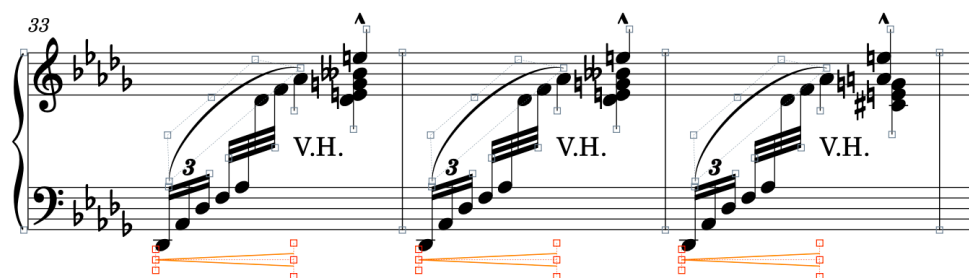
4. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Upppil** en gång för att flytta hårnålen uppåt.

- Det nedre notplanet rör sig automatiskt något uppåt med det minskade trycket på vertikalt avstånd.

5. I takterna 33-35, markera ändhandtaget på varje hårnål (de mittersta handtagen i änden).

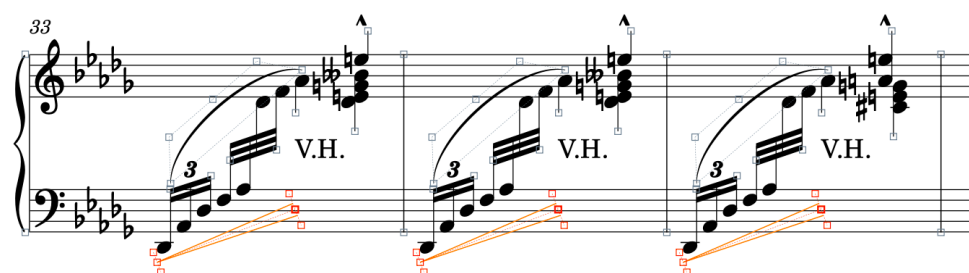
- Du kan visa handtag på alla objekt, inte bara utvalda objekt, genom att välja **Design** > **Visa handtag** > **Alltid**. Detta kan göra det enklare att välja individuella handtag på flera objekt.

6. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Upppil** fem gånger.

7. Välj starthandtagen på varje hårnål (de mittersta handtagen i början).

8. Tryck **Ctrl/Cmd-Alt-Upppil** två gånger, sen **Alt-Upppil** två gånger.

- **Alt**-piltangenter flyttar objekt grafiskt en liten mängd. Med **Ctrl/Cmd** tillagt flyttas objekt grafiskt med en större mängd.

RESULTAT

Du har inaktiverat kollisionsundvikande för textobjekten "H.H.", vilket gör att de kan placeras mellan notplanet och hårnålen, och flyttat både hela hårnålar och individuella hårnålshandtag för att ändra deras vinklar.

För att ge ett stabilt resultat påverkar de flesta grafiska redigeringar i Designläge inte positionerna för andra objekt.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Det finns alltid mer detaljer man kan titta på när man designar, men för tillfället tycker vi att detta element ser bra ut.

I nästa steg kan du spela upp stycket för att höra resultatet av ditt arbete och göra några justeringar i hur det låter vid uppspelning utan att påverka notationen.

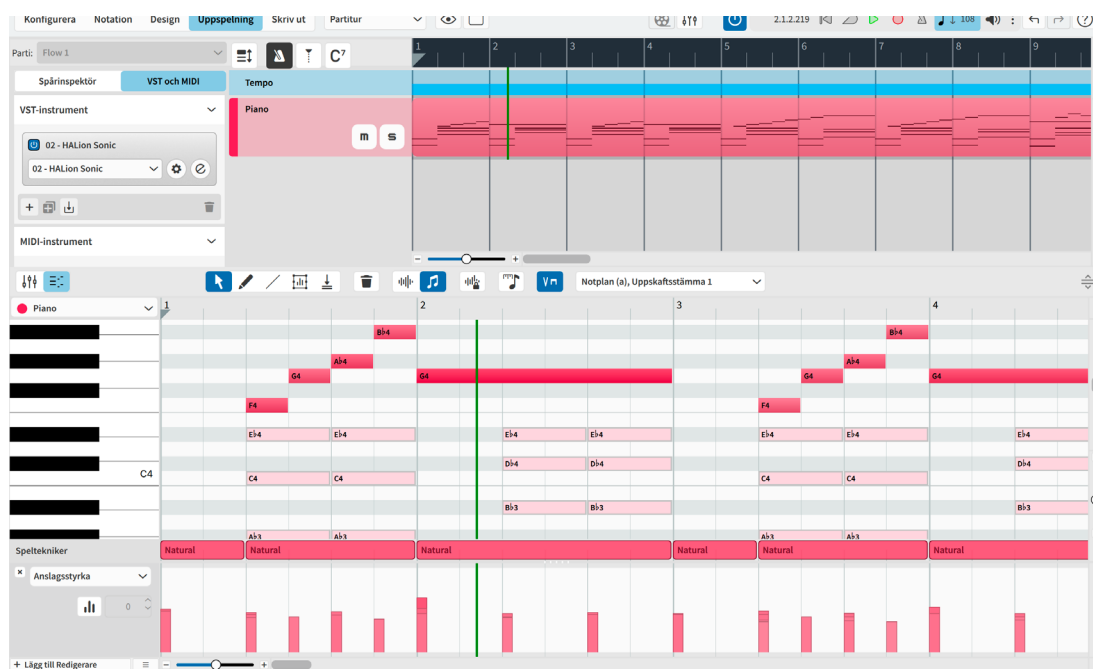
Spela upp noterna

Nästa steg i processen är att lyssna på noterna och göra ändringar om det behövs. Det finns många olika sätt att justera hur dina noter låter vid uppspelning; följande uppgifter täcker några enkla justeringar.

I Uppspelningsläget blir det centrala området i dokumentfönstret, som tidigare visade notplan på sidor till spåröversikt, med noter som förhandsvisas i spåren. Genom att välja ett spår i spåröversikten kan du visa det i Tangentredigeraren i den nedre zonen, och redigera dess ljud i Spårinspektorn i vänstra zonen. Du kan använda partiväljaren uppe till vänster i fönstret för att se andra partier, men bara när inget är markerat i något parti.

Högst upp i spåröversikten och Tangentredigeraren finns linjaler. Linjalen högst upp i spåröversikten visar taktnummer och taktslagsunderdelningar enligt rådande taktart, medan linjalen högst upp i Tangentredigeraren visar divisioner enligt Tangentredigerarens rytmiska linjalsupplösning.

Spelmarkören (den gröna vertikala linjen) är alltid synlig i Uppspelningsläget, inte bara under uppspelning.

Tangentredigeraren i den nedre zonen låter dig redigera noter och andra aspekter av spår, såsom anslagsstyrka och dynamik. Den visar tonhöjd på noter i en redigerare som en piano-rulle och ostämda noter i en slagverksredigerare.

Som standard följer noterna som visas i Tangentredigeraren din markering. Noter i den stämman du redigerar visas med starka färger; noter i andra stämmor visas i en ljusare nyans.

TIPS

- För att göra hela Tangentredigeraren högre/kortare, klicka och dra **Storleksändra nedre zon** i Tangentredigerarens verktygsfält uppåt/nedåt.
- För att göra enskilda redigerare högre/kortare, klicka och dra i splittern ----- uppåt/nedåt. Splittern kan vara svårupptäckt. När muspekaren är i rätt position visas den som

en delad pil.

- Du kan zooma in/ut i Tangentredigeraren med kontrollerna på höger och nedre kanter. Du kan också ändra den vertikala zoomen genom att trycka **Ctrl/Cmd-Skift-H** / **Ctrl/Cmd-Skift-G** och den horisontella zoomen genom att trycka på **H** / **G**.

Byta enhet för ljudutgång

Innan du börjar spela upp dina noter är det värt att kontrollera att din ljudutgångsenhet är korrekt inställd så att du kan höra din musik.

FÖRKUNSKAP

Om du har anslutit en extern enhet som du vill använda för ljudutgång efter att du startat Dorico, måste du starta om Dorico.

PROCEDUR

1. Tryck **Ctrl/Cmd-**, för att öppna **Inställningar**.
2. Klicka på **Uppspelning** i kategorilistan.
3. I avsnittet **Ljudenhet** längst ner, klicka på **Konfigurera ljudenheter** för att öppna dialogrutan **Konfigurera enhet**.
4. Välj den enhet du vill använda från menyn **ASIO-driver**.
5. Om du vill redigera inställningarna för enheten, klicka på **Kontrollpanel för enhet** för att öppna inställningsdialogen.
  - Win-användare: För att tillåta ljud från andra applikationer tillsammans med Dorico, såsom onlinevideor, inaktivera **Allow ASIO host application to take exclusive control of selected port configuration**.
  - Mac-användare: För att låta Dorico växla mellan datorutgång och hörlurar automatiskt, aktivera **Automatically Configure Devices**.
6. Klicka på **Stäng** för varje dialogruta.

RESULTAT

Din ljudenhetsutgång ändras, inklusive eventuellt dess enhetsinställningar.

Använd en uppspelningsmall

Innan du kan höra dina noter spelas upp måste projektet ha ljud laddade. Som standard, när du öppnar ett projekt, applicerar Dorico automatiskt en uppspelningsmall på det som utnyttjar dina installerade ljud på bästa möjliga sätt.

När du öppnade ditt projekt borde Dorico ha gjort detta, vilket betyder att du redan borde ha en lämplig uppspelningsmall applicerad på projektet.

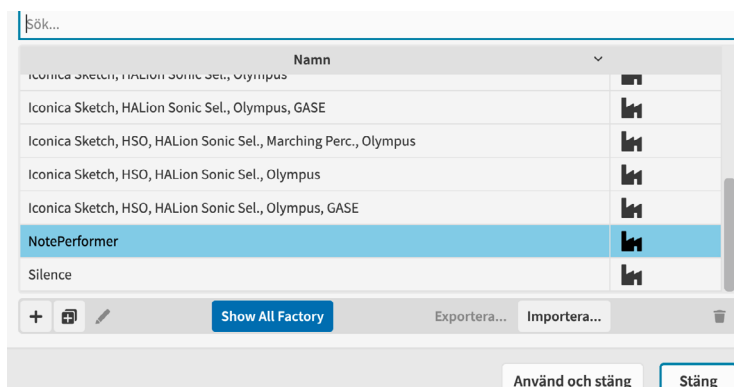
Men om detta inte har hänt, eller om du vill använda andra ljud (som NotePerformer), kan du följa dessa steg för att ändra uppspelningsmallen.

FÖRKUNSKAP

Du har laddat ner och installerat ljuden som följer med din Dorico-version. Du behöver inte installera dem för att köra Dorico, men eftersom de levereras med uppspelningsmallar och märkeskartor är de ofta det enklaste sättet att höra dina noter spelas upp.

PROCEDUR

1. Välj **Uppspelningsmall** i menyn **Uppspelning** för att öppna dialogen **Använd Uppspelningsmall**.

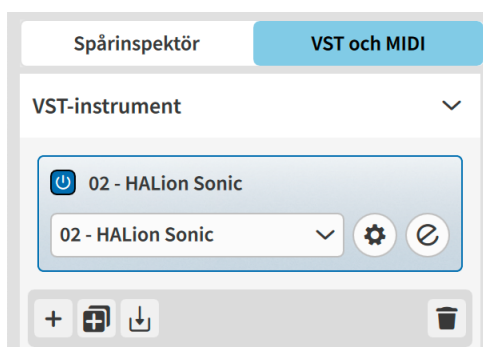

2. Välj den uppspelningsmall som stödjer de ljud du vill använda för uppspelning.
3. Klicka på **Använd** och **Stäng**.

RESULTAT

Den valda uppspelningsmallen appliceras på projektet. Om den redan har applicerats appliceras den igen, vilket återställer uppspelningsmallen till dess standardinställningar.

I VST- och MIDI-panelen till vänster i fönstret laddas en plugin-instans med ljud för pianot.

Om du vill öppna VST instrumentfönster, klicka på **Visa instrument**.

Spela upp stycket

Med pianoljud laddade kan du nu lyssna på hela stycket uppspelat. Du kan göra detta i vilket läge som helst.

PROCEDUR

- Tryck **Skift-Alt-Mellanslag** för att starta uppspelningen från början.
- Om spelmarkören inte redan var i början av partiet, hoppar det dit och rör sig med uppspelningen.
- Du kan också starta uppspelningen från uppselningsmarkörens nuvarande position genom att trycka **Mellanslag** eller **Enter**, eller från ett markerat objekt genom att trycka på **P**. Väljer du flera objekt på olika notplan och trycker **P**, spelar bara de notplan upp.

RESULTAT

Uppspelningen börjar från början av partiet och slutar i slutet, vilket gör att du kan lyssna på hela stycket. Om du hade andra partier i projektet skulle uppspelningen fortsätta till nästa parti efter ett kort uppehåll mellan dem.

TIPS

- Om du har problem med att höra ljud, kolla in [den här felsökningsvideon](#). Win-användare: för att kunna titta på videon, se till att dina ljudutgångsinställningar tillåter ljud från andra program; alternativt, avsluta Dorico innan du tittar på videon.
- För att ändra den totala volymen vid uppspelning utan att påverka noternas dynamik, använd mixern, antingen i den nedre zonen eller i **Mixer**-fönstret.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Om du vill ändra det övergripande tempot, byt tillbaka till Notationsläge (**Ctrl/Cmd-2**), välj tempomarkeringen *Grazioso* i början och ändra värdet för **Tempo (bpm)** i **Tempo**-gruppen i Egenskapspanelen.

Ändra dynamiska nivåer vid uppspelning

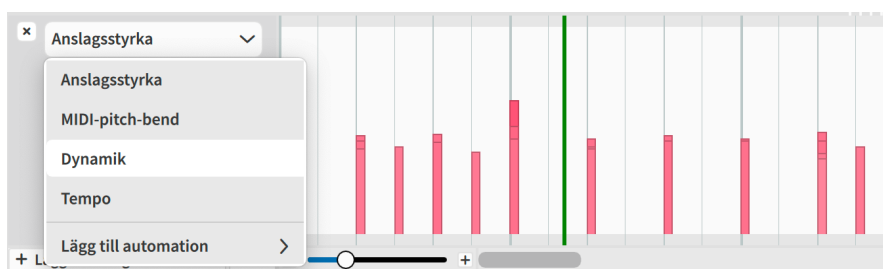
Du kan ändra dynamiknivåerna i uppspelningen utan att påverka deras utseende i musiken. För att demonstrera detta fokuserar dessa steg på takter 21–30, där volymen på de på varandra följande crescendo-hårnålarna justeras och en subtil ommarkerad diminuendo som leder in i takt 30 läggs till för att forma frasen.

FÖRKUNSKAP

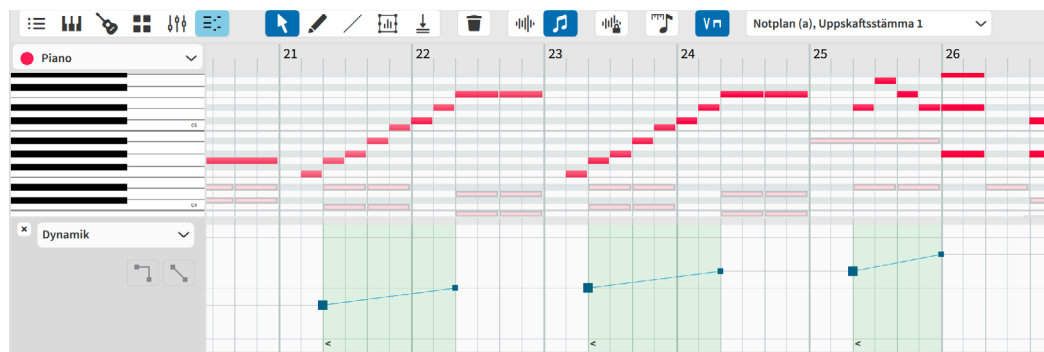
- Den nedre zonen visas (tryck **Ctrl/Cmd-8**).
- **Tangentredigeraren** är vald i den nedre zonens verktygsfält.

PROCEDUR

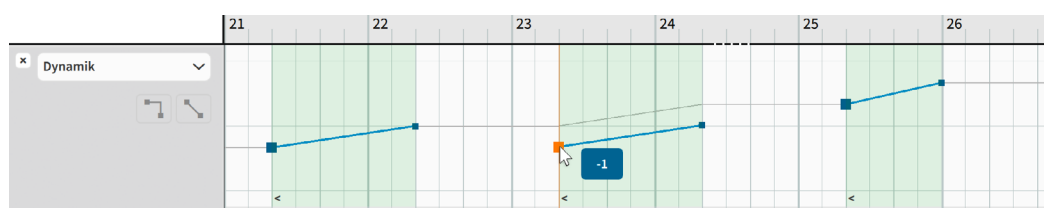
1. Längst ner till vänster i Tangentredigeraren, klicka på Redigeramenyn och välj Dynamik för att visa Dynamikredigeraren.

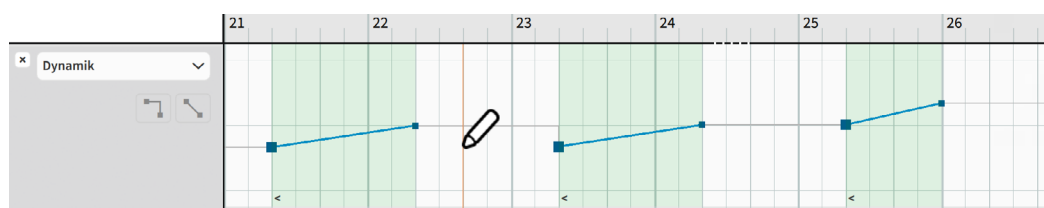
- Om du har plats på skärmen för att visa flera redigerare samtidigt kan du istället klicka på **Lägg till Redigerare** och välja **Dynamik** för att visa Dynamikredigeraren utöver den tidigare redigeraren.

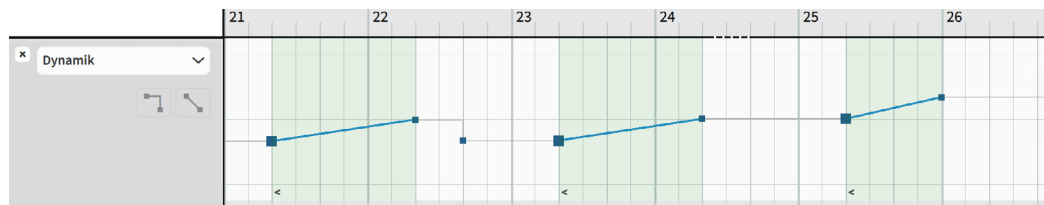
- I Dynamikredigeraren visas den dynamik du lagt till i noterna i Notationsläge som punkter och områden. Gröna områden representerar gradvis dynamik som du lade till i Notationsläget.
  - Det sker en kumulativ volymökning över de tre crescendo-hårnålarna i takterna 21–26. Men de indikerar troligen en form som återställs i början av varje fras, så du kan justera deras dynamik i start.
- Om Pekaren inte redan är markerat, klicka på **Pekaren** i Tangentredigerarens verktygsfält.
    - Du kan också högerklicka och hålla i Tangentredigeraren och välja **Pekaren** i snabbverktygsväljaren.
  - I takt 23, klicka och dra crescendots startpunkt nedåt tills avläsningen visar -1; det vill säga, tills den är på en liknande nivå som början av crescendot i takt 21.

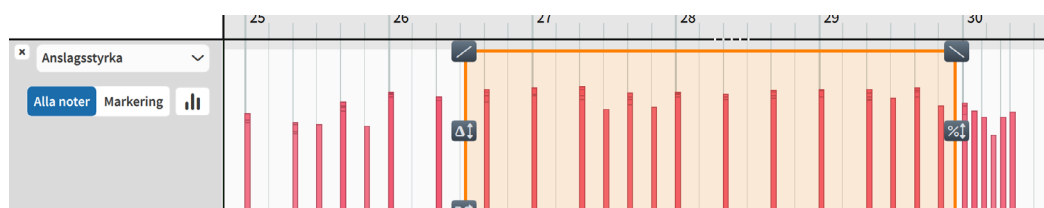
- Crescendons ändhandtag rör sig också proportionellt nedåt.
  - Du kan också göra samma sak för nästa crescendo i takt 25, men den nuvarande fraseringen med tredje crescendo som låter lite högre känns ganska naturlig. När du släpper musen efter att ha sänkt crescendot i takt 24, sänks också crescendot i takt 25 därefter.
- I Tangentredigerarens verktygsfält, klicka på **Rita** för att välja **Ritverktyget**.
    - Du kan också högerklicka och hålla i Tangentredigeraren fönster och sedan välja **Rita** i snabbverktygsväljaren.
  - I takt 22, klicka på taktslag 3 på en liknande nivå som början av föregående och nästa crescendo för att mata in en dynamikpunkt.

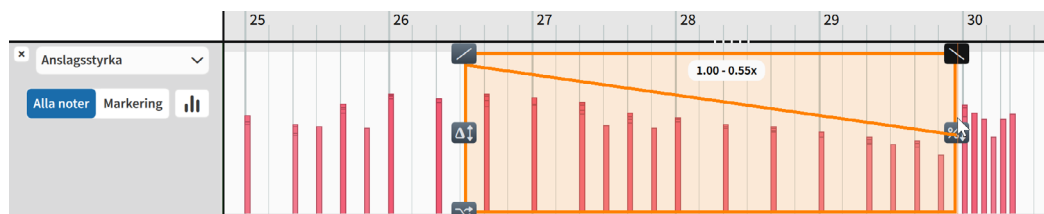
- Det betyder att nedslaget i takt 23 spelas upp på den lägre dynamiknivån, vilket låter mer naturligt.

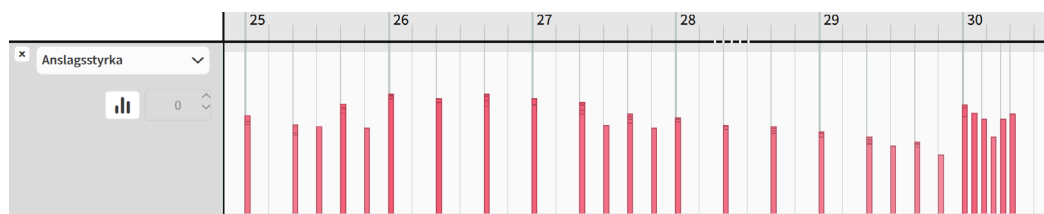
- Nästa steg involverar Anslagsredigeraren. Om din Anslagsredigerare redan visas kan du hoppa över nästa steg.
6. Klicka på Tangentredigerarens meny och välj **Anslagsstyrka** för att visa den i redigerafönstret.
    - Anslagsstyrka styr dynamiken hos icke-uthållande instrument, inklusive pianot.
  7. I verktygsfältet för Tangentredigeraren, klicka på **Transformera** för att välja **Transformera**-verktyget.
    - Du kan också högerklicka och hålla i Tangentredigeraren fönster och sedan välja **Transformera** i snabbverktygsväljaren.
  8. Klicka och dra i Anslagsredigeraren, från mitten av takt 26 till slutet av takt 29, för att göra ett Transformeringsval runt anslagsstaplarna inom det området.

9. Uppe till höger i Transformeramarkeringen, klicka och dra **Ramptilen** höger nedåt tills du är nöjd med lutningen.

- När du släpper musen är alla anslagsstyrkor i Transformeramarkeringen justerade. Deras värden ändras proportionellt, vilket innebär att den naturliga variationen i anslagsstyrka som redan fanns bevaras.

RESULTAT

Du har ändrat de dynamiska nivåerna i en enda fras utan att påverka den noterade musiken.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

För att bara lyssna på de påverkade staplarna och kontrollera resultatet kan du klicka på linjalen högst upp på händelse-displayen för att flytta uppspelningshuvudet till den positionen och trycka på uppspelning från den positionen.

Ändra poco rit. sluttempo

poco rit. i takterna 42-43 låter det som att det behöver lite mer tid. För att uppnå det kan du sänka dess sluttempo.

FÖRKUNSKAP

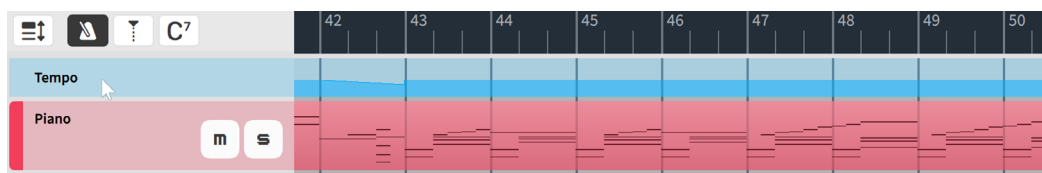
Tempo är aktivt högst upp i spåröversikten.

PROCEDUR

1. I spåröversikten, klicka på Tempospåret för att visa Temporedigeraren i den nedre zonen.

- Du kan också välja **Tempo** från menyn i redigerarens huvud, eller klicka på **Lägg till redigerare +** och välja **Tempo** för att visa Tempo-redigeraren utöver den föregående redigeraren.

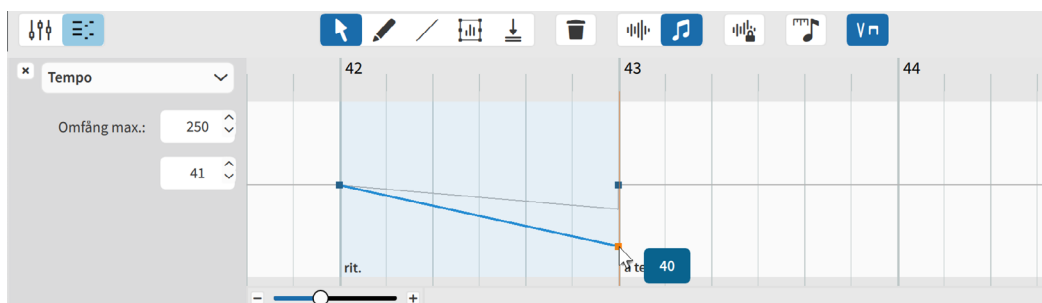

- I Temporedigeraren visas de tempomarkeringar du lagt till i noterna i Notationsläget som punkter och områden.

2. I verktygsfältet för Tangentredigeraren, klicka på **Pekaren** för att välja den.

- Du kan också högerklicka och hålla in i redigeringsområdet och sedan välja **Pekaren** från snabbverktygsväljaren.

3. I början av takt 43, klicka och dra *rit.* slutpunkt nedåt tills avläsningen visar **40**.

RESULTAT

Det sista tempot i *poco rit.* förändras.

TIPS

Du kan också ändra det slutliga tempot på gradvisa tempoförändringar i Notationsläget genom att använda egenskapen **Slutligt tempo %** i **Tempo**-gruppen i Egenskapspanelen. När du ändrar det slutliga tempot för gradvisa tempoförändringar i Tempospåret, beräknar Dorico motsvarande procentuell förändring.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Klicka på linjalen i Tangentredigeraren eller i spåröversikten var som helst i takt 41 för att flytta spelmarkören dit, tryck sedan **Mellanslag** eller **Enter** för att starta uppspelningen och lyssna på effekten detta har på tempot.

Ändra spelad längd på noter

Efter att ha sänkt det slutliga tempot av *poco rit.* i den föregående uppgiften låter det som att den spelade (ljudande) längden av det sista ackordet i takt 42 bör justeras för en mjukare övergång tillbaka till startmaterialet. Du kan ändra speltiden för noter i Dorico utan att påverka deras notvärde.

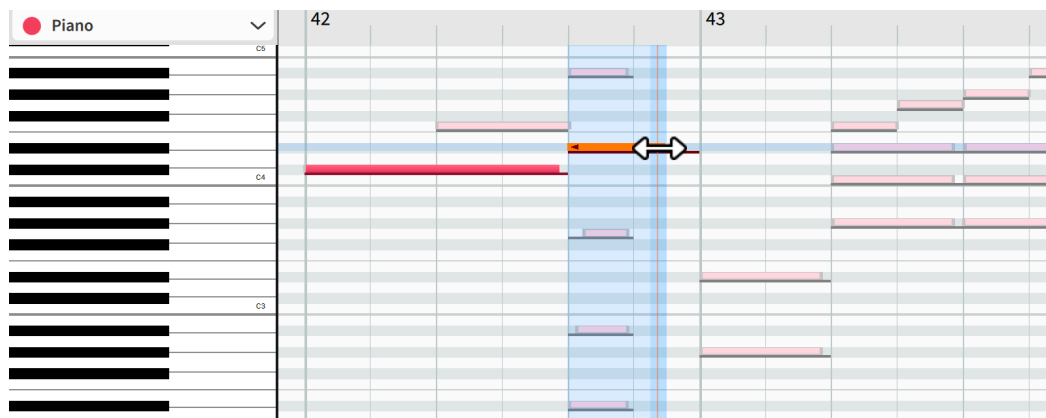
Dessa justeringar är subjektiva, men vi föreslår att fjärdedelsnoten låter lite kortare och åttondelsnoterna låter lite längre för att skapa effekten av ett andetag innan takt 43 börjar.

FÖRKUNSKAP

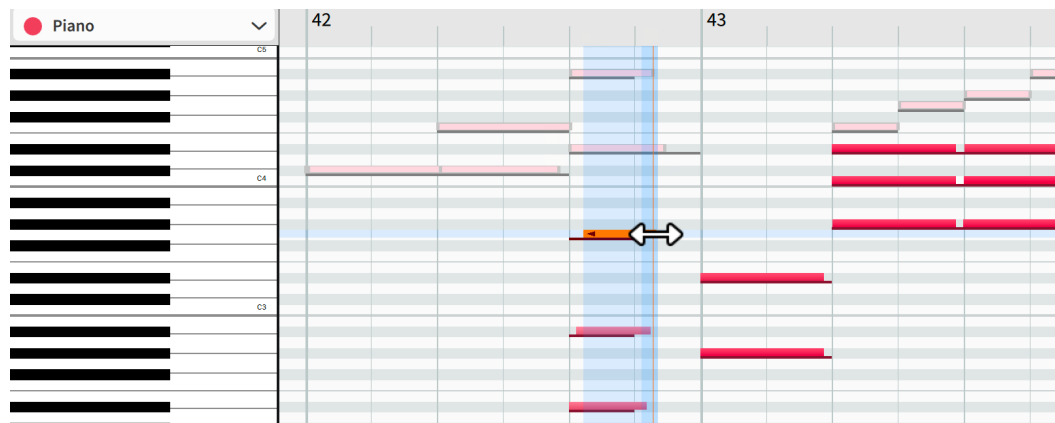
Se till att **Spelade notvärden** och **Pekaren** är valda i Tangentredigerarens verktygsfält.

PROCEDUR

- Om det behövs, justera storleken och zoomen på Tangentredigeraren, så att noterna i pianorulleredigeraren blir bekvämt breda och höga för att du ska kunna göra justeringar.
  - Du kan använda **Storleksändra nedre zon** och zoomkontrollerna till höger/längst ner på Tangentredigeraren. Du kan också trycka **G** för att få noterna att framstå bredare, och **Ctrl/Cmd-Skift-G** för att få dem att verka högre.
- I takt 42, klicka och dra höger ände av fjärdedelsnoten E_b på taktslag 3 lite åt vänster för att förkorta dess ljudande tid.

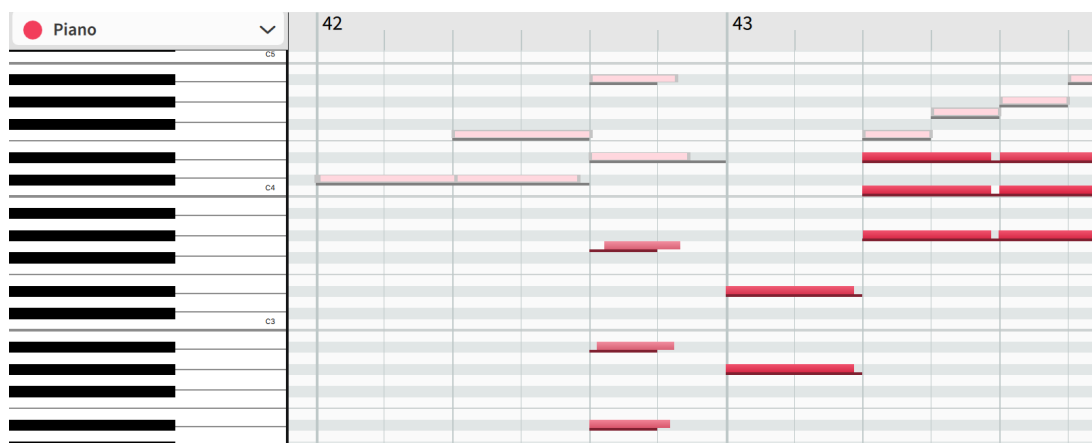
- Klicka och dra höger ände av de andra noterna på taktslag 3 lite åt höger för att förlänga deras ljudande tid.

- De behöver inte stå i linje; faktum är att låta dem sluta vid något olika tidpunkter skapa en mer naturlig effekt.

RESULTAT

Du har överskrivit standardspeltiden för vissa noter utan att ändra hur de noteras i partituret.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

- Klicka på linjalen i Tangentredigeraren eller spåröversikten var som helst i takt 41 för att flytta spelmarkören dit, tryck sedan **Mellanslag** eller **Enter** för att starta uppspelningen och höra hur detta låter.
- Om du vill kan du fortsätta justera de spelade noternas längd, dynamik och/eller tempovariationer genom stycket.

NOTERA

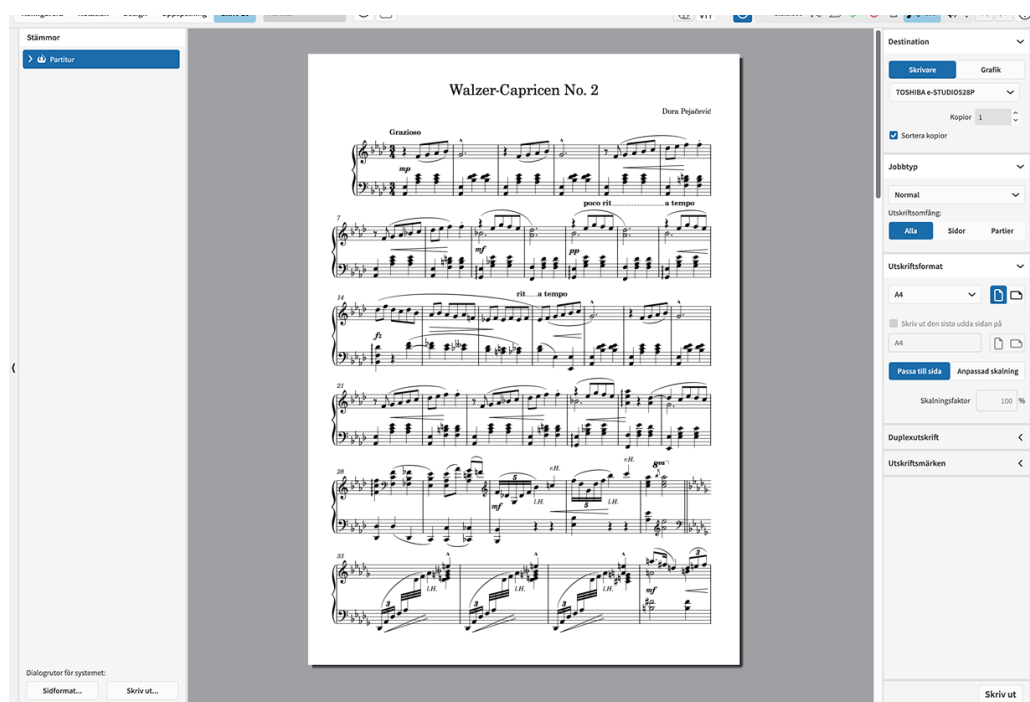
Att flytta start- och slutpositionerna för dynamik och tempomarkeringar i deras respektive redigerare, som att göra ett *rit.* börjar på taktslag 1 istället för taktslag 2, påverkar var dessa objekt dyker upp i noterna. Detta gäller även för att flytta eller förlänga/förkorta noter med **Noterade notvärden** valda i Tangentredigerarens verktygsfält.

Utskrift och export

När du är nöjd med hur stycket ser ut på sidan och låter vid uppspelning kan du skriva ut och exportera den i olika format, inklusive grafik- och ljudfiler. Följande uppgifter täcker några vanliga utskrifts- och exportoperationer.

I utskriftsläge blir området i mitten av projektfönstret ett förhandsvisningsområde för utskrift. Den visar stämman eller partituret som är vald i **Stämmlistan** till vänster i fönstret, inte från stämväljaren i verktygsfältet högst upp.

Panelen till höger är Utskriftsalternativ, där du hittar alla utskrifts- och exportalternativ. Du kan ställa in olika alternativ för olika stämmor och sedan skriva ut och/eller exportera dem tillsammans med dessa inställningar bevarade.

Skriv ut kopior

Om du har en skrivare ansluten till din dator kan du skriva ut papperskopior av stämmor och partitur direkt från Dorico. Om du inte har en skrivare eller inte vill skriva ut en papperskopia kan du hoppa över denna uppgift.

FÖRKUNSKAP

Du är i Utskriftsläge (tryck **Ctrl/Cmd-5**).

PROCEDUR

1. I panelen Skrivarinställningar till höger, välj **Skrivare** i avsnittet **Destination** högst upp.
2. Välj skrivaren du vill använda från menyn.

3. Ange antalet papperskopior du vill skriva ut i fältet **Kopior**.
4. Om du har angett 2 eller fler, aktivera/inaktivera **Sortera kopior**.
5. I avsnittet **Jobbtyp**, välj rätt utskriftsarrangemang från menyn.
  - Om din skrivare bara kan skriva ut A4, välj **Normal**.
  - Om din skrivare kan skriva ut A3 och du inte har lagt till en titelsida, välj **2 sidor per ark**.
  - Om din skrivare kan skriva ut A3 och du har lagt till en titelsida, välj **Häfte**.
6. Om du valde Normal eller **2 sidor per ark**, välj **Alla** för **Utskriftsomfång**.
7. I avsnittet **Utskriftsformat** väljer du de alternativ som passar din skrivare och jobbtyp.
  - För Jobbtypen **Normal**: välj **A4-papper**, **Stående** och **Passa till sida**.
  - För Jobbtypen **2 sidor per ark** eller **Häfte**: välj **A3-papper**, **Liggande** och **Passa till sida**.
8. Endast för Jobbtypen **Häfte**: I avsnittet **Dubbelsidig utskrift**, välj de alternativ som passar din skrivare.
  - **Båda sidor automatiskt** är endast tillgängliga för skrivare som stödjer automatisk dubbelsidig utskrift.
  - För mer information om alternativ för dubbelsidig utskrift se [Manualen](#).
9. När du är nöjd med dina inställningar, klicka på **Skriv ut** längst ner i panelen.

TIPS

För att visa en förhandsvisning av hela sidan i utskriftsområdet, klicka på **Hela sidan** nere till höger i projektfönstret.

RESULTAT

Partituret skrivs ut enligt dina alternativ.

Exportera till PDF

Du kan exportera vilken stämma eller partitur som helst som en grafikfil: PDF, PNG, SVG och TIFF. Eftersom det vanligaste och mest användbara formatet för notblad sannolikt är PDF, innebär denna uppgift att exportera till PDF med en vattenstämpel för att indikera att det är SKYDDAT.

FÖRKUNSKAP

Du är i utskriftsläge (tryck **Ctrl/Cmd-5**).

PROCEDUR

1. I panelen Skrivarinställningar till höger, välj **Grafik** i avsnittet **Destination** högst upp.
2. Välj **PDF** från menyn.
3. Välj **Färg**.
  - Eftersom du ska lägga till en vattenstämpel på denna stämma behöver du **Färg** för att visa detta. Du skulle också behöva **Färg** om du har objekt med ändrade färger eller opacitet i en stämma.

Bortsett från vattenstämpeln skulle skillnaden mellan **Svartvit** (mono) och **Färg** vara minimal för denna stämma. Vissa skrivare skriver ut svart annorlunda när dokumentet är färg jämfört med svartvit.

- Stämmor som exporteras i **Färg** har transparenta bakgrunder.
- Inställningen **Upplösning** påverkar inte **PDF**- och **SVG**-filer eftersom de är i vektorformat.

4. Klicka på **Välj mapp** bredvid fältet **Målmapp** för att öppna Utforskaren/Finder.
5. Hitta och välj den målmapp du vill ha.
6. Klicka på **Välj mapp** (Windows)/**Öppna** (macOS) för att infoga den nya sökvägen i fältet **Målmapp**.
7. Om du vill ändra filnamnskonventionen (namnstrukturen som används för den exporterade PDF:en), klicka på **Alternativ för filnamn...** för att öppna dialogen Exportera filnamn , och ändra sedan filnamnskonventionen för PDF-filer.

NOTERA

Att ändra filnamnskonventionen påverkar också alla framtida projekt du öppnar på din dator.

8. Se till att resten av inställningarna i panelen Utskriftsalternativ är korrekta för att exportera med separata stående sidor, vilket de bör vara som standard.
  - I avsnittet **Jobbtyp**, välj **Normal** och **Alla sidor**.
  - I avsnittet **Utskriftsformat**, välj **Stående**.
9. I avsnittet **Utskriftsmärken**, aktivera **Vattenstämpel** och ange sedan SKYDDAD i värdefältet. Texten här kan ju variera väldigt mycket efter användning och smak.

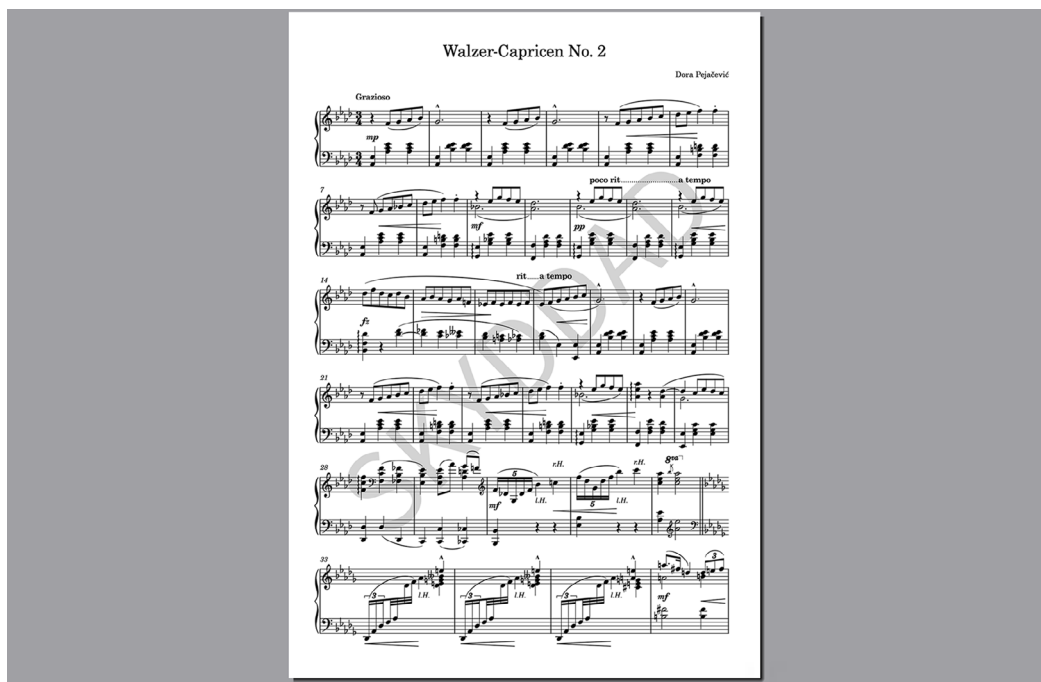
TIPS

Om du har Dorico Pro eller Dorico Elements och vill ha längre vattenstämpeltext kan du minska teckenstorleken på **Skriv ut vattenmärke** i **Bibliotek > Teckensnittsstilar**.

-
10. Klicka på **Exportera**.
-

RESULTAT

Hela partituret exporteras som PDF med dina inställningar och vattenstämpeln "SKYDDAD".

Exportera ljud

Du kan exportera ljudet från projekt som MP3- eller WAV-ljudfiler; till exempel att dela hur ett stycke låter med någon som inte har Dorico.

PROCEDUR

1. I vilket läge som helst, välj **Arkiv > Exportera > Ljud** för att öppna dialogen **Exportera ljud**.

2. I avsnittet **Partier**, inaktivera **Exportera varje markerat parti som en separat fil**.

- Om detta alternativ aktiverades skulle den resulterande ljudfilen ligga i en extra mapp som är namngiven efter partiet. I ett enkelparti- och singelspelar-projekt som detta

gör alternativen för att exportera partier och musiker som separata filer ingen större skillnad, men det skulle vara användbart om du vill exportera stämmor från enskilda musiker separat för varje parti, till exempel.

3. Klicka på **Välj mapp** bredvid fältet **Exportera till** för att öppna Utforskaren/Finder.
  4. Hitta och välj den målmapp du vill ha.
  5. Klicka på **Välj** för att infoga den nya sökvägen i fältet **Exportera till**.
  6. I avsnittet **Ljud exportalternativ**, välj **MP3 (.mp3)**.
    - Som en del av dessa steg föreslår vi att exportera som MP3 eftersom den resulterande MP3-filstorleken är mycket mindre än WAV- eller FLAC-filer.
  7. Valfritt: Ändra **Reverb-svansens** längd.
    - Detta styr hur mycket tid som läggs till i slutet av ljudfilen för att anpassa sig till reverb som fortsätter att ljuda efter att noterna är slut.
  8. Klicka på **OK** för att exportera ljudet som en MP3-fil och stäng dialogen.
-

RESULTAT

Projektet exporteras som en MP3-ljudfil i en mapp inuti den valda destinationsmappen.

Ytterligare notationer

Grattis! Du har slutfört Dora Pejačevićs "Walzer-Capricen No. 2" pianoprojekt. Vi hoppas att du uppskattade processen och lärde dig användbara Dorico-operationer längs vägen.

I följande uppgifter bygger du vidare på de inmatningstekniker du redan lärt dig och utvidgar dem till andra vanliga notationer, inklusive texter, ackordsymboler och rytmnedstreck. Det finns också en översikt över hur Dorico hanterar stämmor.

Låten som används i dessa uppgifter är Gertrude "Ma" Rainey's "See See Rider Blues". I [Webhelp First Steps-guiden](#) finns bifogning en PDF med utdraget som används i dessa uppgifter, tillsammans med ett Dorico-projekt som startpunkt för följande uppgifter.

Lägg till sångtext

Kanske inte oväntat har Dorico i det här skedet en dedikerad popover för att mata in sångtext som förblir öppen efter varje stavelse. Du kan trycka på olika tangenter för att automatiskt föra popovern till nästa not, beroende på om texten/stavelsen behöver ett bindestreck efter eller inte.

FÖRKUNSKAP

- Du har matat in sångmelodin. Även om du kan mata in texter oberoende av noter är det mycket lättare att mata in texter med noter redan där.
- Du är i Notationsläge (tryck **Ctrl /Cmd-2**).

PROCEDUR

1. I Notationsläge, välj den första noten på sångnotplanet; det vill säga C:et i takt 5.
  - Du kan göra detta i hela partituret eller i sångstämman.
2. Tryck **Skift-L** för att öppna Sångtext-popovern.
3. Skriv in den första stavelsen "I'm" i popovern.

4. Tryck **Mellanslag** för att avancera popovern vidare till nästa not.

- **Mellanslag** säger till Dorico att texten du matade in var ett komplett ord, eller den

sista stavelsen i ett flerstavigt ord.

5. Skriv in **"so"** i popovern och tryck sedan **Mellanslag**.

- Nästa ord består av tre stavelser, så du måste avancera popovern annorlunda.

6. Skriv in **"un"** i popovern och tryck sedan på - .

- Bindestrecket mellan stavelserna visas inte förrän du matar in nästa stavelse.

7. Skriv in **"hap"** i popovern och tryck sedan på - .

5

v1. | 1 ↕ ↓

I'm so un-hap

Detailed description: A musical staff in treble clef with a key signature of one flat (Bb). The melody starts on a whole note G4, followed by a half note F#4, a quarter note E4, and a quarter note D4. A red dashed vertical line is positioned between the 'un-' and 'hap' syllables. Above the staff is a popover control with a text input field containing 'v1.', a '1' with up/down arrows, and a downward arrow icon.

8. För sista stavelsen, skriv in **"py"** i popovern och tryck sedan på **Mellanslag**.

5

v1. | 1 ↕ ↓

I'm so un-hap-py,

Detailed description: Similar to the previous staff, but the melody continues with a quarter note C4 and a half note B3. The red dashed vertical line is now at the end of the 'py' syllable. The popover control remains the same.

9. I takt 6 matar du in texten **"I feel so blue"** i popovern.

10. I takt 7 matas in texten **"I al-always feel so sad"** i popovern.

7

v1. | 1 ↕ ↓

I al-ways feel so sad, _

Detailed description: A musical staff in treble clef with a key signature of one flat. The melody starts on a whole note G4, followed by a half note F#4, a quarter note E4, and a quarter note D4. A red dashed vertical line is positioned between 'sad,' and '_'. Above the staff is a popover control with a text input field containing 'v1.', a '1' with up/down arrows, and a downward arrow icon.

- Du kanske märker att **"ways"** och **"sad"** är vänsterjusterade med sina nothuvuden snarare än centerjusterade eftersom de sträcker sig över mer än ett nothuvud, och att efter att du matat in "sad" sänker Dorico hela raden för att undvika kollision med A:et.
- Dorico räknar bundna noter som en enda not.

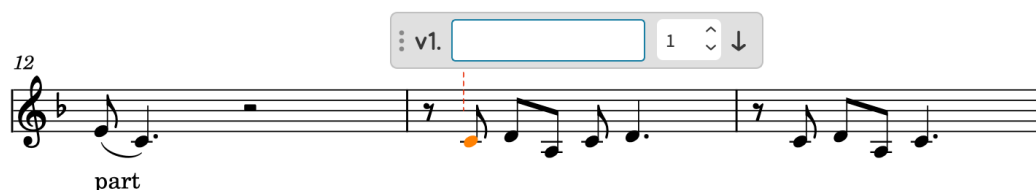
11. Fortsätt mata in texten fram till slutet av takt 11.

"I made a mis-take, right from the start, Oh, it seems so hard to"

- Nästa stavelse sjungs över två toner.

12. I takt 12, skriv in **"part,"** i popovern, tryck sedan **Mellanslag** två gånger.

- Detta för texten två noter framåt. När du trycker **Mellanslag** den andra gången räknar Dorico om den horisontella justeringen av texten: den är nu vänsterjusterad med nothuvudet istället för centerjusterad.

13. Fortsätt skriv in texten till slutet av takt 26.

"A-bout this let-ter, that I will write, I hope he will re-mem-ber, when he re-ceives it, See, see, ri-der, see what you done done, Lawd, lawd, lawd, You made me love you, now your gal done come. You made me love you, now your gal done come."

- Texten **"lawd"** på taktslag 3 i takt 20 och **"come."** i slutet av takt 22 kräver två **Mellanslags**tryckningar. All annan text kräver bara en **Mellanslags**tryckning.

RESULTAT

Du har matat in sångtexten till första versen och refrängen. Dorico visar automatiskt bindestreck mellan stavelser och textförlängningslinjer för texter på bundna noter eller som sträcker sig över flera noter när det finns tillräckligt med horisontellt utrymme. Dorico vänsterjusterar också automatiskt texter som sträcker sig över mer än en not, inklusive bundna noter, och beräknar en konsekvent vertikal position för hela textrader i varje system.

TIPS

- Om du redan har texterna skrivna med stavelser separerade med bindestreck, till exempel i en textredigerare eller befintliga rader i Dorico, kan du kopiera och klistra in dem i Sångtext-popovern. När Sångtext-popovern är öppen och texten kopieras till ditt Urklipp, kan du helt enkelt trycka på **Ctrl/Cmd-V** för att mata in varje stavelse en i taget. För stavelser som sträcker sig över mer än en not, måste du trycka – eller **Mellanslag** för att tala om för Dorico hur länge de skall vara.
- Du kan ändra justeringen av enskilda Sångtexter genom att markera dem och använda textjusteringsegenskapen **Sångtextjustering** i gruppen **Sångtext** i Egenskappanelen. I vissa fall kan detta minska hur mycket noter som flyttas horisontellt för att anpassa sig till texten.

Sätt in fermater

Det finns en paus i inspelningen av denna låt i takten före första refrängen. Ett sätt att notera detta är att använda en fermat, även kallad pausmarkering.

PROCEDUR

1. I takt 16, välj G på taktslag 3 på sångnotplanet.
2. Tryck **Skift-H** för att öppna popovern för **Fermater, andningsmärken och cesurer**.
3. Skriv in **Fer**.

16

when he re - ceives it, See, see, ri - der, see what_ you

4. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in en fermat vid den valda rytmiska positionen.

5. Markera C på taktslag 4 och upprepa steg 2 till 4.

16

when he re - ceives it, See, see, ri - der, see what_ you

RESULTAT

Du har matat in två fermater på de två sista taktslagen i takt 16. Dorico visar automatiskt fermater på alla notplan, inklusive justering av noten eller pausen de visas på, enligt innehållet i varje notplan.

Att markera en fermat på ett notplan markerar den på alla notplan, eftersom de alla är representationer av samma, enda objekt. På den nedre pianonotplanet samt trombon- och banjo-notplanen visas den ovanför den not som ligger närmast dess rytmiska position, i detta fall hela noten eller taktpausen, men deras fästlinjer anger dess faktiska position på varje notplan.

S hope he will re - mem - ber, when he re - ceives it,

Bb Kl

Bb Kor

Tbn

Ban

Pno

TIPS

Du kan också lägga till fermater med panelen Fermater, andningsmärken och cesurer till höger i fönstret, vilket du kan visa genom att klicka på **Paneler** och sedan **Fermater**,

andningsmärken och cesurer ^ i Notationsverktygslådan.

Lägg till en dämpad spelteknik

För att indikera att kornettmusikern ska använda en dämpad kornett, och för att använda ett dämpat kornettljud vid uppspelning om ditt ljudbibliotek tillåter det, kan du mata in en *con sordino* spelteknik.

PROCEDUR

1. I takt 1, välj den första noten på kornettnotplanet.
2. Tryck **Skift-P** för att öppna popovern för Spelteknik.
3. Skriv in **con s** i popovern.

- Eftersom popovern för speltekniker kräver exakta popover-poster för att skapa specifika speltekniker, dyker en meny med giltiga speltekniker upp när du börjar gå in i popovern.

4. Tryck **Nerpil** för att välja **con sord**.

5. Tryck **Retur** för att stänga popovern.

RESULTAT

En *con sordino* spelteknik är insatt. Den har en tillhörande "Muted"-uppspelningsteknik. Dorico använder uppspelningstekniker för att koppla speltekniknotationer med tekniker eller artikulationer i ljudbibliotek för att producera rätt ljud vid uppspelning.

NOTERA

Doricos standardljudbibliotek ger inte dämpade ljud, så uppspelningen i detta projekt kommer inte att ändras.

Liksom andra notationer justeras speltekniker automatiskt i förhållande till sin rytmiska position. Textspelstekniker är vänsterjusterade, medan glyf-speltekniker är centerjusterade. Dorico utför också automatisk kollisionsundvikande, vilket innebär att tempomarkeringen flyttas uppåt för att anpassa sig till speltekniken.

Laid back blues (♩ = 76)

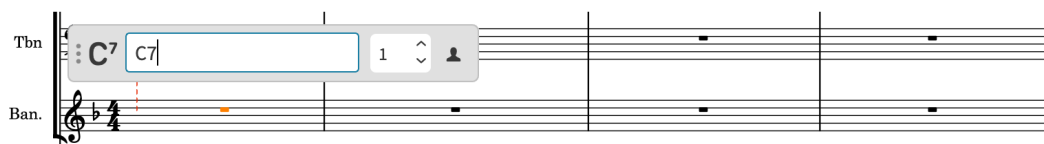
Lägg till ackordsymboler

Inmatningsmetoden för ackordsymboler liknar sångtext genom att du kan avancera ackord-popovern efter att ha matat in varje ackordsymbol utan att stänga den, vilket gör att du kan mata in ackordsekvenser på en gång.

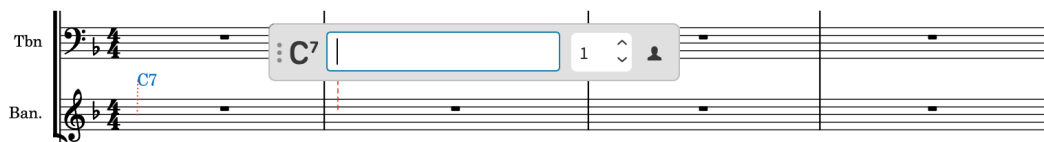
En viktig aspekt av ackordsymboler i Dorico är att de existerar globalt som standard, vilket betyder att du kan mata in en ackordsymbol en gång men visa samma ackordsymbol för alla musiker i ensemblen om det behövs. Du kan också mata in lokala ackordsymboler om en musiker behöver ett annat ackord.

PROCEDUR

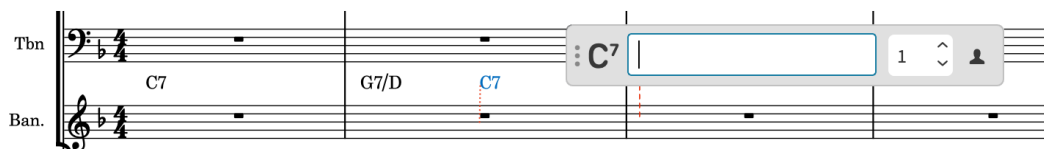
1. I takt 1, markera taktpausen i banjonotplanet.
  - För enkelhetens skull rekommenderar vi att du skriver in ackordsymboler på de notplan du ändå vill visa ackordsymboler på.
2. Tryck **Skift-Q** för att öppna ackord-popovern.
3. Skriv in C7 i popovern.

4. Tryck **Mellanslag** fyra gånger för att avancera popovern till början av takt 2.

- Varje gång du trycker **Mellanslag** avancerar ackord-popover ett taktslag enligt den aktuella taktarten, vilket är en fjärdedelsnot i låtens 4/4-taktart.
5. Skriv in **G7/D** i popovern och tryck sedan **Mellanslag** två gånger.
  6. Skriv in **C7** i popovern och tryck sedan **Mellanslag** två gånger.

7. Skriv **F** in i popovern, tryck sedan **Mellanslag** två gånger.
8. Mata in de återstående ackordsymbolerna i takt 3–4 och tryck **Mellanslag** en gång mellan dem. **G#dim7**, **Gm7**, **F**, **C7** och sedan **F**.

RESULTAT

Du har matat in ackordsymbolerna i de första fyra takterna av låten. De dyker automatiskt upp ovanför rytmsektionens notplan, som i detta projekt är banjo och piano.

Tbn
 Ban.
 Pno

NOTERA

Vissa ackordsymboler kan se annorlunda ut när du matar in jämfört med vad du matade in i popovern, till exempel om du matar in Fdim7 i takt 5 som **Fdim**. Dorico använder standardinställningar för att bestämma utseendet på ackordsymboler baserat på deras typ, istället för din popover-post.

- Om du har Dorico Pro kan du ändra dessa inställningar på sidan **Ackordsymboler** i **Bibliotek > Design-inställningar**.
- Om du har Dorico Elements kan du ändra dessa inställningar i **Bibliotek > Ackordsymboler**.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

- Fortsätt mata in ackordsymboler för resten av detta utdrag, och kom ihåg att **Retur** stänger popovern och **Mellanslag** avancerar den med en fjärdedelsnot för varje tryck.
- Vissa ackordsymboler kolliderar med notlinjer, som Fdim7 i takt 5. Du kan ändra justeringen av dessa ackordsymboler för att undvika kollision genom att markera dem, aktivera **Justering** i gruppen **Ackordsymboler** i Egenskapspanelen och välja **Center** från menyn.

Lägg till snedstreck (rytm)

Eftersom denna blueslåt innehåller mycket improvisation kan du använda snedstrecksområden för att fylla takter med snedstreck för att visa att de spelarna ska improvisera.

PROCEDUR

1. I takt 1, markera taktpausen i trombonnotplanet.
  - Vi rekommenderar att göra detta i hela partituret, där tomma takter som standard inte samlas till flertaktspauser.
2. **Skift**-klicka på taktpausen i takt 4 på det övre pianonotplanet.
3. Tryck **Skift-R** för att öppna repris-popovern.
4. Skriv in **slash** i popovern.

The image shows a musical score snippet with four staves: Bb Kornett, Trombon, Banjo, and Piano. The Bb Kornett staff has a tooltip showing 'con sord.' and a 'slash' button. The other staves show automatic slash notation for the Trombon, Banjo, and Piano parts.

5. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in snedstrecksområde som sträcker sig över markeringen.

The image shows the same musical score snippet as before, but now the Bb Kornett staff has a continuous slash notation across the measure, and the other staves also show continuous slash notation.

Dorico visar automatiskt rätt antal snedstreck för notvärden och den aktuella taktarten. Till exempel, om detta vore i 6/8, skulle Dorico visa två punkterade snedstreck i varje takt.

- Emellertid, på inspelningen, spelar endast klarinetten på taktslag 4 i takt 4.

6. Markera vilken del av snedstrecksområdena som helst i takt 1–4 på trombon, banjo och piano.

7. Tryck **Skift-Alt-Vänsterpil** för att förkorta snedstrecksområdet tillbaka till slutet av taktslag 3.

- Antalet tryck som krävs beror på upplösningen på din notlinjal .

8. Markera taktpausen i takt 5, i trombonnotplanet.
9. **Skift**-klicka på taktpausen i takt 16 i banjonotplanet.
10. Sätt ett snedstrecksområde.

- Om dessa områden låg intill varandra skulle den andra ha en annan markeringsfärg för att skilja dem åt.

11. Sätt in snedstrecksområden på följande platser:
  - Kornett: takter 5-7, takt 9 (taktslag 2) till takt 12, takt 2 (taktslag 1-2) och takt 24 (taktslag 2-4)
  - Trombon: takt 17 till takt 18 (taktslag 2), och takt 19 (taktslag 2) till takt 28 (taktslag 1)
  - Banjo: takt 17 till takt 28 (taktslag 1)

RESULTAT

Du har fyllt de flesta tomma sektioner med snedstrecksområden.

TIPS

- Du kan också lägga till snedstrecksområden med hjälp av panelen Reprisstrukturer till höger i fönstret, vilket du kan visa genom att klicka på **Paneler** och sedan **Reprisstrukturer** i Notationsverktygslådan.
- För att indikera specifika rytmer med snedstreck kan du använda snedstreckstämmor. För mer information om snedstrecksstämmor, se [Manualen](#).

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

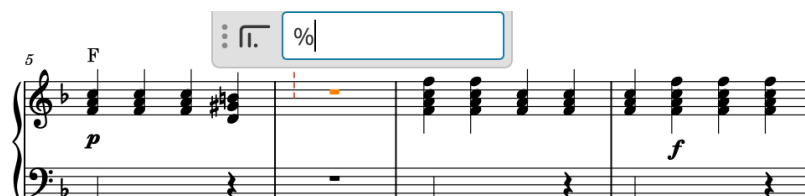
För att säkerställa att trombonen och banjon deltar i crescendo i takt 15-16 kan du också lägga in crescendo för dem. Vi rekommenderar att du väljer det befintliga crescendo på kornettnoten, och sedan väljer **Redigera > Klistra in special > Duplicera till notplan under** två gånger för att kopiera det först till trombonstämman och sedan till banjostämman.

Sätt in upprepningstakter

Förutom snedstreck för att visa improvisation kan du använda upprepningstakter som en förkortning för att få spelarna att upprepa vad de gjorde i föregående takt.

PROCEDUR

1. I takt 6, markera taktpausen på det översta pianonotplanet.
2. Tryck **Skift-R** för att öppna repris-popovern.
3. Ange % i popovern.

4. Tryck **Retur** för att stänga popovern och mata in ett upprepningsområde som täcker markeringen.

- Behåll upprepningsområdet markerat.
5. **Alt**-klicka på det nedre pianonotplanet i början av takt 6 för att kopiera taktens upprepningsområde på den positionen.

6. Upprepa steg 1 till 5 för takt 10 och 14.

RESULTAT

Du har satt in upprepningsområde för enskilda takter på båda pianonotplanen.

TIPS

Du kan också lägga till upprepningsområden med hjälp av panelen Reprisstrukturer till höger i fönstret, som du kan visa genom att klicka på **Paneler** och sedan **Reprisstrukturer** i Notationsverktygslådan.

Visa ackordsymboler ovanför olika notplan

Ackordsymboler visas automatiskt ovanför rytmsektionens instrumentnotplan. Men i denna låt är det användbart att visa ackordsymboler för andra instrument också, för att underlätta deras improvisation.

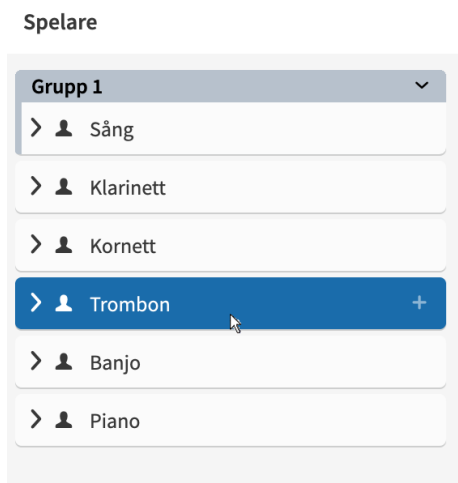
FÖRKUNSKAP

Du är i Konfigureralläge (tryck **Ctrl/Cmd-1**).

PROCEDUR

1. I panelen **Musiker** till vänster, välj **Trombon**.

2. Högerklicka på spelarkortet och välj **Ackordsymboler** > Visa i områden för ackordsymboler och snedstreck från kontextmenyn.

- Du kan också klicka på **Spelarinställningar** i **Spelarpanelen** för att komma åt detta alternativ.

3. Upprepa för Klarinett- och Kornettmusiker.

RESULTAT

Du har ställt in ackordsymboler som visas i områden för ackordsymboler eller snedstreck för klarinett, kornett och trombon. De var redan gjort för banjo och piano under hela projektet.

TIPS

Du kan också använda denna kontextmeny för att ändra i vilka stämmor ackordsymboler visas.

Lägg till ett trumset

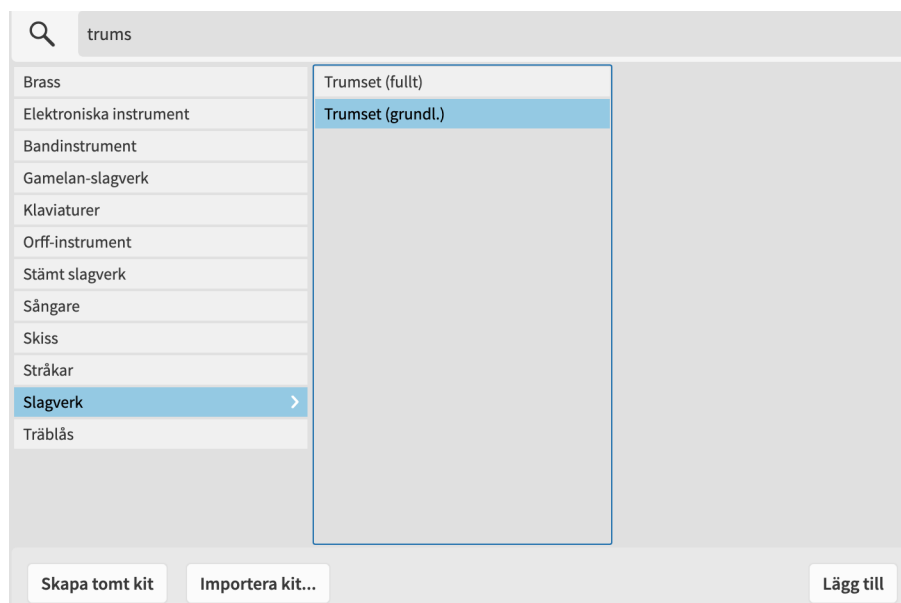
Denna låt innehöll ursprungligen inget slagverk, men för att visa hur Dorico hanterar slagverksset inklusive trumset, kommer du i denna uppgift att lägga till ett hypotetiskt trumset till projektet.

FÖRKUNSKAP

Du är i Konfigureralläge (tryck **Ctrl/Cmd-1**).

PROCEDUR

1. I panelen för **Musiker**, klicka och håll ner eller högerklicka på **Sortera musiker** och välj **Blåsorkester**.
  - Denna inställning sorterar automatiskt nya musiker enligt blås- och konsertbandskonvention.
2. Tryck **Skift-S** för att lägga till en ny musiker och öppna instrumentväljaren.
  - Du kan också klicka på **Lägg till musiker** längst ner i Spelarpanelen.
3. Skriv in **trums** i sökrutan för instrumentväljaren.

4. Se till att **Trumset (grundl.)** är markerat, klicka sedan på **Lägg till** eller tryck på **Retur**.

- Det nya trumsetet placeras automatiskt ovanför pianot på grund av instrumentordningen för Blåsorkester.
- Eftersom klammergrupperingen är inställd till **Liten ensemble** för hela partituret, ingår trumsetet nu i en klammer med de andra instrumenten. Det är dock att föredra att göra en åtskillnad mellan stämmda och ostämmda instrument i partituret.

TIPS

Du kan ändra klammergruppering för varje stämma på sidan **Klammer and ackolad** i **Bibliotek > Layout-inställningar (Ctrl/Cmd-Skift-L)**.

5. Med trumsetmusikern markerad, klicka på **Lägg till grupp** längst ner i panelen **Musiker**.

RESULTAT

Du har lagt till en musiker, tilldelat ett trumset till den och satt den i sin egen grupp för att skilja den från de andra spelarnas klammer.

TIPS

Stämman är i sin egen grupp av samma anledning. Du kan också beteckna stämman som solist, eftersom Dorico klamrar och numrerar solister separat. Du kan läsa mer om hur man utser musiker till solist i [Manualen](#).

I Dorico är ett slagverksset en uppsättning flera ostämmda slagverksinstrument som kan

presenteras på olika sätt: varje instrument på sin egen notlinje, i ett raster eller på ett femlinjers notplan. Samma slagverksset kan förekomma på ett femlinjers notplan i partituret men med enlinjers instrument i stämman.

Du kan identifiera slagverksset på deras gröna instrumentetiketter i Konfigureralläget.

TIPS

- Om du klickar på instrumentmenyn i instrumentkortet och väljer **Redigera slagverksset** öppnar du dialogen **Redigera slagverksset** där du kan redigera olika aspekter för varje presentation oberoende, såsom stämman för varje instrument när du använder femlinjers notplan.
- Du kan ändra presentationstypen som används i varje layout i **Layout-inställningar > Musiker > Slagverk (Ctrl/Cmd-Shift-L)**.

Skriv in noter för trumset

Notinmatning på slagverksset, vilket är vad ett trumset är i Dorico, fungerar något annorlunda än för andra instrument. I denna uppgift matar du in en enkel trumsetsstämma som passar låtens stil och som visar några användbara tekniker för slagverksset.

Du kanske tycker att denna uppgift är lättare i trumsetets stämma än i partituret. För att byta stämma i den aktuella fliken, använd stämväljaren i verktygsfältet. För att öppna trumsetstämman i en ny flik, klicka på **Ny flik +** till höger i flikfältet och dubbelklicka sedan på **Trumset** i den nya fliken.

Du kan visa separata tomma takter istället för flertaktspaus i trumsetets stämma på **Spelarsidan** i Layout-inställningar (**Ctrl/Cmd-Skift-L**).

FÖRKUNSKAP

Du är i Notationsläge (tryck **Ctrl /Cmd-2**).

PROCEDUR

1. I takt 4, markera taktpausen på trumsetets notplan.
2. Tryck **Skift-N** för att börja notinmatning.
  - På slagverksnotplan framstår markören kortare. Det nuvarande instrumentnamnet visas också utöver markören och notlinjalen.

3. Tryck **Mellanslag** tre gånger för att avancera markören till taktslag 4.

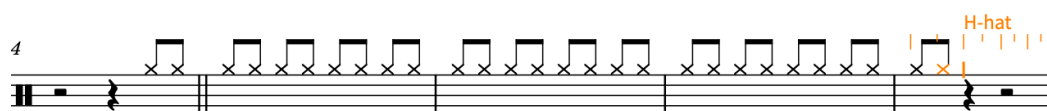
4. Tryck **Uppil** tills markören är placerad på hi-haten.

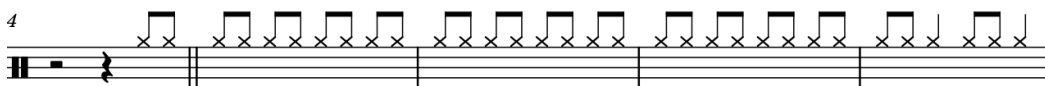
5. Tryck **5** för att välja åttondelsnoter.

6. Tryck **Y** fram till slutet av taktslag 1 i takt 8.

- **Y** matar in standardnoter och är särskilt användbar för ostämt slagverk. Klaven bestämmer standardnothöjden för stämda instrument, såsom G på diskantnotplan.

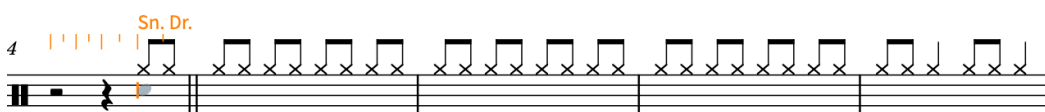
7. Tryck **6**, **Y**, **5**, **Y**, **Y** igen, **6** och sen **Y** en gång till.

8. Flytta tillbaka markören till taktslag 3 i takt 4.

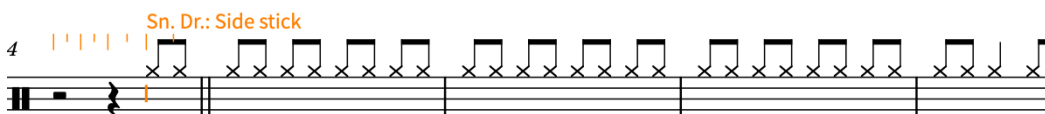
- Till exempel kan du trycka **Ctrl/Cmd-Vänsterpil** fyra gånger, under förutsättning att din notlinjals upplösning ♩ är inställd på åttondelsnoter.

9. Tryck **Nerpil** tills markören är på virveltrumman.

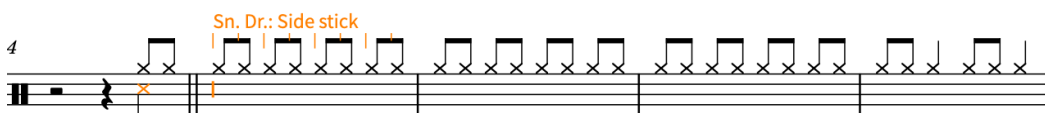

- Just nu skulle detta mata in generiska virveltrumsnoter, men något mer subtilt skulle vara bättre för den här låten. Eftersom ostämda slagverkstekniker ofta noteras med olika nothuvuden kan du välja ostämda slagverkstekniker vid notinmatning.

10. Tryck **Alt-Upppil** för att välja sidestick spelteknik.

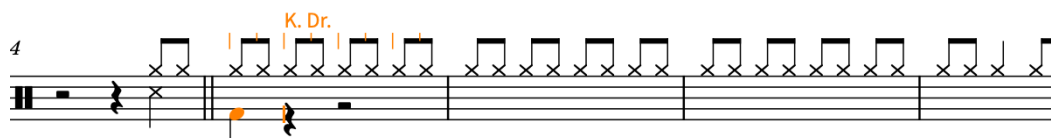

11. Se till att fjärdedelsnoter är markerat, tryck sedan på **Y**.

- Standardtrumsetet i Dorico är redan inställt med de vanligaste nothuvuden för spelteknik, så sidesticks virveltrumman visas med ett korsnothuvud.
- Du kan fortsätta använda piltangenterna för att välja andra instrument i setet och sedan **Y** för att mata in noter för dem, men när du använder femlinjers notplan, så kan också mata in noter som om de vore på ett stämt notplan.

12. Tryck **F** för att mata in en bastrumsnot.

13. Tryck **Mellanslag** två gånger för att avancera markören två fjärdedelsnoter.

14. Tryck **C** och sen **F** för att mata in en virveltrumsnot och en bastrumsnot respektive.

- Dorico minns den tidigare speltekniken för sidesticks som valdes för virveltrumman och fortsätter att använda den.
- Som standard behandlas femlinjers slagverksnotplan som om de hade en diskantklav, men du kan ändra detta till basklav på sidan **Notinmatning och redigering i Inställningar (Ctrl/Cmd-,)**.

15. Tryck **Mellanslag** en gång, sen **Skift-Alt-D** för att mata in en tom-tom-not, sedan **C**, sedan **F**.

16. Tryck **Mellanslag** två gånger, sedan **C** och **F**.

17. Tryck **Esc** eller **Retur** för att stoppa notinmatningen.

RESULTAT

Du har matat in noter för olika slagverksinstrument i samma trumset, inklusive att välja en annan spelteknik för virveltrumman.

EFTER ATT HA SLUTFÖRT DENNA UPPGIFT

Du kan markera takterna 5-8 och trycka **R** för att upprepa dessa fyra takter till slutet av utdraget, eller så kan du använda ett reprisområde som indikerar att musikern ska upprepa den fyrtaktiga frasen. Popover-posten för en fyrtaktig upprepningsområde är **%4** i repris-popovern (**Skift-R**).

Lägg till tremolo

I takt 8 och 12 i versen slutar sångstämman tidigt i takten. För att fylla ut utrymmet lite kan du lägga till tremolo på trumsetstämman.

PROCEDUR

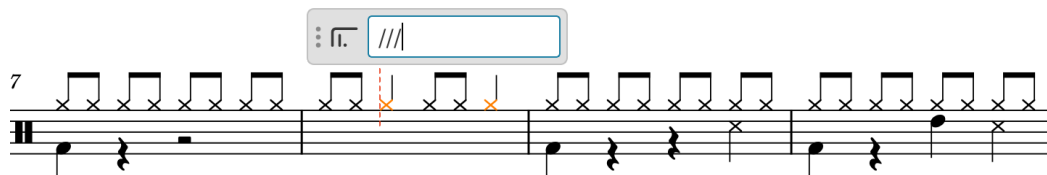
1. I takt 8, markera fjärdedelsnoterna på trumsetets notplan.

2. Tryck **Skift-R** för att öppna repris-popovern.

3. Skriv in **///** i popoveren.

4. Tryck **Retur** för att stänga popoveren.

RESULTAT

Trestrecks tremolo matas in på de valda noterna.

TIPS

Du kan också lägga till tremolo med hjälp av panelen Reprisstrukturer till höger i fönstret, som du kan visa genom att klicka på **Paneler** och sedan **Reprisstrukturer** i Notationsverktygslådan. Tremolon ingår i panelen Reprisstrukturer eftersom de anger att noterna ska upprepas inom den givna längden.

Aktivera swing-uppspelning för trumset

Trumsetstämman har många åttondelsnoter som kan spelas med swing, vilket är idiomatiskt i blueslåtar, men de andra stämmorna i denna låt spelas rakt. I Dorico kan du aktivera swing-uppspelning endast för trumsetet, utan att påverka de andra stämmorna.

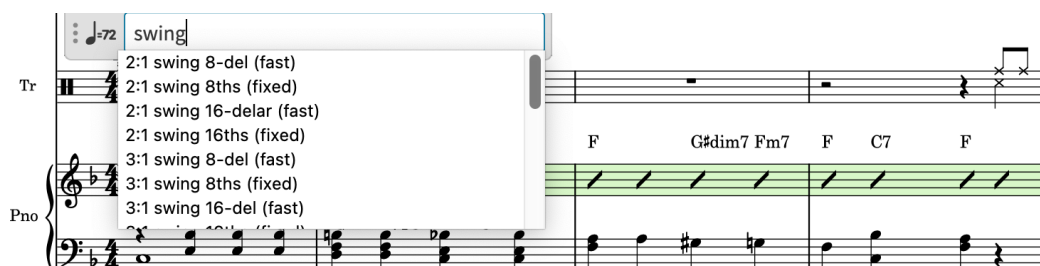
Dorico erbjuder ett antal swingförhållanden, kategoriserat som "rytmiska känslor" som standard.

PROCEDUR

1. Markera taktpausen i takt 1, på trumsetets notplan.

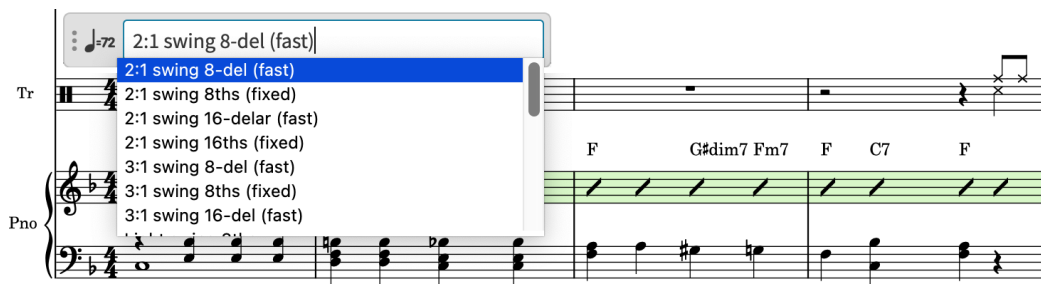
2. Tryck **Skift-T** för att öppna tempo-popovern.

3. Skriv **swing** in i popoveren.

- Precis som för spelteknik-popovern dyker en meny med legitima rytmiska känslor upp när du börjar gå in i popovern.

4. Tryck **Nerpil** tills du har valt 2:1 swing 8-delar (fast).

5. Tryck **Esc** eller **Alt-Retur** för att stänga popovern.

RESULTAT

Swing-uppspelning med det valda swing-förhållandet matas in endast för trumsetstämman. Den visas som en signpost ovanför trumsetet.

- Att använda **Alt** tillsammans med **Retur** betyder att den rytmiska känslan bara gäller för det markerade notplanet. Att bara trycka på **Retur** ger swing-uppspelning för alla notplan. Du kan också använda **Alt-Retur** för att stänga popovers (eller **Alt**-klicka när du använder motsvarande panel) för att mata in andra stäm- och notplansspecifika noteringar, såsom taktarter och tonarter.
- Du kan dölja/visa några eller alla signposts från menyn **Visa > Signposts (Ctrl/Cmd-Alt-S)**.
- Rytmisk känsla som används med tempo-popovern påverkar bara uppspelningen i det partiet. Om du har Dorico Pro eller Dorico Elements kan du också aktivera swing-uppspelning i hela projektet på Tajming-sidan i **Bibliotek > Uppspelnings-inställningar (Ctrl/Cmd-Skift-U)**.

Ta bort trumsetet från partituret

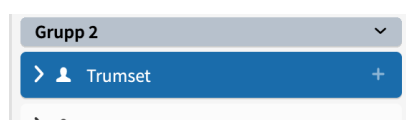
En av Doricos styrkor är den flexibla relationen mellan musiker, stämmor och partier. För att visa detta kan du ta bort trumsetet från partituret, eftersom det inte fanns med i originallåten, men behålla musiker och deras noter i projektet som referens.

FÖRKUNSKAP

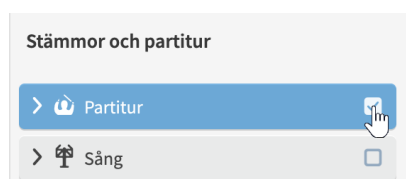
Du är i Konfigureralläge (tryck **Ctrl/Cmd-1**).

PROCEDUR

1. I panelen **Musiker** till vänster, välj trumsetets musiker (Trumset).

2. I panelen **Stämmor och partitur** till höger, inaktivera kryssrutan för **Partitur**.

RESULTAT

Trumsetmusikern tas bort från partituret. Om du väljer partitur i panelen Stämmor och partitur och partitur visas alla musiker utom trumsetet markerade med aktiverade kryssrutor i Spelarpanelen.

TIPS

I Dorico, eftersom du kan ha så många stämmor med vilken kombination av musiker du vill, kan du ha två partitur: en med trumset och en utan.

Stämmor är automatiskt namngivna efter alla musiker som tilldelats dem, och det är stämmans namn som standard visas uppe till vänster på första sidan i stämmor, inte spelarnamnet. Du kan byta namn på stämmor genom att dubbelklicka på dem i panelen Stämmor och partitur; till exempel, om du tilldelade flera slagverksmusiker till en stämma och vill att den bara ska kallas "Slagverk".

Titta på stämmorna

Du är nu nästan klar med denna guide och känner dig förhoppningsvis redo att arbeta med dina egna projekt! Så låt oss ta tillfället i akt att göra en snabb rundtur i stämmorna, för att visa vad de delar med partituret och vad som är unikt för varje stämma.

Först, en snabb påminnelse om vad stämmor är och hur de fungerar i Dorico:

Stämmor kombinerar det musikaliska innehållet från partier och musiker med sidformatering för att skapa paginerad musiknotation. Du kan ha valfritt antal stämmor i ett enda projekt med valfri kombination av musiker och partier.

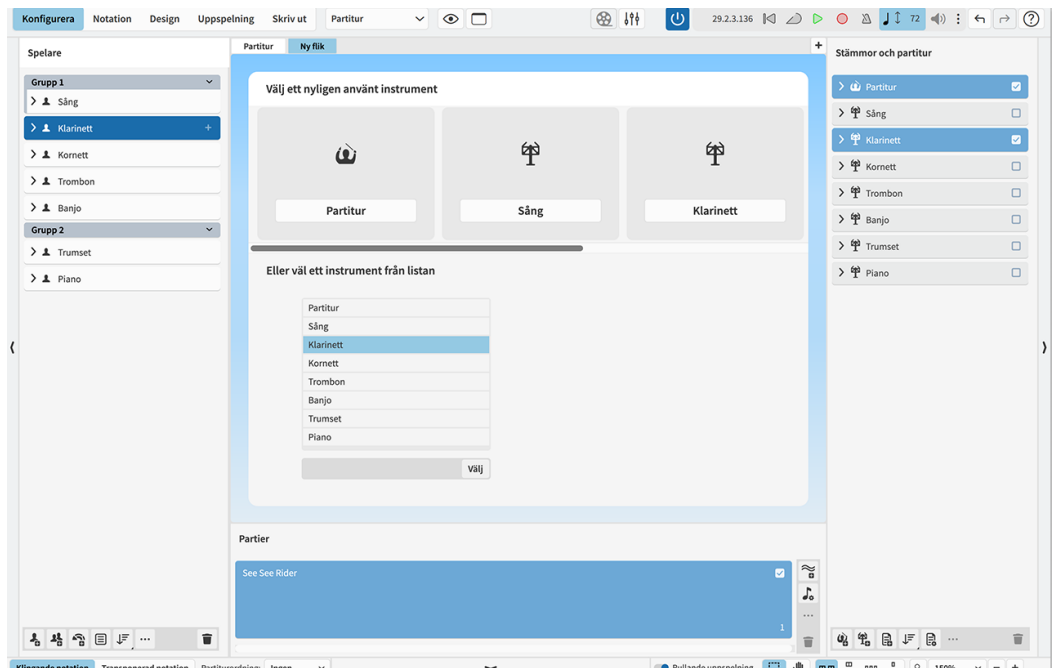
Stämmor delar musikaliskt innehåll (såsom noterna varje instrument spelar), men kan ha oberoende formatering (såsom systembrytningar och sidvändningar på olika ställen).

Detta innebär att stämextrahering, där varje instrumental stämma sparas i en separat fil, inte är nödvändig: du kan behålla partituret, alla instrumentstämmor och eventuella andra stämmor du behöver i ett och samma Dorico-projekt, samtidigt som du behåller flexibiliteten att redigera varje stämma separat.

PROCEDUR

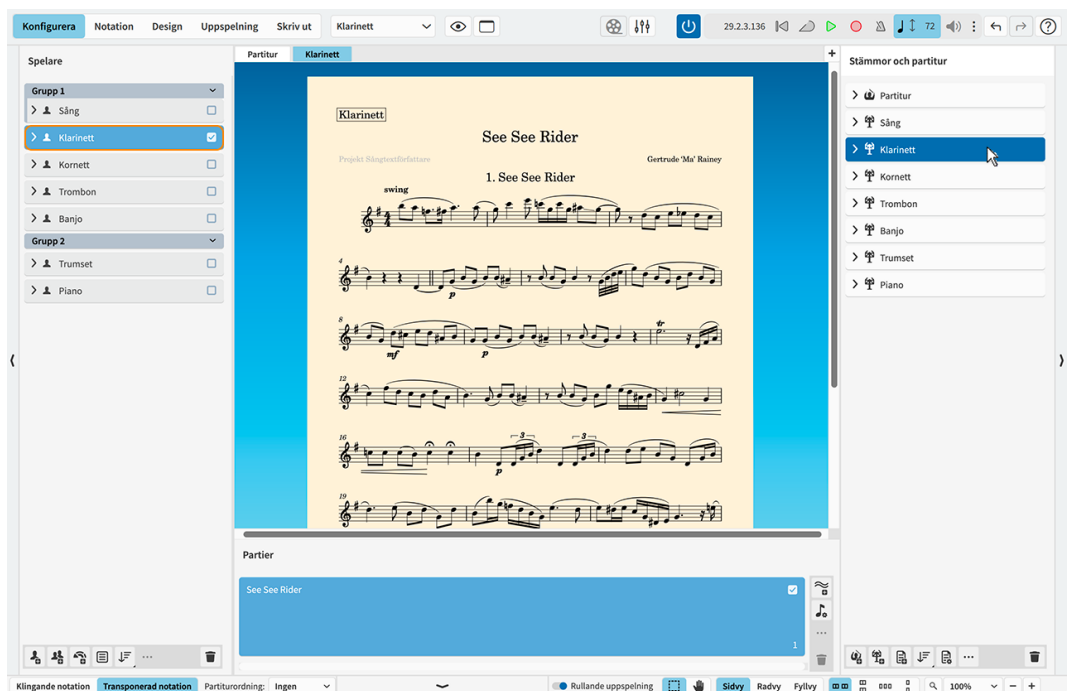
1. Tryck **Ctrl/Cmd-F** för att öppna en ny flik.

- Om flikfältet var dolt visas det nu.
- Du kan också klicka på **Ny flik +** i högra änden av flikfältet.

2. I listan längst ner på den nya fliken, dubbelklicka på Klarinett för att öppna Klarinettstämmen.

- Du kan också välja den från stämväljaren i verktygsfältet.
- Du tittar nu på Klarinettstämmen. Den innehåller endast noterna som tillhör Klarinettmusikern. För att kontrollera detta, markera Klarinettstämmen i panelen **Stämmor och partitur** till höger och titta sedan på panelen **Musiker** till vänster: endast Klarinettmusikern har en aktiv kryssruta, vilket betyder att endast den musikern är tilldelad Klarinettstämmen.

3. Klicka på fliken **Partitur** i flikfältet för att visa den i dokumentområdet.

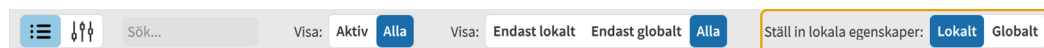

- Det finns en annan viktig stämspecifik aspekt av hur noter kan se ut som vi vill introducera dig för.

10. Om den nedre zonen inte visas, tryck **Ctrl/Cmd-8** för att visa den.

11. Se till att **Egenskaper** är valt i den nedre verktygsraden så att du kan komma åt Egenskapspanelen.

12. I verktygsfältet för Egenskaper, välj Lokalt för Ställ in lokala egenskaper.

- Detta styr egenskapens omfattning, vilket gör att du kan avgöra om efterföljande lokala egenskaper du ändrar, endast gäller i den aktuella stämman (lokalt), eller i alla stämmor (globalt).

13. Fortfarande i Partitur, **Ctrl/Cmd**-klicka på alla crescendo-hårnålar i takt 15.

14. Aktivera **Gradvis stil** i Egenskapspanelen, **Dynamik**-gruppen.

15. Välj **cresc....** i menyn.

- Alla markerade hårnålar framträder nu som *cresc.*-text med prickade fortsättningslinjer. Men tänk om du ville behålla hårnålarna i stämmorna?

16. Klicka på fliken Klarinett i flikfältet för att visa den i dokumentområdet.

- Eftersom **Gradvis stil** är en lokal egenskap och egenskapens omfattning sattes till **Lokalt** när du ändrade den i hela partituret, påverkade ändringen bara partituret och lämnade utseendet på markerade crescendon i motsvarande stämmor orörda.
- Låt oss kolla resten av stämmorna.

17. Tryck **Skift-Alt-**. (Win) **Ctrl-Skift-→** (Mac) för att byta till nästa stämma i den aktuella fliken.

- Nästa stämma är Kornett, och crescendot i takt 15 är också fortfarande en hårnål.

18. Fortsätt trycka **Skift-Alt-**. (Win) **Ctrl-Skift-→** (Mac) för att gå igenom resten stämmorna

och kontrollera deras hårnålar, tills du når pianot.

TIPS

- Om du vill gå tillbaka åt andra hållet, tryck på **Skift-Alt-**, (Win) **Ctrl-Skift-←**.
- Du kan också markera ett objekt på ett notplan och sedan trycka på **W** (på Mac även **Ctrl-Skift-↑**) att byta till/från motsvarande stämma/partitur.

- När du gick igenom alla stämmorna kanske du märkte att de alla hade en överflödig partitrubrik under projekttiteln högst upp på sidan, där det stod "1. See see Rider". Även om du lärde dig att gömma partitrubriker i en tidigare uppgift, påverkade det bara en stämma.

19. Tryck **Ctrl/Cmd-Skift-L** för att öppna **Layout-inställningar**.

20. Klicka på **Välj alla stämmor** i listan **Stämmor och partitur** till höger i dialogen i åtgärdsfältet längst ner.

- Detta gör att du kan gömma partitrubriker i alla stämmor samtidigt. När du ändrar inställningar i **Layout-inställningar** gör du det för de stämmor som är markerade till höger i dialogen.
- Du kan också markera flera stämmor genom att klick-dra över dem, **Skift**-klicka på intilliggande stämmor och **Ctrl/Cmd**-klicka på individuella stämmor.

21. I kategorilistan, klicka på Sidformat.

22. I avsnittet **Partier**, välj **Aldrig** för **Visa partiets sidhuvud**.

23. Klicka på **Använd** och sedan på **Stäng**.

- På en gång har du gömt alla partitrubriker i alla stämmor, så att endast projekttiteln (som kommer från **Första** sidans mall) ligger högst upp på sidan.
- Du skulle kunna göra på samma sätt om du, till exempel, ville visa taktnummer på varje takt, ändra notplansstorleken, ändra standaravstånd mellan systemen och så vidare.

RESULTAT

Du har slutfört följande vanliga, stämrelaterade åtgärder:

- Öppnat en andra flik
- Jämfört en stämma med partituret

- Satt in en systembrytning i en stämma utan att påverka partituret
- Ändrat lokala egenskaper i partituret utan att påverka stämmorna
- Växlat igenom stämmor med tangentkommandon
- Ändrat en **Layout-inställningar** för flera markerade stämmor

Slutliga tips

Vi hoppas att du har uppskattat denna guide och lärt dig några användbara sätt att arbeta i Dorico. Avslutningsvis vill vi ge dig några sista tips för att maximera din tid och produktion, och låta dig veta vart du kan gå härifrån.

- Titta igenom dialogerna i menyn **Bibliotek**: det finns många inställningar som avgör hur dina noter ser ut som standard, inklusive avstånd mellan notplan och system (**Layout-inställningar** > **Vertikala avstånd**), hur noter delas upp med bindebågar (**Notations-inställningar** > **Notgruppering**), eller hur långt dynamik är placerad från notplan (**Design-inställningar** > **Dynamik**).

Om du ändrar i dessa standardinställningar kan du spara mycket tid och manuellt arbete!

- Undvik att mata in projektinformation direkt på sidan, särskilt om du har Dorico Elements eller Dorico SE, eftersom detta skapar en sidöverskridning, som nämnts i **Sidmallar och tokens**. Lägg till titel, kompositör och annan information i **Projektinfo** (**Ctrl/Cmd-I**).

Om du har Dorico Pro kan du redigera eller skapa nya sidmallar i Designsläge för att placera informationen där du vill ha den.

- För operationer du utför ofta, kolla sidan Tangentkommandon i Inställningar (**Ctrl/Cmd-,**) eftersom du kan tilldela egna tangentkommandon för många alternativ.
- Du kan hitta omfattande dokumentation på steinberg.help, inklusive separata PDF:er för popover-poster och tokens. Det finns en Lathund för vanliga tangentkommandon bifogade i det svenska språkpaketet och videotutorials på [Doricos YouTube-kanal](#). Det finns också en [Dorico Resourssida](#) med både officiella och tredjepartslänkar.
- För fler frågor och råd är [Dorico-forumet](#) en aktiv och vänlig plats att vända sig till.
- [Svenska Dorico](#) på facebook handlar om den svenska versionen av Dorico. Där kan man ta upp problem och svårigheter med Svenska Dorico, på svenska.

Index

Symboler

2/sida 65, 85

A

accelerando 35
accenter 32
acciaturas 42
ackord 19, 34, 37, 42
    symboler 94, 95, 99
andra reprisslut 51
anslagsstyrka 78
användargränssnitt 4
appoggiaturas 42
arpeggio 34, 104
artikulation 32
a tempo 35, 36
avkorta 30, 52, 82, 95, 113
avstånd 59, 60, 61, 62–65, 71, 77
    balkning 63
    notavstånd 64
    notplan 58, 63
    swing-uppspelning 105
    uppspelning 82

B

balkning
    avstånd 64
    gruppera 67, 113
    korsnotplan 47, 64
    mata in 17
basklav 37
b-förtecken 22, 24, 37, 39
bildfiler 85
bindebågar 28
byt
    läge 6
    stämma 4, 107
bågar 26, 70

D

Designläge 6
dokumentområde 5
dubbelt
    b-förtecken 48
    taktstreck 15
duplexutskrift 84
dynamik 30, 52, 78, 95
dämpad 93

E

egenskaper 4, 35, 38, 51, 71, 77, 81, 107
exportera 85, 87

F

fermater 91
filer 7
    exportera 85, 87
    skriv ut 84
fjärdedelsnoter 19
flikar 4, 102, 107
flytta 52, 71, 113
    bågar 70
    dynamik 69, 71, 82
    markören 24
    notplan 100
    tempomarkeringar 82
formatera sidor 54, 59, 62, 62–65
fönster 4
förlänga 30, 51, 52, 82, 113
förskjutningar 64, 69, 70, 71, 89
första reprisslut 51

H

hastighet 35, 77, 81, 82
häfte 84

I

indrag 58
inledande sidnummer 65
inmatning 13, 89
    ackord 19
    ackordsymboler 94, 99
    arpeggio-tecken 34
    artikulation 32
    balkar 17, 44
    dynamik 30
    förtecken 22
    klaver 30, 37
    markör 17
    noter 17, 19, 24, 39, 42, 44, 102
    oktavlinjer 43
    prydnadsnoter 42
    takter 15
    tonart 13
inställningar 17
insättningsmarkör
    ackord 19
    flytta 17, 19, 24, 52
    multioler 39
    prydnadsnoter 42
    stämmor 24

K

klaver 37, 52
knappar 5
kod. *Se* tokens
Konfigureralläge 6, 10–12, 100, 106

korsförtecken 22
kvintoler 39

L

ladda in ljud 76
lager. [Se](#) stämmor
linjaler 75, 78, 81, 82
linjer
    anslagsstyrka 78
    arpeggio-tecken 34
    oktavlinjer 43
    reprisslut 51
    sångtext 89
    tempomarkeringar 35
    uppspelning 75
ljud 75–77, 82
    dämpat 93
lägg ut sidor 59, 62, 63, 64

M

mallar
    sidor 56
    uppspelning 76
markör 17
    ackord 19
    flytta 17, 19, 24, 52
    multioler 39
    prydnadsnoter 42
MP3-filer 87
multioler 39, 67, 105

N

nerskaft 24, 28, 44, 47, 66, 102
Notationsläge 6, 13, 17, 89
notblad 89, 91, 94, 95, 98–100, 102, 105
noter
    balkning 17, 64, 67, 113
    förtecken 22
    markör 17, 19, 24, 39
notplan 17, 19, 24, 49, 52
    ackordsymboler 99
    avstånd 63, 64
    balkning 47, 64
    etiketter 58
    fermater 91
    göm 106
    indrag 58
    ordning 100
    storlek 62, 107

O

oktavlinjer 43
omvänd 49, 52, 66, 71
ostämt slagverk 100

P

paneler 5, 13, 15, 17, 30, 34, 35, 37, 43

partier 7
    nummer 56, 58
    swing-uppspelning 105
    titlar 55, 56, 58, 75
partitur 12, 106, 107
    ordning 100, 106
pauser 17, 38, 44, 82, 91, 107
PDF-filer 85
piano
    dynamik 30
    instrument 11, 58
    rulle 75
poco 35
popovers 13
    ackordsymboler 94
    dynamik 30
    klaver och oktavlinjer 43
    multioler 39
    ornament 34
    speltekniker 93
    sångtext 89
    taktart 15
    takt, taktstreck 15
    tempo 35
    tonart 13, 89
    upprepningar 95, 98, 104
projekt 4, 7, 10, 55, 56, 89
prydnadsnoter 42
punkterade
    linjer 35
    noter 17
påminnelsetecken 22

R

rasterstorlek 62
redigerare 75, 78, 81, 82
register 17, 19, 24, 42, 43, 52
repriser 51, 98, 104
reprisslut 51
riktning
    bågar 70
    skaft 24, 66

S

sextondelsnoter 17, 39, 44
sidmallar 56, 60, 61
sidor
    formatera 54–56, 58–60, 62–65
    marginaler 59, 60, 61
    nummer 65
    storlek 59
sidorientering 84
skaft 24, 47, 49, 66
    avstånd 64
    ljud 87
    tremolon 104
skriv ut
    förhandsvisning 4, 84, 85
    vattenmärke 85
slagverkskit 100, 102, 105, 106

snedstreck 95
  prydnadsnoter 42
  tremolon 104
spara
  ljud 87
  PDF-filer 85
spelare 7, 11, 89, 100, 102, 105
  ackordsymboler 99
  grupper 100
  stämmor 11, 12, 106
spelmarkör 75, 77, 78
speltekniker 93, 102
spår 75, 78, 81, 82
starta
  ackordinmatning 19
  inmatning av prydnadsnot 42
  multiolinmatning 39
  notinmatning 17
  projekt 10
statusrad 4, 75
stava om noter 48
stavning av förtecken 48
styckestilar 56
stämmor 7, 12, 24, 37, 38, 47, 49, 54, 106, 107
  slagverk 100, 102
  snedstreck 95
  ändra 52
svartvit (mono) 85
swing-uppspelning 105
systembrytningar 107
systemspår 13
sångtext 89

T

ta bort
  instrumentnamn 58
  notplansetiketter 58
  partititel 58
  pauser 38
  ramar 60, 61
  stämmor 12
taktart 15, 67, 94
takter 15
  nummer 13
  upprepningstakter 98
taktstreck 15, 51
tangentkommandon 8
teckensnittsstilar 56
tempomarkeringar 35
  flytta 52, 82
  swing-uppspelning 81
  uppspelning 77
tenuto 32
text 49, 56, 60, 61
  flytta 52, 71
  sångtext 89
  vattenmärken 85
titlar 55, 56, 58, 65, 75, 84
tokens 55, 56
tom-toms 102
tonart 13

tonhöjd 17, 19, 22, 52
transponera 4, 19, 43, 52
tremolon 104
trettioåondelsnoter 17, 44
trumset 100
trumvirvel 104

U

under notplanet 49
uppskaft 24, 28, 44, 47, 66, 102
uppspelning 75
  dämpat ljud 93
  mallar 76
  notvärde 82
  repriser 51
  swing 105
  tempo 77, 81
Uppspelningsläge 6
Utskriftsläge 6, 84, 85

V

varaktighet 17, 19, 39, 44, 52, 102
  snedstreck (rytm) 95
  uppspelning 35, 81, 82
vattenmärken 85
verikalt avstånd 59, 60, 61, 62, 63, 65
verktygsfält 4
verktygsrad 4
verser 89
video 76, 77
virveltrumma 102
volym 78
VST-instrument 76
våglinjer 34
vänster hand 49, 65, 71
wildcards. [Se](#) tokens

Z

zoner 4, 17
zoom 4, 13

A

återställ
  dynamik 78
  layout-inställningar 54
  uppspelningssmallar 76
återställningstecken 22, 44
åttondelsnoter 17